

ARGIA

NAZIOARTEA

Sastrakak nagusi
emakumeen
lan-bidean

GIZARTEA

Nafarroako euskara
egarritua legezko
iturri bila

ANTXON URRUSOLO

«Irudi
bonbardeketak
gazte belaunaldi
autista sortu du»

ELEBERRIGINTZA

Errealismoaren
lerrotik dator azken
hitza

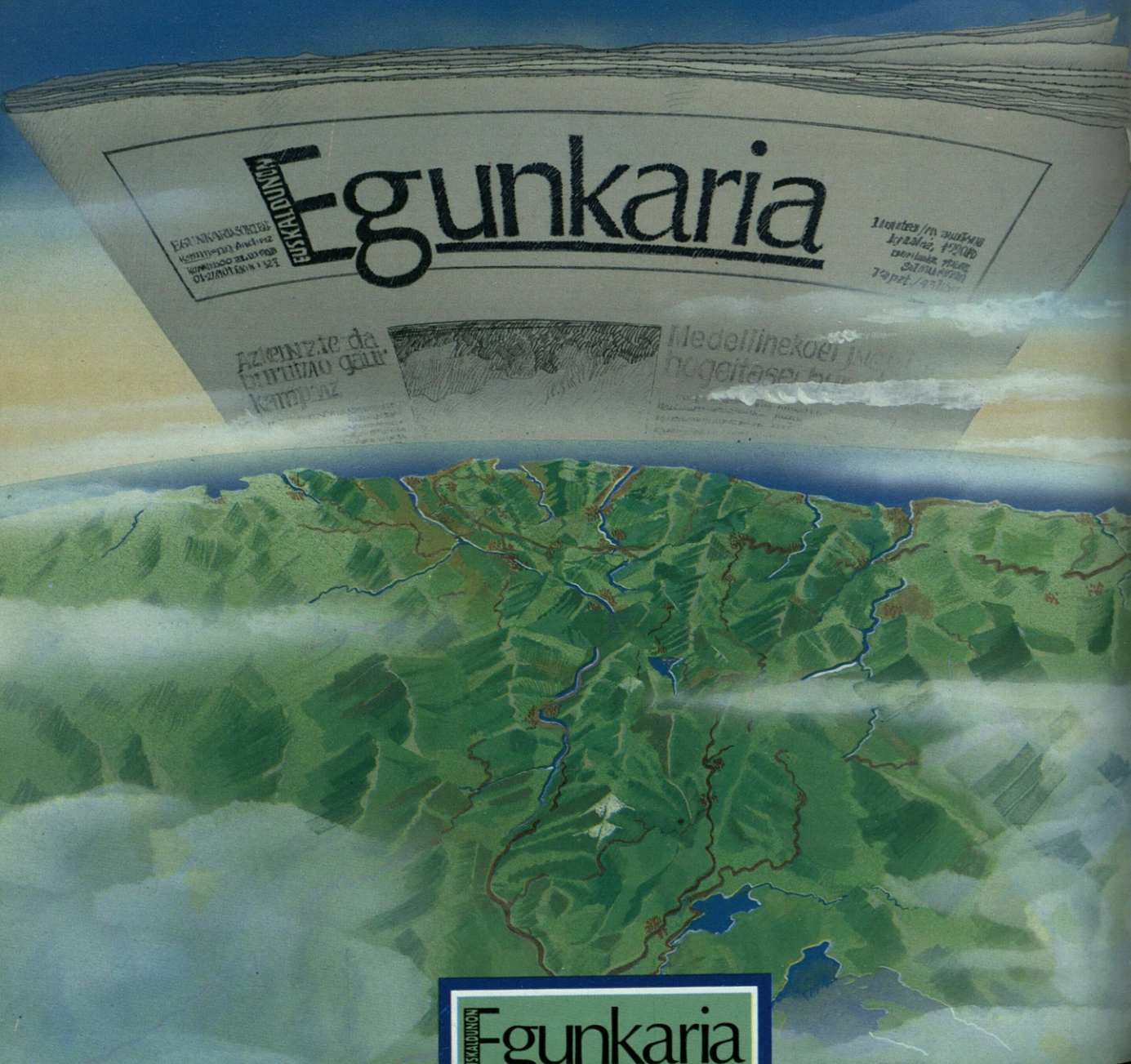
TALDE BAKEZALEEN PROPOSAMENAK

BAKERAKO BIDEA AIREAN

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Errieta ARGIAri

ARGIAKO inkondizionalok ARGIAri zorionak eta adorea emateko inoiz gutxitan idazten dugu, frankotan merezi duen arren. Errieta egiteko ordea sarriago erabili ohi dugu luma. Oraingo honetan ere ez lorerik espero, arantza doakizue eta.

Otsailaren 27ko zenbakiarekin batera banatu duzuen automobilari buruzko gehigarrian, erdialdeko orrialdean, «Autoaren osagaiak» izenburupean ageri den autoaren erradiografiaren testu lagungarria akatsez josia dago. Batzuk oso potoloak nire ustez.

Automobilean bidaiariarentzako esparrua estaltzen duen karrozeriaren zatia, sabaia alegia, izendatzeko «tetxua» jartzea onargarria iruditzen al zaizue? Bestalde, irudian bateria ondoan dagoen piezari «argiztapen elektronikoa» esatea akats galanta da. Horrek ez du zer ikusirik argiarekin edo argiztazearekin. Gasolina-motoreetako pizte-sistemaren elementuetako bat da. Hori, hizkera arruntean, pizte edo pizgailu elektronikoa esan dakioke, baina argiztapena inola ez. Gaztelaniaz «encendido» eta «iluminacion» kontzeptuak ezin dira inola ere nahasi (eta ez naiz teknolekto mailan ari, hizkera arruntean baizik); euskaraz ere

ez.

Bestelako akatsak ere badaude: esku-balazta (esku-balaztaren palanka behar luke); aldatzeko gurpila (ordezko gurpila behar luke); aireztatzailer elektrikoa (haizagailu elektrikoa); marratxoaren erabilera anarkikoa hitz elkartuetan...

Adi! Ez dut termino horiek nola idatzi ez jakiteagatik kritikatzin (kazetari batek ez du zergatik guzti hori jakin behar), zabarkeriagatik baizik. Aitzakiarik ez, zalantzak non galdetua baduzue eta. Hurrengoan ardura gehixeagoz hartu, fale?

Alfontso Mujika
Donostia

Orain arte zer?

AZKEN txikizioak eraginda edo, Europa eta Mendebaldeko buru argi eta gizalegezkoak bildu eta serbiarrei mehatxu egitea erabaki dute. Sarajevo bakean utz dezatela. Eta ongi atera omen da dirudienez.

Baina Sarajevo zegoen bezalaxe daude bertako beste hainbat herri, eta Sarajevon ere hildakoak milaka izan dira orain arte. Zergatik ez da lehenago esku hartu odoluste mingarria gelditzearen. Jugoeslavian petroliorik ez egotea oso desberdin egiten al du arazoa? Mendebaldearen hipokresia maila izugarria da, eta egunetik egunera erakusten du.

Guzti hori modu laburrean esanda, aipatu nahi nuke bide batez inork ez duela herrialde hartako egoera Mendebaldeko beste hainbat estatu nazio-anizdunetara parekatu. Gurea kasu. Horren beldurrik ba al dugu? Posible al da gurean horrelakorik gertatzea? Oso kontuan hartu eta aztertze gaia iruditzen zait, zeren gure egoera oso desberdina dela esateak ez baitu asko konpontzen. Halaxe izango bide zen haiena ere gerra hasi baino lehenago.

Jon Pikabea
Donostia

H I R U G A R R E N B E G I A

Auto polita, baina mantso dabil

POZIK heldu genion azken aleari etxe honetan, aldizkaria inprimategitik ekarri zigutenean, artean tinta usain nabarmenaz. Oparia zekarren. Lodi eta astun (ez **Oskorrik** kantatzen diguna, Maria Teresarena alegia), zabaldu eta berehala joan zitzaizkigun ihesi begiak —hirurak— beti oso maite izan dugun kolorerantz, gorriarantz. Ferrari apain bat azalean. «Autoak» gehigarria.

Estreina begirada azkarrek zapore gazi-gozoa utzi zigin: gozoa

oso itxura apaina zeriolako *haurrari*, kolore eta argazki ederrez, harro egoteko lana zelako; gazia agian urrutixe gelditzen zaizkigulako hainbati bertan ikusita-koak. Autoak zinez ederrak, baina normalean izan diren bezalakoak, soilik begiratze-koak.

Irakurketa sakon batek erakutsi digu batetik lan handia egin dela (horrelako bat osatzeko gogotik egin behar da lana), baina ondorio latz eta gordina ere aurpegiatu digu mailukada

baten indarrak. Ez duela itxurak eduki polita zertan gorde behar, eta irudia nagusi den gizarte honetan formarik ederrera hutsaren hurrengo bihur dezakeela eduki kaskar batek.

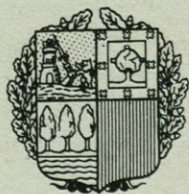
Edukiaren kaskarra aitatzean, jakina, hizkuntzari buruz ari gaitzaizkizue. Akatsak asko dira. *Haurra* polita dela, baina herrena. Kaleratu eta berehala jakinarazi zaigu, eta arrazoi osoz, huts egite larriak daudela, barkatu ezin daitezkeen horietakoak. Jaso dugun

lehen errietak ere zuhur dio: zabarkeria, eta aitzakiarik ez.

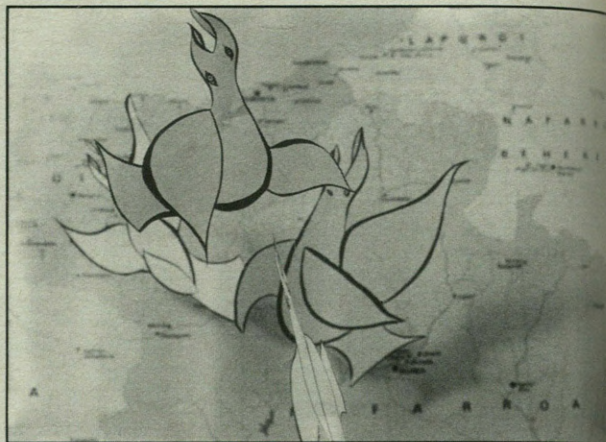
Legezkoa eta zuzena izanik errieta, ez gara luzatuko. Utzikeria, hutsune galanta, eta aitzakiarik ez. Datozen haurrei garaiz txertoa jarri behar diegula. Gauza batek poztzen gaitu, ez duela oker honen azken asteotan generaman lan fina hondatuko ziurtasuna. Akatsa izanagatik ere, ea probetxurik atera diezaiokgun

MIKEL ELORZA

- 7.** Politika kronika. AITZIBER YARZA.
- 8.** Bakerako hamaika bide. AITZIBER YARZA.
- 12.** Politika ttantaka.
- 14.** Nazioarte kronika. XABIER LETONA.
- 16.** Sastraka nagusi emakumeen lan-bidean XABIER LETONA.
- 22.** Nazioarte ttantaka.
- 24.** Jon Azua, EAEko lehendakariordea eta Industria sailburua. «Gure garapena ez da urtetako kontua, hamarkadetakoa baizik». MYRIAM GARTZIA.
- 26.** Hil honetan eztabaidatuko da Nafarroako Euskararen Legearen aldaketa: Legearen mugen bi aldeetara. ALBERTO IRAZU.
- 30.** Zarauzko Hondartza Futbol Txapelketak 50. urteurrena bete du. Hondarrezko futbolariak. AMAGOIA IBAN.
- 34.** Antxon Urrusolo: «Irudi bonbardaketak gazte belaunaldi autista sortu du». MYRIAM GARTZIA.
- 40.** Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
- 42.** Saran izango da lehenengo kanporaketa martxoaren 6an. Doinu gazteen kemen sobera Nafarroako Bertsolari Txapelketan. JOXI GOIKOETXEA.
- 46.** Errealismoaren lerrotik dator eleberrigintzaren azken hitza. J.J. PETRIKORENA.
- 50.** Kritika soziala lantzen duten filmeak izan dira aipagarri Berlineko Zinemaldian. Berlinaleko proposamen ezkutuak. LURDES IZAGIRRE.
- 52.** Kultura Agenda.
- 54.** Argitalpenak.
- 56.** Kultura ttantaka.
- 58.** Aukeran.
- 64.** Denborapasa.
- 66.** Euskal telebistaren ideologi-abiapuntuak. LUIS ALBERTO ARANBERRI 'AMATIÑO'.

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

POLITIKA: Maroñoko bileran bederatzi taldek testu bateratu bat kaleratzea lortu zuten. Talde oso ezberdinak izanik, lorpen handitzat jo zen hura, eta ondoren bilera gehiago egitekotan geratu ziren. Ia bi hilabete igaro dira geroztik eta oraindik ez da bigarren fase bati hasiera emateko aurrerapausorik eman. Horren arrazoiak eta balizko bilera berrien nondik norakoa jakin ahal izateko Maroñon izan ziren zenbait talderengana jo dugu./ **8**

NAZIOARTEAN: Berdintasuna helburu, munduko emakumeek aspaldi ekin zioten ibilaldi gogorrari. Gehiengo dira munduan baina, hala ere, mundu honetan baztertuak jarraitzen dutelarik oraindik. Erreportaia emakumezkoa eta lan merkatua aztertu ditugu batez ere, eta munduko emakumezkoen kasuak oso desberdinak badira ere, bertatik haien egoeraren ikuspuntu orokor bat atera litekeelakoan gaude./ **16**

Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamendua

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

EUSKARA: Hil honetan eztabaidatuko da Iruñeko Parlamentuan orain zazpi urte t'erdi onarturiko Euskararen Legearen aldaketa; Legearen aldaketen atarian, urtetako zonifikazioak Nafarroako parajeetan sorturiko mugetara abiatu gara. Zona mistoa eta ez-euskaldunaren artekoa, Gares eta Mendigorria. Abaurregaina eta Ihaurieta, eremu euskalduna eta mistoaren mugarri. Ez dira, baina, bakarrik. / **26**

ANTXON URRUSOLO:

Prentsatik telebistara pasatu zen duela jada urte batzuk eta ikusentzuleok izan gara kâzetari honen garapenaren lekuko. «Detras del sirimiri» bezalako magazinekin harritu gintuen baina «Rifi Rafe» bezalako saioekin erakutsi du bilbotarrak noraino heltzeko gai den. Populista, arina, ETB-2ren audientzia kopuru altuenak lortu ditu. Bere ekoiztetxera abiatu gara pertsonaia bere saltsan aurkitzeko. / **34**

BERTSOLARITZA:

Hamasei bertsolari arituko dira martxoaren 6tik aurrera Nafarroako txapelaren bila. Partehartzaile gehienak gazteak dira, eta hilaren 27an Lesakan izango den finalean ezustekoa emateko prest daude. Aurtengo Nafarroako Bertsolari Txapelketak eskaintzen dituen berrikuntzak eta txapelgai nagusiak zeintzuk diren, gai hauek eta txapelketaren inguruko beste hainbat landu ditugu kulturako orrialdeetan. / **42**

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.

GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.

ADMINISTRAZIOA: Aitor Aznar.

PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.

PROMOZIOA: Jose Luis Olazregi.

HARPIDETZAK: Olatz Korta.

BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.

BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.

IRUÑA: Patxi Larrión.

URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.

BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arritxu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogitia.

GASTEIZ: Jaione Guridi, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Vanessa Sanchez.

IRUÑA: Iñigo Herce, Ixari Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Elosegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gillenea, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Martin», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uria, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Ihintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.

ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.

DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. Tlf: 37 15 45. Faxe: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxe: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxe: 17 80 77.

IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

txura baino gehiago...

FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ANtZA

Maisuen Eskutik

Industrialdea 1-2 20160 LASARTE-ORIA
Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45 Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Lasterketa hasi berria

EDOZEIN aukera bilakatu da jada egokia hauteskunde giroko mezuak botatzeko, eta bakoitzaren alderdia goraipatzen den bitartean, besteena leku txarrean uzteko. Aste honetan mezu hauek gainera bake prozesuaren ingurukoak izan dira. Asteazkenean Ramon Jauregiren plangintza berri izateko aukera izan genuen. Jauregiren iritziz, euskal alderdiek garrantzia handiagoa izan beharko lukete, Madrileri garrantzia kenduz. *«Herri bonen zuzendaritza politikoa nire esku egongo balitz, indar parlamentarioei elkarrizketa politiko prozesu bat proposatuko nieke, euskal kontsentsu berri bat lortu abal izateko, mende bonen bukaerarako».*

Fase berri bat hasiko litzateke era honetan, eta nola ez, hau hauteskunde autonomikoekin bat etorritz.

Hiru egun beranduago berriro atara da Jauregi elkarrizketa gora eta behera. Kasu honetan, erantzuna ETaren esku dagoela esanez azaldu bazen ere, ETak tregua bat ematearen ondorio, bestetik, bakea lortzeko pauso isilak ematearen alde azaldu zen. Bestetik, presoek, preso senitateok eta abar bakea nahi dutela ere adierazi zuen, eta ez da gutxi, orain arte presoak, errefuxiatu eta deportatu askok bakea nahi ez zutela askotan azaldu baitu bere alderdiak.

Guzti hau bere alderdiak onartu eta bultzatuko balitu aurrerapauso han-

dia izango litzateke, agian, baina egin dituen testuingurua eta era ikusita, hauteskundearen aurrean bake prozesuaren kapitalizazio itxura hartu du. Jauregik badaki, lehendakari izateko bidean pauso garrantzitsua emango lukeela herri honen baketzarako bide apur bat irekiko balu.

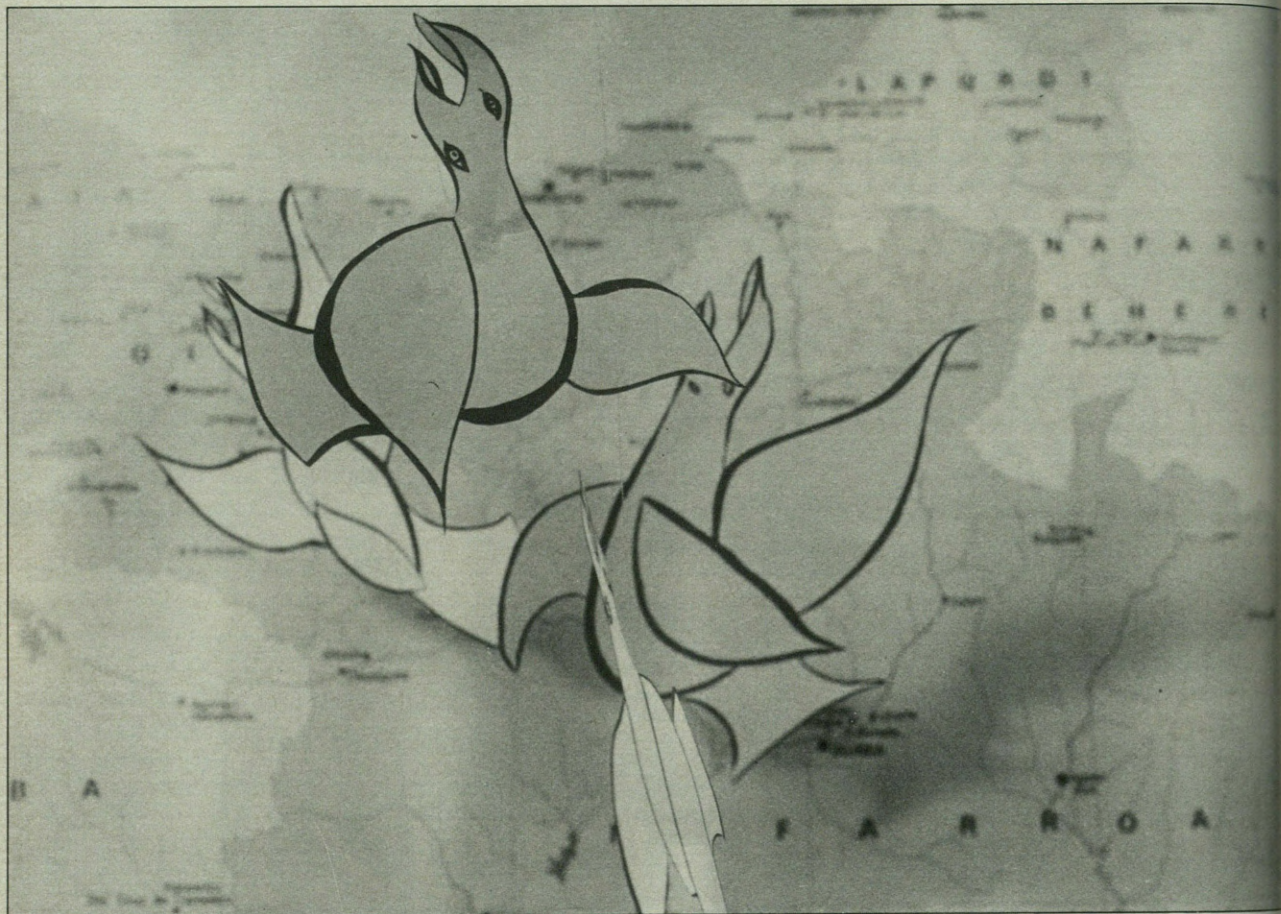
BAINA horrelako berriekin batera etortzen dira «El Correo Español» egunkariak kaleratutakoa bezalakoak, Jose Luis Elkoro, Karmelo Landa eta Rafa Diez ETako sei bururekin bildu zirela esanez. Honek, noski, Atutxaren teoria berresten du. Joan den astean Atutxak, Antxon erreserban dagoen interlokutorea dela adierazi zuen eta bere gaitasuna zalantzan jarri. Egunkari bizkaitarrak agertutakoak tesi hau indartuko luke, hala ere, honen sinesgarritasuna ez da bati indartu. Batetik, iturriei buruz inolako zehaztasunik ematen ez delako etanestetik, horrelako bilera bat egiteak suposatzen duen guztia aztertzen ez duelako.

BESTE arlotan ere asmakizunetan aritzeko betarik ere izan da. EAJ eta EAK beraien lehen bilera burutu dute eta hauei buruz komunikabideei informazioa ez ematea erabaki dute, Honek irakurketa ezberdinak izan ditu, eta EAKo buru batek *«agian honek benetan zerbait lortu nahi dela»* adierazten zuen bitartean, EAJk hau esperantza faltsuak ez sortzeko egin dela adierazi zuen. Hauteskundeetako lasterketa hasi berria da eta oraindik makina bat atal biziko ditugu.

EAJk Europako parlamenturako bere hautagaiak aurkeztu zituen Arriaga antzokian. Argazkian erdian azaltzen den Josu Jon Imaz izango da zerrendaburua. Ekitaldian Xabier Arzalluzek eta baita Jose Antonio Ardazak Europak egun duen egitura kritikatu bazuten ere EAJ Euoropako parlamentuan egotearen garrantzia azpimarratu eta Josu Jon Imazen balioa goraipatu zuten.

Aitziber Yarza

Bakerako hamaika bide

Zortzi hilabeteko prozesu baten ondoren, bederatzi talde bakezalek denek sinatutako idatzi bat kaleratzea lortu zuten Maroñon. Guztira 11 talde bildu dituen prozesu honek jarraipena izatea da talde gehienek nahia, baina hilabete eta erdi igaro dira jada eta horretarako pausorik ez da eman. Horren zergatiak eta prozesuaren balizko bigarren zatiaren nondik norakoak aurrikustera jo dugu.

«ESPERIENTZIA
honek zerbait argi utzi ba-
du, hori da elkarrizketa be-
rez balore bat dela. Eztabai-
datu eta elkarrizketa entzutea

inork egia osoa ez duela
onartzea da, dauzkagun
helburuak guztien parte
hartzea behar duela onar-
tzea. Egia da, halaber, ga-

tazkaren azterketa egiteko
unean abiapuntuak oso ez-
berdinak direla, berau
konpontzeko proposame-
nak bezalaxe. Baina hori ez

da oztopo izan honako
kartzetara adostasun punt-
u iritsi ahal izateko: indarker-
a espresio guztiak elkarri-
keta bideek ordezkatu
tzaten dei bat egitea, bake-
rako bide egokiena dela
koan». Hitz hauek Bake-
Orain, Elkarri, Gernika Ba-
tzordea, Gernika Gogor-
tuz, Amnistiaren Alde-
Batzordeak, Bakearen Al-
deko Koordinakundea, Ha-
rria 2000 Eliza, Errenter-
Oreretako Bake Taldea eta

1- Taldearen lan esparrua edo helburua.

2- Gaur egungo egoeraz eta gatazkaz egiten den definizioa.

3- Bizitzeko eskubidea beste guztien gainetik al dago?

4- Autodeterminazio eskubidea nola ikusten da?

5- Bilerekiko jarrera.

BAKEA ORAIN

1-Indarkeria aurka guztion partehartzea bultzatzea. Beste taldeekin identifikatzen ez direnak biltzea.

2-Euskal Herria-Estatu espainiarra gatazka ez dago, gutxiengoak indarkeriaren bidez bere helburuak ezarri nahi ditu.

3-Berau gabe ezin dira beste eskubi-deak existitu.

4-Euskal Herriak jada Estatuaren bidez beste herrialdeekin nahi dituen harremanak zehaztu ditu.

5-Ezkorra. 3. bileran ez zen egon.

DENON ARTEAN

1-Donostiako Bakearen Aldeko koordinakundetik sortua, biktimekin lan egiten du eta ETA amaitzean bortizkeria bukatzen ez delakoan adiskidetzearen alde dihardu.

2-Biolentziak ez du ezertarako balio eta defenditzen duela esaten duen ideia degradatzen du.

3-Eskubide ezabaezina da.

4-Ideia guztiak defendigarriak dira, demokratikoki eta hauteskundeetako emaitzak errespetatuz jokatzeko bada.

5-Ezkorra. Bi bileretan izan zen.

GERNIKA BATZORDEA

1-Zehatzak: -Artxibo militarra zabaltea eta ardurak eskatzea. -Guernika-Gernikara. -Gernika erresistentzia eta kulturaren herria.

2-Bi biolentzia mota, bat fisikoa, ETA eta Estatuaren aldetik eta bestea herrien eskubideekikoa.

3-Bizitza bai errespetu osoz, baina bizitzak kalitate bat behar du.

4-Lortu ezean herri honek ez du bikerik izango.

5-Ikuspegi baikorrean, elkarrekin aritzea ona delakoan.

SENIDEAK

1- Beharrezkoa ikusten da kalera irteea euskal preso, errefuxiatu eta deportatuek bizi duten egoeraren berri ematera eta egoera hau salatzera. Helburua euskal gizarteari zer gertatzen ari den jakinaraztea eta Espainiako estatuari bere legeria bete dezan eskatzea.

2-3-4- Ez dira baloraziotan sartzen ikuspegi ezberdinak dituen jendea dagoelako eta elkartzeko dituen giza eskubideen defentsa baita.

5-Baikor ikusi dituzte.

HERRIA 2000 ELIZA

1-Giza eskubideen ingurukoa da, kristau ikuspegi batetik.

2-Demokrazia formala dago, baina askotan hori helburu bezala bizi da eta bitartekoa da ez helburua.

3-Kontua ez da zein lehenago eta zein geroago. Kasu jakin bakoitzean baldintza desberdinak ematen dira.

4-Herri honen eskubide kolektiboen arazoari ez zaio behar bezalako irtenbidea eman. Herriaren eskubi-deak bermatu behar dira.

5-Oso baikorra izan da.

LA FUNDACION

1-Indarkeria jasan dutenei laguntza ematea eta gaztetxoengan bortizkeriaren aurkako jarrera bultzatzea.

3-Bizitzeko eskubidea beste guztien gainetik dago.

2-4-Ez du politika zehatz bat defenditzen: autodeterminazioa, estatuaren biolentzia eta abar.

5- Jarrera ezkorra izan du eta lehenengo bileran bakarrik hartu zuen parte. Ez zegoen Senideak eta Amnistiaren Aldeko Batzordeak bezalako taldeekin biltzeko prest.

ELKARRI

1- Bitartekari kolektibo bezala definitzen da eta bere proposamenak hiru oinarri ditu: elkarriketa, akordioa eta kontsulta soziala.

2-Gaur gizarte polarizatua dago.

3-Abiapuntu bat da, baina ez da komenigarria eskubideen artean mailaketa egitea, oreka bilatu behar da.

4-Eskubide bat da eta Euskal Herria autodeterminaziorako sujetu bat da.

5-Bera izan zen bileren bultzatzaile eta oso positiboki baloratu du bileren bilakaera eta bertan lortutakoa.

ERRETERIA-ORERETAKO BAKE TALDEA

1-Sensibilite ezberdinak jendea batzea Bake kultura garatuz elkarriketa eta tolerantzia landuaz.

2-Aurrerapausoak eman dira eta ikusten da gizarte elkarriketa biderako unea dela.

3-Oinarrikoa da, baina bizitza egoia izan behar du eta giza eta herrien eskubideak errespetatuz.

4-Eskubide bat da, Euskal Herriaren nahi legitimoa.

5- Oso positiboak.

GERNIKA GOGORATUZ

1-Gatazka politikoak aztertzen dituen akademia gisa jarduten du Eusko Jaurlaritzako Kultura sailaren dirulaguntzaz. Ikuspegi zientifikotik.

2-Konfiantzaren triangulua sortu nahi du: bik ez dute elkarrekiko konfiantza, baina biek norbaitengan dute konfiantza. Ondorioz, bien arteko harremanak hobetzen saiatzen da elkar ulertu eta arazoa gainditzeko.

3-4- Ez dute ikuspuntu hau garatzen.

5-Jarrera baikorra izan du. Saioa egin du beti bilerek aurrera jarrai dezaten.

BAKEAREN ALDEKO KOORDINAKUNDEA

1-Indarkeria gainditzeko kontzientziazioa garatzea.

2-Legitimoa Euskal Herria eta Espainiaren arteko gatazka dagoela pentsatzea, baina gatazka politiko eta bortitzaren artean ez dago derrigorrezko harremanik.

3-Guztien gainetik gailentzen da.

4-Legitimoa da baina demokratiko eta baketsuki defenditu behar da.

5-Uneoro kritiko azaldu bada ere, positiboki baloratu du prozesua.

AMNISTIAREN ALDEKO BATZORDEAK

1-Amnistia. Preso eta errefuxiatuak etxeratzea, preso eta errefuxiatuak egoteko dauden arrazoiak gaindituz.

2-Gobernuak errepresioa irtenbide bezala planteatzen du eta hortik datoz giza eskubideen bortxaketak.

3-Bizitzeko eskubideari zentzua beste eskubideek ematen diote.

4-Gatazkaren konponbideak autodeterminazio eskubidearen errespetotik etorri behar du.

5-Oso baikorra.

Senideak taldeek sinatzea lortu zen, Maroñon, urtarri-laren 15ean. Hauxe izan zen zortzi hilabete iraun duen talde bakezaleen arteko bi-

lera prozesuaren lehen zatiari amaiera eman ziona.

Lehen zati honek oihartzun handia izan zuen eta ilusio ugari ere sortu ziren

inguruan, talde batzuek nahiko luketena baino gehiago. Maroño ondoren, ordea, ez da eman, oraingoz, segidari ekiteko pauso

handirik, eta bigarren fase hori noiz eta nola izango den eta zergatik ez den hasi galderak otu zaizkigu. Batzuek arrazoi teknikoak ai-

Maroñokoa guztira hamaika talde bildu dituen prozesuko laugarren bilera izan zen. Bertan izan ziren bederatzi taldeek idatzi bat sinatu zuten, eta lorpen handitzat jo, hain talde ezberdinek hau lortzen zuten lehenengo aldia baitzen.

patu dituzte. «Formalki lehen fasea ez da oraindik bukatu, Gernikako lehen bilerako akta onartzea eta prozesuan egon diren txosten guztien bilduma egitea falta da; eta hori lotzeko bilera bat egin behar dugu. Oraindik ez da egin, eta lan kontuak aipatu izan dira arrazoi gisa», adierazi digu Gernika Batzordeko Juan Izagirrek. Berak esandakoarekin bat dator Bakearen Aldeko Koordinakundea.

Baina arrazoi honetaz gain, bestelakoak ere aipatu dizkigute. Errenteria-Oreretako Bake Taldeko Karmele Salaberriaren ustez, «hainbat talde orain arte gertatutakoa aztertzen ari da, atzean daukazu jendeari erantzun bat ere eman behar diozulako». Elkarriko Jonan Fernandez urrutirago ere joan da. «Talde bakoitzean dauden kontraesanez ere eragina izan dute. Badakigu, adibidez,

Bakearen Aldeko Koordinakundean ikuspegi ezberdinak daudela: batzuk jarraitzearen alde eta beste batzuk, aldiz, kontra». Hala ere, ofizialki behintzat, guztiak prozesuari segida ematearen alde azaldu dira. Herria 2000 Elizako kide den Martin Orbek, nolanahi ere, bestelakorik ere adierazi digu. «Bilerotan egondakoak ez gaude gune erabakigarrietan eta gauzak nola doazen ikusi beharko da. Bebarbada gune horietan dauden eragile batzuek, guk hor eman dugun bultzadaz, bidea eginen dute eta agian gure ekarpena ez da jada beharrezkoa izango».

Jarraitzeko orduan auke-

ratu beharreko bideari buruz da, oraingoraino eztabaidaritu eman; hala ere, ikuspegi ezberdinak ageri diren jarraitu behar duko bileraren sistemaren inguruan. Orain arte talde guztien artean bilerak egitea ez da taldeen esparru. Ipar Euskal Herriko taldeei zabaltearen alde azaldu zaigu. Baita Korta Armistisiaren Aldeko Batzordeak ere kidea. Elkarrikoordea, beste bilerak ikusten da. «Aurrerapazkoak ematea zaila da, teke-

koki, bederatzi edo hamar talderen artean. Horregatik, uste dugu egokiena izango litzatekeela talde indartsuen artean saiatzea. Gero lortutako proposamenak beste talde guztiekin adostea. Horretarako beharrezkoa da talde bakoitzaren sentsibilitate ezberdinekoak izatea. Horrela, politiki litzateke Bakearen Aldeko Koordinakundea. Elkarri eta Amnistiaren Aldeko Batzordeen artean, hastera, edo Elkarri bakoitzaren batekin edo bi talde bakoitzarekin. Amnistia ren Aldeko Batzordeak, dea, ez dira proposamen honekiko oso baikor azaldu: «Proposamen hori dugu ulertzen eta ez dug-

«Talde bakoitzean dauden kontraesanez eragina izan dute bigarren fasea ez hasteko» ●

JONAN FERNANDEZ

ikusten hori egiteko arrazoia. Ez dugu ulertzen zer dela eta utzi behar diren talde batzuk alde batera».

Bakearen Aldeko Koordinakundeko Itziar Aspuru proposamen honen inguruan bere taldeak hitz egiteko gogo handirik ez duela eman digu aditzera. «Publikoki gutxiago hitz egin eta bileran proposamenak egitea da egokiena. Gainera, gu edukiak kezkatzen gaitu, ez formak».

Talde guztiak azaldu dira edukiaz kezkatuta, eta bigarren fasea lehenengoa bezalako ezin dela izan eta gauzak zehazten joan beharra dagoela nabarmena da.

Eduki zehatzagoak

Aspuren ustez, «helburuak zehazten joan beharra dago eta orduan ikusiko da elkarrekin zerbait egitea posible al den». Oorereta-Errenteriako Bake Taldea, Amnistiaren Aldeko Koordinakundea eta Elkarri bat datoz giza ekubideen inguruan ekimen ugari bultzatzekeela aipatzeko orduan. Zentzu honetan, Amnistiaren Aldeko Batzordeek torturaren aurkako bere ekimena eta 1993ko tortura kasuen inguruko txostena talde ezberdinei luzatu diete jada, beraiei atxikimendua azal dezaten. Talde batzuk prest azaldu dira eta beste batzuek ez dute oraindik erabakirik hartu, Bakearen Aldeko Koordinakundea kasu.

Prozesu guzti honetan komunikabideek orain arte betetako lana eta etorkizuneari egingo dutena azaltzerakoan ere ezberdintasunak nabari dira. Orain arte eman diren filtrazioen au-

Bilera hauetan parte hartu duten hainbat taldek jendea mobilizatzeko gaitasuna badutela ikusi da, baina orain arte mobilizazio hauek bakoitzak bere kasa egin ditu, eta ez dirudi kontu hau aldatuko denik.

rrean talde ugari haserre azaldu dira, horrek prozesuaren bilakaera eta irudia

«Bilerak bi edo hiru talderen artean egiteko proposamenak ez du zentzurik» ●

MIKEL KORTA

erabat desitxuratu duelako. Mikel Korta Amnistiaren Aldeko Batzordeetako kidearen ustez, «filtrazioek lehen

eta bigarren mailako taldeak egon direla adierazi dute, eta gainera gaien eta helburuen inguruan ere desitxuraketa eman da». Elkarri-k filtrazioak eman ez daitezkeen binakako edo hirunakako bilerak askoz ere ziurragoak direla azaldu digu. Zerbait taldek, azkenik, bigarren fasean komunikabideekiko irekiak azaltzea agian hobe izango dela irizten dute. Gai honek, dena den, deserosotasuna eta mesfidantza sortu du hainbat taldetan.

Jarraitzeko asmoa azaltzen da, baina talde batzuen zein besteen artean erreze-

loa nabari da, eta gogoia ere ez dirudi orain hasieran bezalakoa denik. Argi dago Maroñon lortutakoa garrantzitsua izan zela, baina bertan lortutakoak fruitu gehiago ematea zen asmoa, eta hau landu egin beharko da, baina denbora ere aurrera doa.

Jonan Fernandezek hitzak horren adierazle: «Maroñoko filosofia galdu egingo da lehenbailehen jarraipen bat ematen ez badiogu, bilabete edo bi bilabetetan».

Aitziber Yarza

E Z P A L A K

■ DONOSTIAKO ERTZAINEI ZIGORRA

INSUMISIOAREN aldeko manifestaldi baten aurka ertzainek gogor egin zuten eraso Donostian, manifestaldiko partehartzaileak errepidean eserita zeudela. Ekintza honek jende askoren protestaldia eragin zuen, oso hurbiletik gomazko pilotak jaurtiki baitzituzten era baketsuan eserita zeudenen aurka. Baina jendeak ezezik Barne Sailak ere ez du begi onez ikusi ertzainaren jarrera. Horregatik, Donostiako Ertzaintzaren arduradunek publikoki onartu dute era desgokian jokatzea, eta Kontzientzia Eragozpen Mugimenduari jada barkamena eskatu diote. Baina barkamenaz gain, Barne Sailak pertsona bat izendatu du kasua aztertu eta zigor proposamen bat egin dezan. Antza denez, gertaerak larri edo oso larritzat jo daitezke eta balizko zigorra parte hartu zutenen ibilbide profesionala ere oztopatzera irits daiteke.

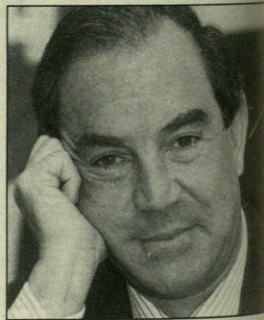
■ «ANUK KASUA» BERRIRO EPAITEGIAN

XABIER Kalparsororen heriotza eta 1993ko abuztuaren polizi gorpuz baten eskuetan jasan zuen ustezko atxilotagatik Kalparsoro Golmaio familiak salaketa aurkeztu zuen Bilboko epaitegian. Baina epaileak kasua itxitzat ematea erabaki zuen duela hilabete pare bat. Orain, berriz, kasua berriro irekitzea erabaki du Santiago Senent epaileak, familiak ezarritako errekursoa onartuz. Honetarako erabili duen arrazoia izan da garai batean ez zirela eskatutako frogak guztiak egin. Froga hauen artean Polizia Nazionalari, Goardia Zibilarari eta Ertzaintzari ustezko atxilotetaren inguruan galdeketa egitea dago. Bestetik, Xabier Kalparsorok bidali zuen eskutitzaren inguruan frogak kaligrafikoak egitea eskatzen zuen familiak eta abuztuaren bukaeran berarekin egon ziren pertsonen adierazpenak kontuan hartzea.

«Bakea egitea elkar ulertze bideak bilatzea da, pertsona eta herrien eskubideak errespetatuz».

Jose Maria Setien,
Donostiako apezpikua.
El Mundo, 94-II-20

«Euskadik lehendakari nazionalista bat izango du, EA/le aurkakoa nahi ez bada behintzat».

Karlos Garaikoetxea, EAko lehendakaria.
El Diario Vasco, 94-II-20

«Ziur naiz datozen Nafarroako hauteskundeetan abertzaleak elkarrekin aurkeztuko garela».

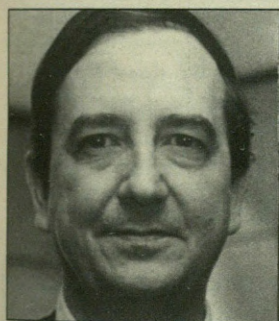
Jose Manuel Goikoetxea, Eusko Jaurlaritzako kontseilaria eta Altsasuko alkatea.
Deia, 94-II-20

G O R D E T Z E K O A K

TORTURAREN AURKAKO EKIMENA ZABALDU NAHIAN

AMNISTIAREN Aldeko Batzordeak torturaren aurkako ekimena indartu nahi du eta horretarako talde desberdinekin kontaktuak lantzen ari da. Horrela, SOS Balkanes taldea edo Torturaren Aurkako Taldea bezalakoekin harremanak egin ditu jada. Horretaz gain, zenbait medikurekin ere kontaktuak garatu dituzte, beraien lanbidetik torturaren aurka aritzeko. Kultura munduko zenbait kide ere ekimen honetan sartzea bilatzen ari da.

«Euskadi eta Kataluniako errealitateari jaramonik egiten ez bazaio, gaizki ibiliko gara».

Iñaki Anasagasti, EAJko bozeramailea Kongresuan. Deia, 94-II-21

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

MIGUEL SANZ

Orain arte transferentziak batez ere, EAEn izan dira gatazkak sorburu, baina Nafarroan ere zeresanik ematen du gai honek. Miguel Sanz lehendakariordea Madrilen ibili da zenbait transferentziaren inguruko akordioa lortu nahian. Sanzek azaldu zuenez, «Nafarroari jasotzeke geratzen zaizkion transferentzia guztiei buruz hitz egin dugu, baina lehenbait, batez ere, Nafarroari diru gutxien kostatuko zaizkion transferentziei ematen saiatu naiz». Transferentzia handiei dagokionez, ordea, egokiena 1995era arte itxarotea dela uste du lehendakariordeak ●

ADOLFO ARAIZ

HBko parlamentariak ez dute sinesten transferentzia prozesu honek emaitza onik eman ditzakeenik eta horretarako arrazoi gisa UPNren borondate eskasa eta PSOEn jarraikortasuna aipatu ditu. Araizen ustez, «UPNk du benetako ekimen politikorik eta prozesu bat martxan jarri du inolako helbururik zebait gabe». Araizen esanetan, «transferentziak ez dira garapen osoa ideia- ren arabera egin, baizik eta Estatuaren behar politikoen arabera. Zentzu horretan, argi ikusten dugu UPNk ez duela planteamendu errebindikatioa gidatuko» ●

«KAS alternatiba ezingo da atalka ere saldu».

Joseba Agirretxea, ETBko aurkezlea. El Diario Vasco, 94-II-21

«Nire proposamena 'negoziaketa' kontzeptua berehala alde batera uztea litzateke, eta 1984etik sortu duen dinamikatik aldendu eta bidea egin behar da armen isiltzerako plataforma bat sor dadin».

Alfonso Etxegarai, Sao Tomen deportatua.

Israeldarrak erantzunaren zain

BOTERETSUA eta ahularen arteko negoziazio prozesu desorekatua inoiz baino ageriagoan geratu da Hebroneko sarraskiarekin. Israeldarrek egunero egiten dute indarraren erabilpena, lurralde okupatueta palestinarrei aginte makila noren esku dagoen erakusteko. PAEn armak bitartean iso, Israelek Gaza eta Jerikoko bake planetan adostutakoa negoziatio mahai ganean noiz jarriko zain.

Nekez uler liteke ekintza indibidual gisa isradeldarren armadak ere hilketan parte hartzen duenean. Edota gobernu israeldarrak lurralde okupatueta kolonoek armaz leporaino hornituta egotea baimentzen duenean. Edota palestinarrek erreprimitzen dituen bitartean, kolono eta soldadu isradeldarren hilketak eta giza es-

kubideen etengabeko bortxaketak zuritzen dituenan. Edo, finean, herri baten askatasun nahia indarrez itozten duenean.

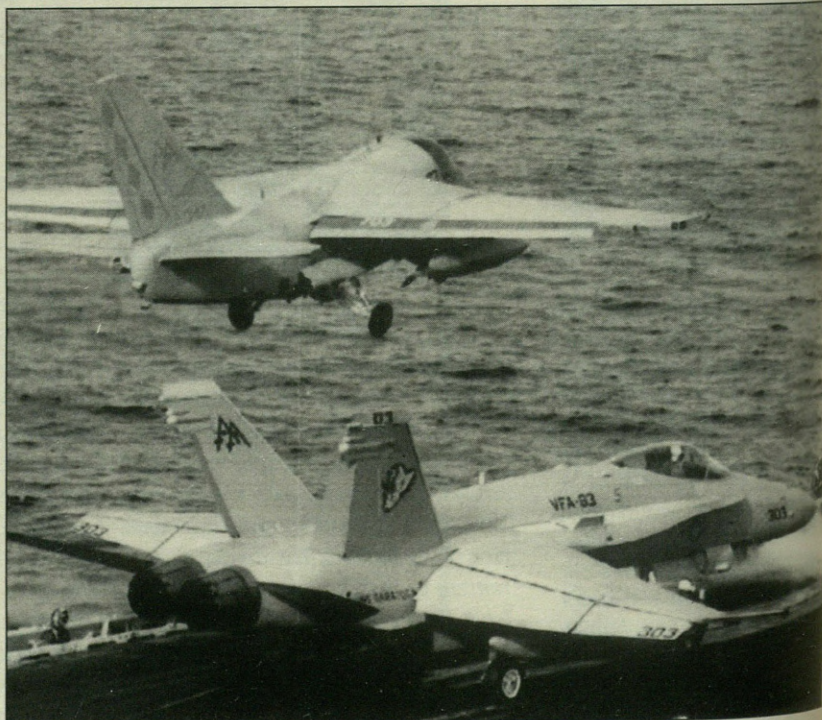
EGOERAREN larritasunaz gain, larrialdi berezia iragaten ari dena, Iasser Arafat PAEko buruzagia da, bere historia eta palestinarren arteko begiruneagatik ez balitz, aspaldi buruzagitzatik aldenduta legokeena. Israelekiko bake akordioaren sinatzeak berarekiko mesfidantza handia sortu bazuen ere, hauen ondorengo abiadak gero eta gehiago zokoratzen ari dira. Zenbat hilketak gehiagori eutsi ahal izango dio Arafatek?

Baina Yitzhak Rabin Israelekiko lehen ministroa ere suarekin jolasean dabil, eta deskuidatuz gero gauean

pixa egingo du ohean. Berak bultzatutako bake prozesuak —Israelen sortu duen eztabaida eta giro gogorarekin— porrot egingo balu, bere egoera eta alderdi laboristaren egoera ere ez litzateke leku erosoan geratuko.

Orain arteko errealtatearen logikari begiratu, orain isradeldarrek jasane beharko dute palestinarren mendekua. Ez da denbora gehiegi iragan gero erantzun barik. Beraz, ohizko gorpila bere betiko jiran Ekialde Hurbilean. Lurralde okupatueta gero eta kolono gehiago azaltzen diren bertatik ateratzeko prest. Lehen neurri gisa, kolonoen erretirada ezinbestekoa da bakeak benetako urratsak eman ditzan. Baina hori hasiera bertik ez da.

NATOk indarrek Sarajevoko zerua zaintzen jarraitzen dute, oraingoz behinik-behin parte hartu behar izan ez dutelako lasai. Arro ere bai, Mendealdeko indar mehatxuaren eraginkortasunaz arro. Oraingo honekin Europako Estatu nagusiek aurreko erru guztiak bizkar gainetik kendu izan balute moduan. Bere burua salbatzaile gisa agertuz, zelabait berrero lanetan ere zerikusirik baduenean. Sarajevon bakea —eskerrak sarajevotarrentzat— gerra gainerako lekuetan. Suetenak, hainbatek legez, gutxi irundu; Mostarren iragan aste buruan izandako borrokak lekuko. Bosniako musulmanak eta Herzeg-Bosna sasi estatuaren arteko konfederazio soinu datorrenean, serbiarrek —eta errusiarrek, nola ez— mesfidantza eta beldurrez dakusate horrelakorik. Gerra hotsaren erdian negoziazioen zalaparta ere indarrez entzuten da berrero.

TERMINOLOGIA

Asmakizun. Asmatzeko, igartzeko ematen den esakune korapilotsua edo pipitakia.

Aspaldi nengoen joku polit honetara jolastu barik, nahiz eta bizitzak berak ere sarritan jolasean sartzen gaituen. Tira, bada. Ikusi makusi, zer ikusi? Beltza nagusi zuria ere bai (beltza kopuruz, zuria agintez), non da? Leku ugari izan litezke, baina bat nabarmentzen da guztietatik. Hegoafrika bai. Hauteskunde orokorrak izango dituzte apirilaren 27an, hautesontziaren inguruan guztiok nahasirik, zuri eta beltz. Baina baita beltz eta zuri, nahasian ere, hauteskundeetan parte hartu barik, Askatasunaren Aliantzan (Inkhata eta eskuin muturreko zuriak) bildurik. Egoera iluna, beraz, beltza. Edo antzera dena argisuegia, beraz itsugarria.

ORAINDIK bihotzerrearekin jarraituko duena Errusiako lehendakaria izango da, Ieltsin jauna. Bosnian izandako arrakasta diplomatikoak nekez lagunduko dio urdaileko garraztasun hori baretzen. Aleksandr Rutskoi lehendakari ordea eta Ruslan Khasbulatov, iazko urrian odoletan itotako legebiltzarraren lehendakaria kalean egoteak beste burukomin handi bat suposatzen du gero eta barkatiago geratzen ari den Ieltsinentzat.

Azken bi urteetan Ieltsinek jaso dituen jipoi gogorrenak izan dira, iragan abenduko hauteskundeena eta oraingo amnistiarena. Horrez gain, urriako indarraren erabilpenari oniritzia eman ziotenek ere isilik ageri dira orain.

Xabier Letona

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Krisia eta irtenbide teknikoak

KRISI ekonomikoa eta soziala sakontzen den heinean han hemenka agertzen dira irtenbiderako proposamenak eta formulak; horien artean, bereziki aipagarria da, Batzorde europarraren ize-nean, bere presidentea den Jacques Delorsek agertu duena. «Hazkundea, konpetitibitatea eta enplegua» titulopean eta Liburu Zuria bezala ezagutzen dena. Bi dira proposamen honen ezaugarri nagusiak: batetik, proposamen tekniko eta neutro gisa aurkezten da, eta bestetik inpaktu sikologiko positiboa bilatzen du.

DELORSEN proposamena aztertuz gero, aldiz, ez da neutraltasunik ageri; oso neurri markatuak proposatzen ditu; zazpi dira, nagusiki, neurri aldarrikatuak: heziketa eta formakuntza, lan-merkatua 'arintzea', lan-antolaketaren hobekuntza, baliabide publikoen optimizazioa, soldata ez diren kostuen murrizpena, gazteriaren langabezia murrizteko formulak, eta azkenik enplegu alternatiboak sortzea. Neurri nagusi hauen bideragarritasuna akordio sozialaren menpe jartzen dute agintari komunitarioek.

KARMELO LANDA

HBko Europarlamentaria.

Proposamena ez da batere

neutrala eta aurkezpena bera ere ez, ikusten ari garenez: Aste honetan bertan izan da Jacques Delors Madrilan eta Felipe Gonzalezekin elkarriketa izan ondoren, bere lehen deklarazioak izan dira lan-merkatuaren erreforma espainiarraren laudorioak egiteko.

Baina egun berdinean, Chistophersen komisario europarrak parlamentu europarrean esandakoa oso kontutan harut behar da, batez ere espainiar estatuan: «Enpleguaren hazkunderik gertatzen ez bada, ezingo da Maastricht indarrean jarri».

HORI horrela bada, orduan ulertzen dira Komisario europarren ahaleginak bakiortasun sikologikoa lortzeko, eta ahalegin horretan kokatu behar ditugu «hazkunderaren bultzadarako» sortu berri dituzten batzorde sektorialak, zeinetan Europa zeharkatzeko garraio-sareak, informazio sareen hobekuntza, finantz tresnak eta entrepresa txiki eta ertainen aldeko neurriak aztertzen ari diren. Ildo beretik eta helburu berdinez bartu dituzte egunotan Iniziatiba Komunitario berriak, arrantzarako eta hirietarako laguntza bereziak eskainiz...

Kontua da, hala ere, neurri guzti horiek ez dutela Komunitate Europarraren eta Maastrichten norabide nagusia aztertu, eta hori egiten ez den bitartean, politika ekonomiko eta sozial komunitarioaren ondorio latzak ezingo ditugu zuzendu.

Sastraka nagusi emakumeen lan-bidean

Berba polita berdintasunarena, politegia egiazkoa izan dadin. Inor gutxi adieraziko liguke mundu zabaleko emakumeek baino hobeto. Gizonezkoen mundu honetan, euren eskubideekiko aurrerapasoak etengabeak dira baina, mundua osotasunean hartuta, txikiegiak oraindik. Areago garapenean dauden herrialdeetan. Oraindik ere, pobrezia, gosea, analfabetismoa, langabezia eta beste hamaika gaitzetan zorigaitzoko txapelduna dugu emakumezkoa.

MUNDUKO emakume guztiez modu berean hitz egitea gaitz samarra da. Ko-

lonbiako emakumeek, Norvegiakoek, India, Sudan edota Tanzaniakoek egoera

arras desberdinak bizi dituzte. Alabaina, emakumezkoek esan liteke, batez ere garapenean dauden herri dagokienez, antzerako arazoak dituztela: ugalkortasuna, sendia, lan banaketa, teknologiaren eragina... Guztiek garamatzate ondorio berberera: emakumezkoak gizonezkoak baino askoz ere aukera gutxiago dauzka; modu desberdinetara, baina zapalkuntza egoera iturri beretik dator kio guztietan.

Beraz, gaitza da orokorrean jardutea eta arriskutsua ere bai sarritan. Datuak edozertarako behar diren mundu honetan, datu eza izan da, hain zuzen, emakumeen aurkako eragile handienetakoa. Alor guztietan munduak biraka jarrai dezan emakumezkoaren lana berebizikoa izanagatik

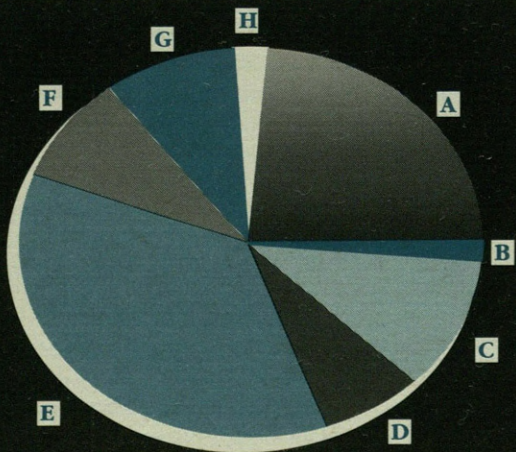
ere, horren garrantzitsuak diren zereginetan ez dira ia existitu ere egin.

Bestela esanda eta Nazio Batuen Erakundeko datuak erabiliz: emakumeak munduko populazioaren % 50 baino gehiago dira, lan indar ofizialaren heren bat osatzen dute eta lan ordu guztien bi herenak euren gain daude.

Alabaina, munduko jabetzaren % 1 besterik ez dago haien eskuetan eta diru sarriren % 10 baino ez dute jasotzen.

EMAKUMEZKOEN LAN INDARRAREN BANAKETA MUNDUAN

(A) Herrialde garatuak (29,3) (D) Latinoamerika eta Karibe (5,0) (G) Hego Asia (10,9)
 (B) Ipar Afrika (0,7) (E) Asiako ekialdea (35,8) (H) Asiako mendebaldea (1,4)
 (C) Saharapeko Afrika (8,6) (F) Asiako hegoekialdea (8,2) eta Ozeania (0,1)

Iturria: Emakumezkoa eta lana 1970-1990.NBE

Gizonezkoen mundua den honetan, gero eta gehiago emakumezkoena ere izan arren, desberdintasunak oraindik erraldoiak dira: langabeziari dagokionez, soldatak, zuzendaritza eta kudeaketa postuak, lan orduak...

Lan mundua

Frantzia eta Belgikan emakumezkoaren soldata gizonezkoaren hiru laurdena da eta, eskuarki, Europako

herrialde gehienetan emakumezkoen langabezia tasa 1,5 handiagoa.

Hego eta Ertamerikan, 1950etik aurrera emakumeen kopurua lan merkatuan apurka gorantz badoa ere, antzerako joera ikus liteke enplegu eta soldatei dagokienez. Beste lurralde batzuetan desberdintasunak nabarmenagotzen dira; hauetako askotan, herrialde arabiarrek esate batera, kultur azturek bazterketa arazotzen dute. Begibistakoa izan arren, estatistikek ere

argi adierazten dute: mundu osoan aginte postuak gizonezkoen esku daude. Kultura eta lekuen gainetik, datu bat nagusitzen da nonahi: hierarkian gora egin ahala gizonezko eta emakumezkoen arteko zanga gero eta zabalagoa da. Hala ere, gero eta emakumezko gehiago ari dira goi mailako postuetara iristen. OITren (Nazioarteko Lanaren Erakundeak) datuen arabera, 1993an emakumezkoak munduko populazio aktiboaren % 36 osatzen zuen:

Kultura eta lekuen gainetik, datu bat nagusitzen da alde guztietan: hierarkian gora egin ahala gero eta emakume gutxiago ageri da.

Garapenean dauden herrietan, etxeko lanez gain emakumeek beste lan ugari egin behar dituzte, baita ekoizpenekoak ere; batez beste 14-15 lanordu dituzte egunero.

% 41,5 herri industrialduetan eta % 34,5 garapenean dauden herrietan. Baina herri gehientsuenetan emakumezkoak zuzendaritza postuetako ehuneko txikiak betetzen dituzte, % 10 eta % 30 bitartean. Datua txikitu egiten da ardura handieneko postuetan, % 5etik behera.

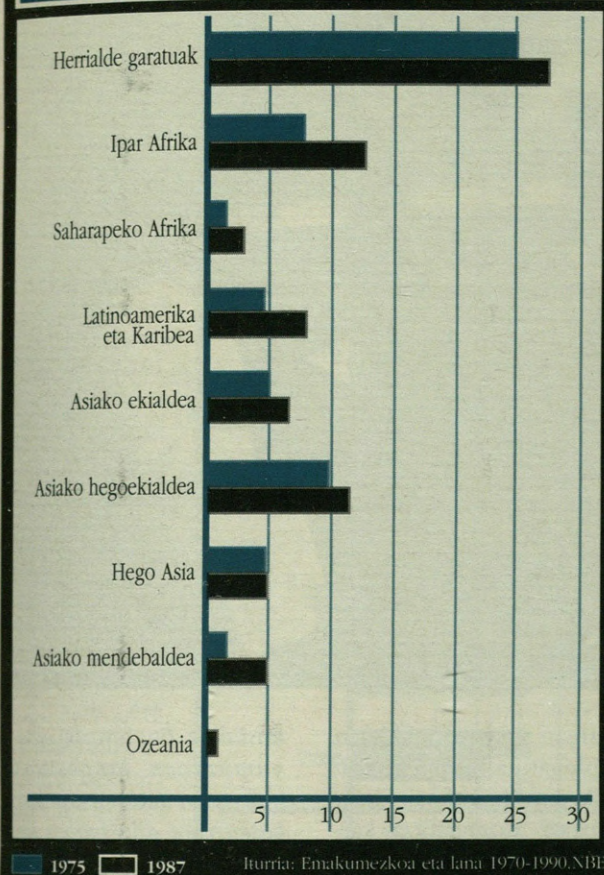
Datuak bildu eta hauen irakurketa egitean, dena den, oso ondorio desberdinak atera daitezke, datu bilketa moduz ezer ez badakigu. Nola uler liteke bes-

tela, Australia, Kanada eta EEBBetan zuzendari eta kudeatzaileen % 40 baino gehiago izatea eta Danimarkan % 15 besterik ez? Gakoa, finean, kudeaketa eta zuzendaritza postu horien definitzean datza. Batzuek enpresa handietako datuak baino ez dituzte erabiltzen; besteek maila ertain eta txikiko enpresetako zuzendaritza ere kontuan hartzen dute. Azken hauek, halaber, enpresetako erdi mailako langileak ere aintzat hartzen dituzte.

Hala ere, ohar horretaz gain, datuen arabera 1985 eta 1991 artean kudeaketa lanetan diharduten emakumeen kopuruaren joera goranzkoa da. Datuak dauden

■ Doinu desberdinez, baina emakumezkoari zapalkuntza egoera iturri beretik datorkio ●

EMAKUMEZKOA LEGE BILTZARRETAN

41 estatuetatik 39tan joera nabarmena da (Paraguay eta Grezian joera hori beherezkoa da).

Herri industrialduak oro bat hartuz gero, Ozeaniak, Japoniak eta Mendebal eta Hego Europak baino emakume kudeatzaile ehuneko handiagoa dute Ipar Amerikak eta Ipar Europak. Estatu Batuetan emakumezkoak erdi mailako enpresetako zuzendari eta kudatzaileen % 41 dira, baina sektore pribatuko enpresa handien goi mailako postuetan % 11 besterik ez dira. 1986an, Alemanian, enpresa erraldietako goi mailako postuetan % 1,5 bakarrik ziren emakumeak; Espainian, lanpostu publikoen % 39 emakumeen esku daude baina goi mailako postuen % 8 besterik ez.

Afrikan nekazaritza eta

egituratu gabeko enplegua nagusi da eta enpresa mailan ardura postuetan emakume gutxi daude, areago erabakiak hartu behar diren postuetan. Esparru publikoan, 80ko hamarkadan administrazio eta kudeaketa goi mailako postuetan ari tutako emakumeen kopurua bikoiztu egin zen eta gaur % 13an dago.

Hirugarren Mundua

Afrikan iparraldean, kopuruak kontinenteko gainerako lurraldeetan baino txikiagoak dira. Sudanen emamumeek alor publikoko % 10 osatzen dute eta Egipton ere antzera. Asiako hegoaldean eta mendebaldean emakumezkoak kudeaketa eta administrazioeko erdi

Emakume nekazarien lana munduan

MUNDU mailan emakumezkoa pertsona ez-aktibo moduan agertzen da normalean, nahiz eta bere lana barik familien biziraupena ezinezkoa litzatekeen. Herrialde azpigaratuetan ia balore ugaltgarria bakarrik onartzen zaio. Bere ekoizle jarduerara etxeko lanen artean galtzen da. Ondoren, Mali eta Bangladesh-eko emakume arrunt batek egunean zehar egiten dituen lanak zehazten dira. Adibideak besterik ez dira, baina aldaketa gutxi batzuekin, munduko emakume nekazari gehientsuenek antzerako lan mota eta lan orduak dituzte.

MALI

4.30 Iratzarri.

4.30—6.00 Ur bila joan. Gosaria prestatu. Haurrak apaindu.

6.00—10.00 Platerak garbitu. Artatxikia pilatu. Lekarriak bildu eta bazkaria prestatu. Arropa garbiketa. Azokara abiatu.

10.00—15.00 Bazkaria sorora eraman. Etxe inguruko nekazari lanak edota gizonari lurra lantzen, jorran, sasiak kentzen, landatzen edo gurdi gidatzen lagundu.

15.00—18.00 Afarirako egurra biltzea. Baso fruituak edo fruitu lehorrak batu.

18.00—20.00 Ur bila joan. Artatxikia pilatu. Afaria prestatu.

20.00—21.00 Kotoia kardatu eta irun.

BANGLADESH

5ETAN. Jaiki, harrikoa egin, etxea eta ikuilua garbitu.

6.00—7.00. Sorora lanera doazen senideen gosaria prestatu.

7.00—8.00. Abereak jetzi, erregai bila joan, gorotzaz ongarria prestatu, sendiaren baratza zaindu, ikuiluak garbitu, lastoa lehortzen jarri gero erretzeko.

8.00—9.00. Bazkarirako jakiak prestatu, osagaiak ehotu eta lekariak zuritu.

9.00—11.00. Arrozari azala kendu, garbitu eta galbahetu. Arrozaz egindako jakiak prestatu.

11.00—12.00. Jakiak prestatu.

12.00—13.00. Arropa garbitu, bainua hartu, ur bila joan, oilo eta ganadua gobernatu.

13.00—14.00. Jutea lehortu baina azala kendu barik, gordetako beste jaki batzuk ere lehortzera atera.

14.00—15.00. Senarra eta seme-alabei jaten eman eta ondoren berak bazkaldu.

15.00—16.00. Zumegintzan jardun edota etxerako beste tresna batzuk egin, jantziak egin, bai etxerako edota saltzeko.

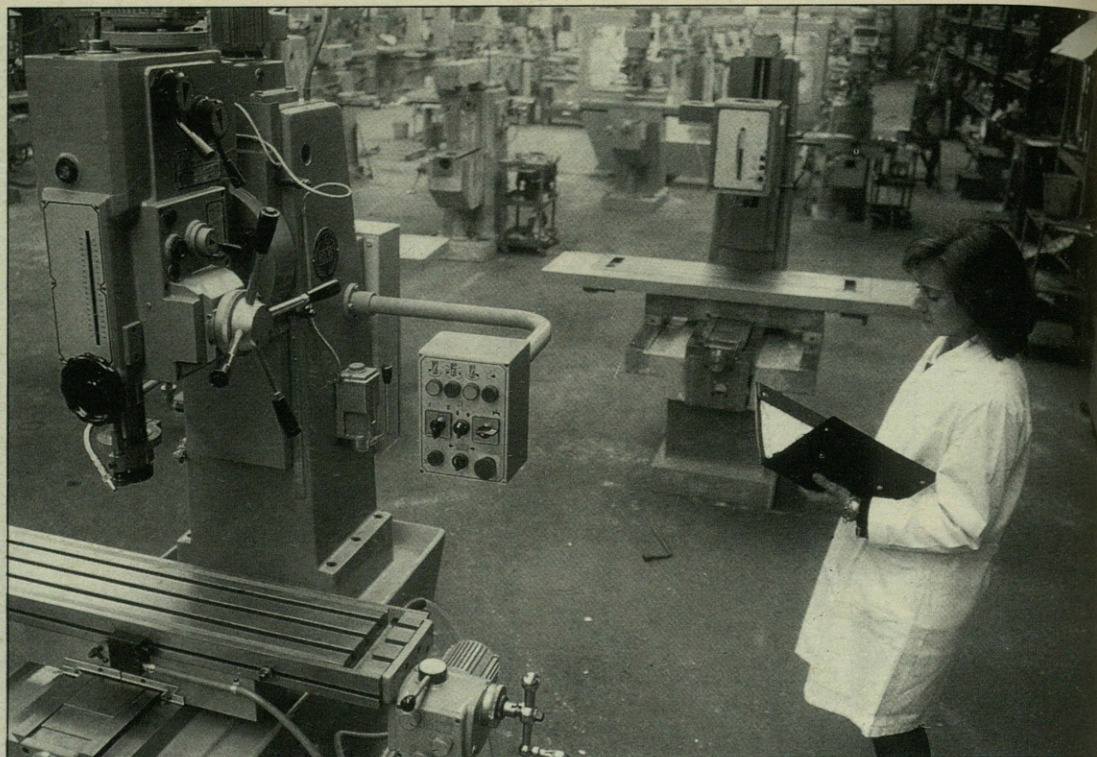
16.00—17.00. Afaria prestatu.

17.00—18.00. Otoitza, haurren bila joan, oiloak eta abereak barrura sartu.

18.00—19.00. Afaldu eta garbiketa.

19.00—20.00. Atsedenaldirako ordua. Normalean berbaldian eta erreten igaroten du.

Emakumez-
koen
mugimendu-
etan iritzi
kontrajarriak
daude
teknologiak
haiengan duen
eraginari
buruz.

mailako postuen % 10era iristen dira, 70eko hamarkadaren bikoitza. Tailandia-koa kasu berezi moduan nabarmendu liteke. 80ko hamarkadako datuen arabera, goi mailako postuetako % 6 emakumeak ziren eta administrazio eta kudeaketa postuetan % 26. Orain arteko joera ikusirik, denborarekin

funtzio publikoko goi mailako postuetan emakumezkoak gizonetzkoak baino gehiago izango dira eta baita erdi mailako postuetan ere.

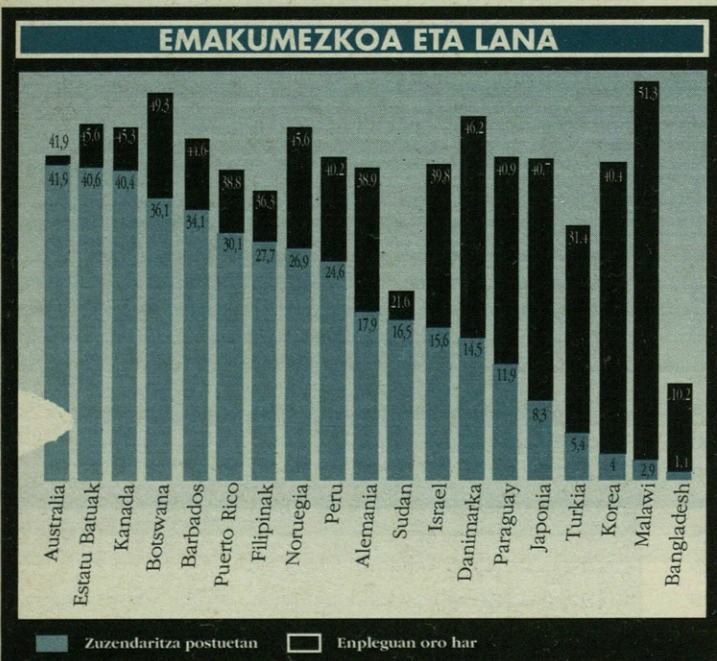
Hego Amerika eta Kariben kopuruak handiagoak dira, 80ko hamarkadan %20raino iristen ziren eta. Kasu berezi moduan Errepublikak Dominikarra:

1981ean sektore publikoan enplegatutako pertsonen erdia emakumezkoak ziren, alabaina zuzendaritza karguetan % 17 besterik ez.

Krisiak emakumearen inguruan izan duen eraginari buruz ere luze hitz egin izan da. Zenbait iritziren arabera, emakumeak lan merkatura iristeko oztopo gehiago ja-

krisiak ez ditu bereziki emakumezkoen lanpostuak murrizten baina, oro har, kaskartzen ditu hauen lan baldintzak: soldata txikiagoak, behin-behineko lana, eskubide gutxiago...

Teknologiak emakumearen izan duen eraginari buruz ere iritzi kontrajarriak daude. Bi dira nagusienak.

san behar ditu eta krisiak eragin handia izan du emakumezkoen lanpostuen galeran ere. Virginia Ferreira, Portugalgo Coimbrako unibertsitateko irakaslea eta emakumeari buruzko lan ugari egin dituen ez dator bat horrekin: "80ko hamarkadan batez ere gizonetzkoenak izan ohi diren lanpostuak galdu izan dira, industri lanpostuak. Lanpostu berriak zerbitzuetan eta beste sektore batzuetan sortzen dira eta horietan emakumezkoak gero eta gehiago dira. Beraz

Munduko lanordu guztien bi heren bete arren, diru sarreren % 10 baino ez dituzte jasotzen

Batetik, feminismo liberala dago, sexu desberdinen arteko berdintasunaren aldekoa. Honen arabera, emakumezkoak ez du inongo arazorik teknologia berrie-kin, eskakizun bakarra hauek kontrolatzeko baldintza eta aukera berberak

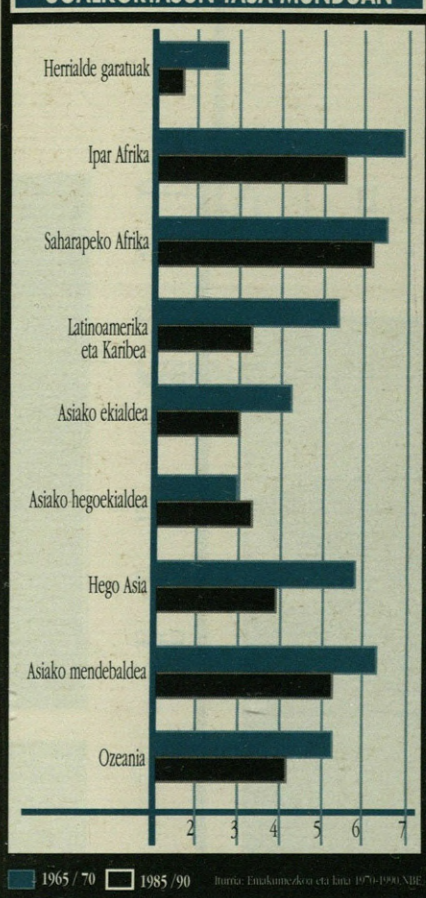
izatea da. Beste jarrera bat muturreko feminismo edo eko-feminismoa deituta koarena da. Horrela azaltzen du berau Virginia Ferreira: «Hauen arabera, teknologia horiek gizonezkoek asmatutakoa k dira eta armagintzaren eremukoak nagusi, gerra egiteko alegia; emakumezkoak, naturari geiago lotzen dena, horiek errefusatu egiten ditu».

Politikan ere nagusitzen ari dira azken urteotan estatu agintaritzara heldu diren emakumezkoak. Baina bai mundu mailako aginta-

rien itsasoan zein beren inguruko gainerako agintanenean, uharte txiki batzuk besterik ez dira: Tansu Ciller, Turkiako lehen ministroa, Violeta Chamorro Nikaraguan, Corazón Aquino Filipinetan, Benhazir Butho Pakistanen... Hauetan, dena den, hildako gizonezko (aita, senarra...) hurko baten itzalak zerikusi handia izan du emakumeok agintaritza postuetan egotearekin.

Badaude baita Lourdes Pinta Silgo Portugalen eta Frantziako Edith Cresson-en moduko adibideak ere, baina hauek ez ziren botoz hautatuak izan, izendatuak baizik. Kargu publikoei dagokienez, Europako Bata-sunean gutxienez % 40 emakumezkoek bete ditzaten lege bat prestatzen ari dira. Ferreira-ren ustez, «ez da irtenbidea baina ondo dago

UGALKORTASUN TASA MUNDUAN

aukerak zabaldu eta eztabaida prozesu bat ireki dezakeen beinean».

1991ko datuetan, munduko gobernuetan emakume ministroak % 3,8 bakarrik dira. 1990eko bukaeran NBEko 159 estatuetakori sei emakume bakarrik ziren gobernuburu. Analfabetismoaren inguruko datuak ere oso esanguratsuak dira: 1970 eta 1985 bitartean emakume analfabetoen kopurua 54 milioitan hazi zen (guztira 500 milioi eginez), gizonezkoa 4 milioitan bakarrik. Emakumezkoen aurkako datu erreka galanta da ikusten denez. Zalantza barik, gogor egin beharko du emakumeak lokatzez beteriko berdintasunaren aldapa latz horretan.

Xabier Letona

La Casa del Café

— Juan Irujo S.A. —
DONOSTIA

HISTORIA ETA GERO

■ «HOTZETIK ATERA DEN ESPIA»

MUNDU osoko irakurleek, eta batez ere Mendebaldekoek, beti irakurri izan dituzte gustura espioitza kontuak. «Hotzetik atera zen espia» izan zen garai bateko espioitza literaturaren abangoardia. Egun ere, Gerra Hotzaren sasoirik onenean legez, espioitza istorioek badute nora begiratu. Orain, dena den, espiak 'hotzetik' baino 'berotik' datoz. Azken kasuan bai behintzat. Estatu Batuetan atxilotu zuten iragan astean Aldrich Hazen, SESB ohia lehen eta orain Errusiako «aparatu» kontrolatzen ziharduen CIAren superagentea. 1985etik aurrera Errusiarako espioitza lanak egiten zituen diru truke, urte hauetan antza 200 milioi pezetatik gora (8,7 milioi bat libera) jaso izan dituela Kremlinek kutxetatik. Munduko prentsak historiako espiairik handientzat jo izan duena erori da. Alabaina, espion erorketak aurrera jarraituko du itxura batean, eta guk ere izango dugu hurrengo kapitulorik.

■ MAPINGUARI: AMAZONIAKO GIZON NARDARGARRIA

TXIKITATIK entzun izan ditugu Elurretako Gizon Nardargarriaren istorioak. Jakin ez genekiena, ordea, Amazonian ere horrelako izaki bel-durgarrik ere bazenik. Ba omen dago, eta datorren hilean David Oren biologo amerikarrak izaki hau topatzeko espedizioa antolatu du. Biologo amerikar honek dioenez, indioek eta urre bila dabiltzan askok ikusi dute, nahiz eta ezin izan diren izaki berezi honengana hurbildu.

Kondairak dioenez, gas hilgarria isurtzen du eta hildakoak irentsi egiten ditu, ibaien sakonean bizi ei da eta gorputza ile gorritz estalia du. Ikusi behar, bada, Oren jaunak zer kontatzen digun bere espedizioaren itzuleran.

Beste norbaiti balizko bi izaki hauek argazki berean elkartzeari utuko zaio laster. Denbora lekuko.

E L L E M E L L E

«Herri indioa kontuan hartzea beharrezkoa da. Gure patua desagertzea da. Nola izan lebiakor Kanada eta Estatu Batuetako nekazariekin, heriotzarekin ere ezin garenean lebiakor izan?»

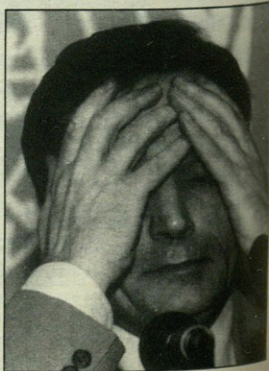
Marcos komandantea, zapatisten buruzagia.

«Katalanak tratu hobea jasaten du Europako Legebiltzarrean Senatuan baino».

Josep Antoni Duran i Lleida, CIUko buruzagia.

«Arma enbargua altxatzea da benetan nabi duguna».

Haris Silajdzic, Bosniako lehen ministroa.

O I H A R T Z U N A K

LURRALDE OKUPATUETAKO ISRAELDARREN ERDIA ATERATZEKO PREST

ISRAEL eta Palestinaren Askatasunerako Erakundeak Gaza eta Jeriko plana ia adostu dute guztiz, nahiz eta, orain arte bezala, oraindik sortuko den gaizkiulertzerik. Akordio honen aurrean kexu agertu dira lurralde okupatuetan bizi diren israeldarrak. Egin berri den inkesta baten arabera, israeldarren % 47 lurralde okupatuetatik alde egiteko pres dago, baldin eta lurralde okupatuak Israelen subiranotasunetik kanpo geratuko balira. Gaur egun Zisjordanian 103.315 israeldar bizi dira, Golan Garaietan 12.300 eta Gazan 4.380. Israelera itzultzekotan, % 28 Jerusalemen eta Tel-Aviv inguruetakoko itsas aldeko lurraldeetan kokatuko litzateke.

*«Amnistiaren erabaki
bonekin gerra zibilerako
bidea zabalik dago».*

**Igor Gaidar, Errusia
Demokratikoa alderdiaren
buruzagia.**

*«Amnistiak Errusiako gerra
zibilaren amaiera esan nahi
du».*

**Vladimir Jirinovski,
Errusiako oposizioko
buruzagia.**

*«Lebendakaria
kontserbatzaileen esku
dagoen panpina besterik ez
da».*

**Iuri Afanasiev, Errusiako
muturreko
erreformatzaileen
buruzagia.**

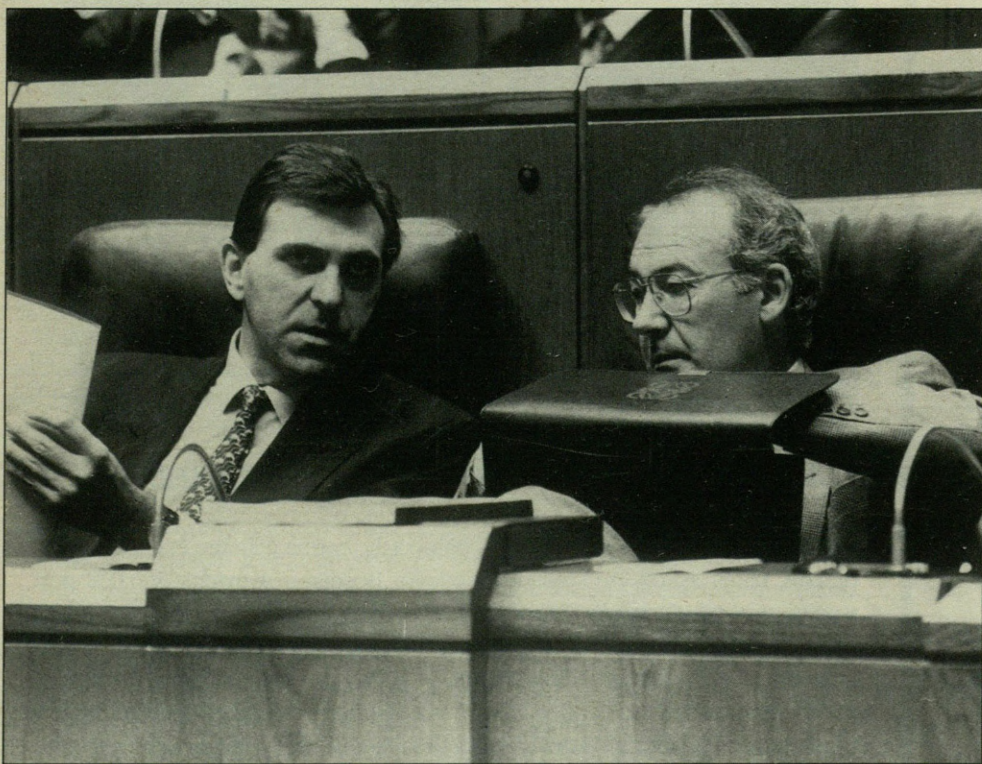
SERBIAN ERBESTERATZEN DIREN BOSNIARRAK GERRARA BERRIRO

BOSNIAKO serbiarrek musulmanak baino askoz arma gehiago eta hobeagoak dituzte, baina askoz ere soldadu gutxiago. Bosniako Armadak 200.000 pertsonaz osatutako armada antolatzea lortu du eta hauetako 48 mila Sarajevon bertan daude. Bosniako serbiarrek arazo larriak dituzte eta Bosniatik Serbiara erbesteratu gisa abiatzen direnengana jo beharrean daude. Serbiako errefuxiatu kanpamentuetan dauden aliatu gabeko gizonezkoei errefuxiatu agiriak ukatu egiten dizkiete eta gerra frontera bidaltzen. Halaber, Serbiako Armadako soldaduak ere abiatzen dira frontera, agirietan etxera joateko baimenarekin edo ariketak egiten daudela adierazten dela.

Jon Azua, EAEko lehendakariordea eta Industria sailburua

«Gure garapena ez da urtetako kontua, hamarkadetakoa baizik»

Pasatu den ostiralean Jon Azuak EAEko industria politikaren 1993ko emaitzen balorazioa egin zuen Gasteizko Legebiltzarrean. Industria sailburuaren ustez, Euskadik badu industri politikarik eta hori Eusko Jaurlaritzaren politika dugu. Ez da politika hau langabetuen zerrendan islatu. Azuak aipatzen dituen emaitzak eta lorpenak non dauden bakoitzak neur ditzala.

ARGIA. Zeintzuk izan dira Eusko Jaurlaritzaren industri politikaren lorpenak azken urte honetan?

JON AZUA. Euskadik badu industri politikarik, agente ekonomiko, sozial eta instituzionalek parte hartzen dute eta zentzu honetan partehartze eta koo-laborazio maila altuak lortu dira. Sare garrantzitsuak osatu dira azpiegitura, finantza, teknologia, fiskal eta

■ «Euskadi industrialia izan da, eta hala da; gure etorkizuna ere industria arlokoa izango da» ●

giza baliabide mailan. Tresnak eta baliabideak sortu dira testuinguru produktiborako. Euskadi industrialia izan da, da eta izango da. Gure etorkizuna industria arlokoa da.

Urtero bezala, Azuak industri politikaren berri eman zuen Gasteizko Legebiltzarrean.

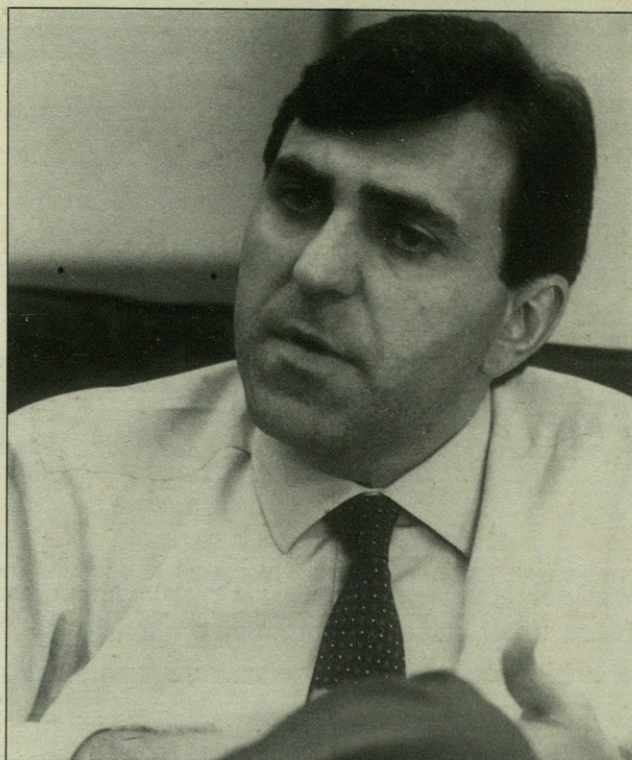
A. Zeintzuk izango dira etorkizun borren motoreak?

J.A. Funtsean, gaur egun lantzen ari garen industria taldeak izango dira. Erra-
minta-makina, energia, tal-
de ondasunak, ingurugiroa,
automozioa, software-a...
Hauek izango dira aberri
industrial berri baten oina-
rriak jarriko dituztenak.

A. Azken urteotan Madrilek
eta Brusselak ekintza zeba-
tzak burutu dituzte Euskal
Herrian politika ekonomiko
mailan. Gobernu baten
ekimenak dira Eusko Jaur-
laritzaren industria politi-
karen mugak?

J.A. Ez, gure ekimenaren
muga errealitatea bera da,
hau da, proiektu berritzai-
leak aurkitzeko ahalmena,
proiektu hauek burutzeko
diru iturri nahikoak aurki-
tzeko ahalmena eta denbo-
ra. Denbora dugu etsairik
gogorrena. Gure garapena
ez da urtetako kontua, ha-
markadetakoa baizik.

A. Sindikatuek parte hartu

Jon Azuak Euskal Banku Publikoa beharrezkotzat jotzen du, industriak finantz gunea izan dezan.

*dute politika ekonomiko
horretan; nola baloratu-
ko zenuke kooperazio hau?*

J.A. Orokorrean esan ge-
nezake elkartasuna adierazi

duela Eusko Jaur-laritzaren
industria ekimenekiko eta
gainera hauen parte hartze
eta onespenik gabe ezinez-
koa izango litzateke ekimen

hauek aurrera eramatea.

A. LABek eta ELAk lan ba-
rremanetarako euskal es-
parrua aldarrikatu zuten
duela pare bat aste. Esparru
hau beharrezkoa iruditzen
zaizu Euskal Herriaren in-
dustriarekiko?

J.A. Lan harremanetarako
euskal esparrua bada alda-
rrikatzen dutena, bai. Eusko
Jaur-laritzak betidanik la-
gundu eta bultzatu izan du
lan harremanetarako espa-
rru autonomoa. Gainera,
nazioarteko ekonomiaren
joera hori da, hots, agenteen
arteko gertutasuna bilatzea,
hitzarmen kolektiboa era-
ginkorrak izan daitezten.
Agian herren geratzen zaie
bilatzen dituzten helburuak
ez direla argiegiak, eta LAB
eta ELAren arteko batasunaz
ari naiz. Hala ere, oroko-
rrean, baikorra da oso sin-
dikatu biek lan harremanen
esparrua bultzatzea, marko
instituzionala baten ba-
rruan.

Myriam Gartzia

LEIHATILATIK

Ekintza Batasunaren bidean

UGT-REN hurrengo Kongresu Kon-
federatuan Josu Fradek aurkeztuko
duen txostenari buruz hitz egiteko, oso
kontuan izan behar dugu, lehenengo
eta behin, oraingoz proposamen bat
besterik ez dela, eta bigarrenaz, Estatu
mailako batasun estrategiko batetaz ari
garela. Beraz, ikusi beharko dugu, ga-
raia heltzen denean, zertan bilakatzen
den proposamen hori.

Hala ere, interesgarria iruditzen zaigu
UGT barruan halako proposamenak
eztabaidatzea. CCOO oso argi izan du
beti helburu estrategiko hori, hau da,
langile eta mugimenduen ekinbide ba-
tasuna. Baina batasun estrategiko ho-
netaz ari bagara, oso kontuan izan

behar ditugu Euskadin ematen diren
beste indar sindikal batzuk. Aurrerago
jo behar dugu sindikatuen elkar uler-
tzea bultzatuz, adierazpen teorikoak
gaindituz, mesfidantzak baztertuz.
Beharrezkoa dugu ekintza zehatzetan
aurrera egitea, ekintza batasuna sendo-
tuz, are gehiago gaur egun bizi ditugun
erasoei aurre egiteko.

CCOOetik ez dugu planteatzen sin-
dikatu abertzale eta ez abertzaleen arte-
ko konfrontazioa, talde biek antola
ditzaketen batasunean oinarrituz. Eta
gainera, gure bidea zentzu honetan,
zehatza eta garbia izan da, autogober-
nuaren garapen sozialarekiko kon-
prometitua. Euskadiko mugimendu

sindikalen arteko elkar-ulertzea eta
ahalmena zerbait gehiago da une ho-
netan garatzen ari dena baino. Apustua
egin behar dugu elkar ulertze zabal
horren alde, azken batean langileria-
ren alde ekitea delako.

Argitasun estrategikoa erabiliz, gure
helburuak gizarte mota baten eredu-
aren defentsa izan beharko luke, erai-
kuntza horretan elkartasuna oinarri
sendo eta funtsezko bezala hartuz.
Proposamen hau lehenengo pausoa
dugu, gerora aurrerago egiteko.

Santiago Bengoa

CCOOeko idazkari orokorra

Hil honetan eztabaidatuko da Nafarroako Euskararen Legearen aldaketa:

LEGEAREN MUGEN BI ALDEETARA

Gutxi falta da Nafarroako Euskararen Legearen aldaketa Parlamentuan eztabaidatua izateko. Eta ez dirudi, gainera, adostasunik egongo denik. Balizko aldaketaren atarian, Nafarroa barruko mugetara jo dugu, zorioneko zonifikazioak sortutako horietara. Bi adibide besterik ez. Gares eta Mendigorria; Abaurregaina eta Ithurrieta.

ZAZPI urte t'erdi behar izan dira Nafarroako Euskararen Legeak ostera berrialdi honetako Parlamenturako bidea hartu izateko. 1986ko abenduaren 15ean.

Gares eta Mendigorria. Lehena zona mistoan, bigarrena ez-euskaldunean. (Argazkia: Mikel Irisarri).

onartua, ezin esan daiteke lege horren pean eginiko ibilbidea baketsu eta barea izan denik. Aitzitik, eta kasu honetan sekula ez bezala egokia dirudi hitz jokoak, herrialdean traba eta muga ugariduna suertatzen ari da euskararen berreskurapena. Eta ez bakarrik kanpotik datozen haizeak direla eta; Nafarroako bazterretan legeak jarriko mugarren ondorioz baizik.

Hiru zonatan banatua —euskalduna, mistoa eta ez-euskalduna—, Nafarroan hiru herritar klase sortu ditu euskararen legeak. Eremu euskaldunean irakaskuntza euskaraz jasotzeko eskubidea onartu zaio herritarri, eta baita Administrazioarekin harremanak euskaraz izateko eskubidea ere. Zona mistoan, euskarazko irakaskuntza hala eskatzen duenari baino ez zaiola ematen, Administrazio erdaldunarekin egin behar izan du topo 'nafar mistoak'. Eremu ez-euskaldunean, azkenik, ikastolen lan eskergeitzak baino ez duela bermatu euskarazko irakaskuntza, hizkuntzaren ofizialtasun ezaren errealitate mingotsean bizi izan da 'herritar ez-euskalduna'.

Mugarriak mugarri, kilometro eskasetako distantzia nahikoa izan da batzuk eta besteak paperaren gainean bereizteko. Mugalariek, baina, erraz gainditu izan dute paper gaineko tarte hori.

Adostasunik ezean erabaki beharko du Parlamentuak

IAZKO apirilean adostu zuten PSN eta EAk egun Nafarroako Parlamentuan tramitazioan dagoen euskararen legea aldatzeko proposamena.

Akordio honek, orain arte zona mistoan irakaskuntza mailan egondako egoera zona ez euskaldunera zabaltzea proposatzen du. Administrazioaz eta euskararen ofizialtasunaz, hala ere, ez da deus ageri. Testuak honela dio: *«Euskara irakaskuntzan sartzea mailaz maila gero eta gehiago eta nahikotasunez egingen da, ikastetxeetan eskatzen dutenentzat euskarazko irakaskuntza duten ereduak sortuz»*. Bestalde, testuaren artikulua

berri batek, unibertsitate publikoak eta Gobernuak unibertsitatean eta hezkuntza profesionalean euskarazko irakaskuntza bultzatu beharra aipatzen du.

Martxoaren 7an, proposamen horri zuzenketak aurkezteko epea itxi-ko da. Horiek ezagututa, hilaren bigarren hamabostaldian izango da eztabaida Parlamentuan. HBk esana du dagoeneko zuzenketak aurkezteko delat: Nafarroako zonifikazioa behin-betirako haustea eta eremu euskaldunaren eredia herrialde osora zabaltzea, besteak beste.

Zonifikazioa hausteko, baina, Nafarroako Foru

Hobekuntza aldatu beharko litzateke. Horixe izan zen hain zuzen HBk iazko lan taldean eginiko proposamena. Orduko hartan, EA baino ez zen horren alde azaldu. PSN-ren baitan, baina, gaiari buruzko ikuspegi kontrajarrak azaleratu ziren.

UPN legea aldatzearen kontra azaldu da dagoeneko; eta PSN eta EAren proposamenak EBren baiezkora baino ez du jaso. Hiru alderdi hauen botoak, hala ere, ez lirateke nahikoa izango. HBren proposamenak izango duen erantzuna ezagutzeke eta koalizioak hartu beharreko erabakia jakiteke, artean airean dago edozein aldaketa.

riburua dugu nolabait. Barritu ez-euskaldunean dau den herrien hiriburu mistoa.

«Gares ubarte baten antzekoa dugu, —diosku Korro Azkonak, Udaleko euskara teknikariak—, eremu ez-euskalduneko herriz inguratua baitago. Herri txiki horietan, baina, ez dago

euskarazko irakaskuntzarik, eta badira umeak ingurutik hemengo eskola publikoko euskarazko lerroan ikastera etortzen direnak».

Zona mistoan gertatzen den lege, gurasoek hala eskatuta ireki zuten euskarazko lerroa Garesko ikas-

Zazpi urte t'ardi behar izan dira Nafarroako Euskararen Legeak berriz ere Parlamenturako bidea har dezan.

Mugarri engainagarriak

Gares zona mistoan dago. Izarribarre bailarako herririk handiena, Mendigorria, Larraga, Artazu, Obanos, Uterga eta Muruzabal dira harana osatzen duten beste herrietako batzuk. Gares hi-

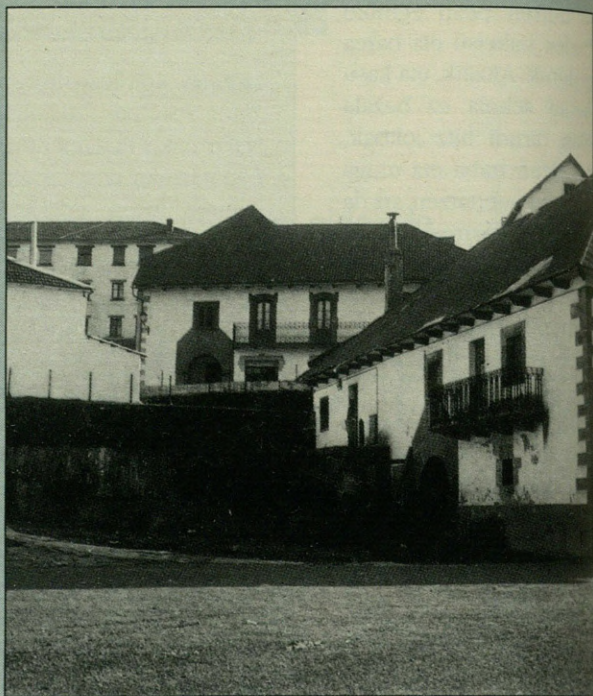
Abaurregaina eta Ihurrieta, Pirinioak aldeko mugalariak

IHAURRIETA Zaraitzu bailarako herri txikia dugu, Aezkoa haraneko Abaurregainatik kilometro gutxira dagoena. Aezkoa, baina, zona euskaldunetan dago, eta Zaraitzu mistoan. Kilometro eskaseko distantzian, bi herrien artean badago Euskara Legeak ezarritako mugari igaro erraza.

Nafarroako Gobernuaren Estatistika Saileko datuen arabera, Ihurrietako 235 biztanleetatik 178 erdaldunak ziren 1991n; ia euskaldunak 12 genituen, eta 45 euskaldunak. Datuok, baina, aurrerapauso a ageri dute 1986ko datuekin alderatuz gero, orduan euskaldunak 5 baino ez baitziren.

Abaurregainan datuak bestelakoak dira. 1986tik 1991ra erdaldunen kopurua erdira murriztu den arren, euskaldunen kopurua ere 94etik 64era jaitsi da. Ia euskaldunak dira herrian hazi den talde bakarra. Bi herri mugakide hauen kasuan, beraz, zona mistoan zona euskaldunetan baino bizkorrago gertatzen ari da itxuraz euskararen berreskurapena.

Ihurrietan, izan ere, zona mistoan egon arren, 5. mailara arte D hizkuntz eredu baino ez dago egun. Hortik aurrera gaztelaniaz ikasten dute umek. Otsagiko eskola erdaldunera joan eta etorri ibiltzen diren goardia zi-

Ihurrietan D eredu baino ez dago eskolaren.

bilen seme-alabak ezik, eskolarena euskaraz egiten ari dira herriko haur denak. *«Hemen eskolaren euskarazko eskaintza baino ez dago, —diosku eskolako Alejandro Torreak—, eta hiru urte barru erabat euskarazkoa izango da lehen bezkuntza ere».*

Gurasoak izan ziren D eredu eskatu zutenak;

Administrazioak, Zaraitzuko beste herrietan ez bezala, ez zuen oztoporik jarri. Euskararen legearen mugariak, kasu honetan, ez du galerazi Abaurregaina eta Ihurrietako umek hizkuntza berean ikas dezaten. Mugariak, finen, engainagarriak dira batzuetan. Eta mugalariak ere azkar ibiltzen dira sarriri. Hara adibidea.

Abaurregaina Aezkoako herria zona euskaldunetan dago. Bere ondoan, Ihurrieta zaraitzuarra zona mistoan dugu.

tetxe publikoan. Orain zazpi urte hasitako D ereduaren, umeen % 50 inguru izena emanda dago egun. *«Gero eta gehiago dira inguruko herrietatik etortzen diren*

haurrak, euskarazko irakaskuntzak gero eta prestigio hobea du inguru guzti honetan», gaineratu du Korok.

Gares eta inguruko herrien artean badago mugarririk, beraz. Mendigorria bezalako izen ezin euskaldunagoa duen herriko herriak ez euskaldunak, hiri-buru mistora joan behar du euskaraz ikasteko. Koro Azkona garbi mintzatu zaigu: *«Euskal gaiez kontzientzia dugunoi zentzugabea iruditzen zaigu, baina orokorrean ez dut uste jendea*

gehiagi axola zaionik egoera guzti hau».

Izarbizarre bailara utzita, baina, abia gaitezen Erribera aldeko Lodosara. Hots, beste muga batera: Errioxa inguruko.

Lodosan, aurren hirugarren urtez, D ereduaren martxan jarri dute bertako guraso batzuk. Mendigorria bezala, legeak ez die bertakoei euskarazko irakaskuntza jasotzeko eskubiderik onartzen. Hasieran 7 ziren ikastolan zebiltzan umek, egun 18 dira.

Eremu ez-euskalduneko

ikastola gehienek bezala, baina, Lodosako ikastola-koek ere kezka dakusate Parlamentuan Eak eta PSNk aurkezturiko proposamena. UPNk esana du jada zona ez-euskalduna irakaskuntza mailan mistoarekin berdinduz gero, bertako ikastolei eman zaien dirulaguntzak ez lukeela aurrerantzeaz zentzurik izango.

Sofia Martinez, ikastolako gurasoaren ustez, «Ikusi beharko oraingo aldaketan ondorioak. UPNk esan du dagoeneko ikastoloi legez existitzen ez garen artean bakarrik emango zaigula dirulaguntza».

Aldaketarekiko kezka

Sofia Martinezen kezka urrutirago doa. «Ikusteko dago euskarazko lerroak bermatuko ote diren, eta nola. Gainera herri haue-
tan ikusi beharko litzateke zein giro izango luketen ume horiek eskola publikoetan, zentro horien barruan bertan oso kontrako giroa edukiko baitute».

Sofiarena, balizko alda-
ketaren aurrean askok du-
ten kezka isla da. Alda-
keta, izan ere, adabakitzat
jo izan dute sektore askok.
«Oinarriak» plataformare-
n ustez, «euskararen legearen
aldaketa honek ez du Na-
farroako arazoa konpon-
duko». Zonifikazioa, beren
ustez, «mugak jartzeko bai-
no ez da erabilitzen. Fi-
nean, bigarren mailako
biztanleak gara, koofizial-
tasun eza nabaria da». Ba-
lizko aldaketa berria, baina,
«ezin esan ona edo txarra
denik, denborak erakutsiko
digu».

Honela, testuinguru za-
balean ulertu behar dira
planteaturiko kezka. Al-

Euskararen
legeak egoera
arunt arraroak
sortu ditu
Nafarroako
bazterretan.
Tafalla eta
Gares, lehena
eremu ez
euskaldunean,
bigarrena
mistoa,
horien
erakusgarri
ditugu. Batean
ala bestean,
herritarrek ez
dituzte
eskubide berak.
(Argazkia,
Mikel Irisarri).

daketa onartuko balitz,
Nafarroa bi zonatan bana-
tua geratuko litzateke: eus-
kalduna eta mistoa. Orain
arteko eremu ez-euskaldu-
nean euskarazko lerroak

**Gares muga
engainagarrien
adibide dugu, zona
ez-euskalduneko
herriez inguratua,
mistoa dugu
berau ●**

irekitzerik legoke, gaztela-
niaz eta euskaraz ikasten ari
diren umeak zentro berean
egongo liratekeela kasu
gehienetan. Honek, ba-
tzuen ustez, gehiengo/gu-
txiengo joko arriskutsua sor-
dezake.

Bestalde, barruti ez-eus-
kalduneko ikastolekin zer
gertatuko den ikusteke da-
go. Inguruko hazkunde
demografikoa kontuan
hartuz, gainera, zaila izango
da leku askotan euskarazko
lerroak irekitzeko beha-
rrezkoak diren 15 umeak
lortzea.

Galdera ikurrez josirik
dator etorkizuna. Fermin
Altzugarai, Nafarroako
Ikastolen Federazioko
lehendakaria, tankeratsu
mintzatu zaigu: «Aldaketa
hau ez da egiturazko alda-
keta sakona. Irakasku-
ntzaren muga kendu da, eta
alde horretatik baikortasu-
nez ikusi dugu lehen ze-
goen muga kentzea. Le-
gearen erabilpena zein
izango den ikusi behar da
orain».

Alberto Irazu

Zarauzko Hondartza Futbol Txapelketak 50. urteurrena bete du

HONDARREZKO FUTBOLARIAK

Koadrilen artean hondartzan futbol partiduak jokatzeko ohiturari jarraipena eman asmoz, Zarauzko Kirol Elkarteak sortu zen 1943an. Urtebete beranduago Lehen Hondartza Futbol Txapelketa jokatu zen. 50 urte hauetan, herri osoan errotu den ekimena bilakatu da, guztiek, jokalaria zein laguntzaile gisa, parte hartzeko aukera izan baitute.

LARUNBAT goiza. Zortzi t'erdia, konkretuki. Hamabi lagun inguru, Zarauzko hondartzaren sortalde muturrera inguratzen ari dira. Bertakoak dira, male-

Are aleak belarretan

ADINA eta osasuna lagun, ahal izan duten zarauztar gehienak hondartzako futbol txapelketan aritutakoak direla diote bertakoek. Baita horien artean jokalaria on ugari sortu ere. Esate baterako, Athleticen eta nazioarteko txapelketetan Espainiako selekzioan jokatu izan zuten hiruk Zarauzko hondartzan hartu zioten gustua futbolari: Iñaki Txurruka, Jose Angel Iribar eta Estanis Argote.

Hauetz gain, Espainiako Lehen Mailako Liga Txapelketako jokalaria profesional anitz sortu dira bertan. Hala-nola Jorge Izeta, Ignacio Beitia, Benito Beitia, Joxe Mari Larrabeiti, Joxe Angel de La Hoz, Juan Carlos Pardina, Estefano

Eizagirre, Manu Urbietta, Joxe Mari Rauleaga, Aitor Etxegoena, Xalbador Etxabe, Rafael de Diego, Kiriki, Iñaki Irureta eta Jesus Mari Landa.

Zerrenda Bigarren Mailan aritutakoekin osatuz gero, kopurua 80 ingurura igoko litzateke. Guztiak hondarretan eginak, badi-rudi batzuk hondarretara itzultzen direla. Hau da Estanis Argoterren kasua. Helduen txapelketan parte hartzen ari da aurten: «Zarauzten jaiotzean zorte ona izan nuen, hondartzak futboleant jokatzeak aukera ematen baitzidan. Hala ere, ez dut uste jokalaria bezala hondarrak ezaugarri bereziak eskaini dizkidanik, ez niri ez besteei».

Ezkerretik eskuinera Txurruka, Iribar eta Argote, Zarauzko hondartzak eman dituen jokalaria ezagunenak.

koitik oinez doazela topatu dituzten ibiltariak agurtu egin baitituzte. «Mareak goiz-eguerdi partean egokitzten diren asteburuetan, marea beheerenera heldu baino ordu t'erdia lehenago, guztiak bildu eta honantz etortzen gara», dio Telesforo Pizarrok beste ibiltari goiztiar bati egunon esan dion bitartean.

Aurrerapen horren arrazoi Zarauzko hondartzan sartzen diren 27 futbol zelaiak markatu eta prestatzeko astia hartzea da.

Itsasoa oraindik ez dago beheerenean. Futboleant jokatua ahal izateko zelaietako leku nahikorik ere ez dago oraindik hondartzako zati handi batean. Baina hori da lehen sorpresa. Itsasoa beheara doala joaten dira zelaiak zehazten Zarauzko Kirol Elkarteko bolondres eta txapelketako jokalaria,

Beti Alegre taldea. Zarauzko Hondartza Txapelketako lehen irabazleak. Beraiek ireki zuten, beste bost talderekin, jada 50 urtez iraun duen bidea.

zangoak uretan dituztela urari presa sartu nahi izango baliote bezala.

Hondartza guztia futbol zelaietaz betetzen hasi bezain pronto, amaitutako markaketari burdinazko zutoinak gehitzea besterik ez zaio geratzen. Gero eta gutxiago goizeko hamarretarako. Ordu horretan hasiko dira

partiduak aste honetan. Haurrak, kirol arropaz eta baloiak eskuetan, hondartzara hurbiltzen hasiak dira. Malekoia ere, duela ordu t'erdia baino askoz ere biziagoa ageri da, jendez betea. «Malekoian biltzen den jende artean ez dira gurasoak soilik biltzen. Herritar askok egiten dute goiz ibi-

lalditxoa bertatik aspaldidanik duten obitura bati jarraiki, 70 urte ingurutik beberako zarauztar gehienek parte hartu baitute noizbait hondartzako txapelketa honetan», dio Zarauzko Kirol Elkarteko lehendakaria den Rafa Olai-zolak.

Hamar t'erdietarako,

Neskek hogei urtetik hona parte hartzen dute Zarauzko hondartzako txapelketan.

hondartzan dauden hogei futbol zelai inguruak jokariari gatzetxoez beteta ageri dira. Guztiek dute ikastetxeren baten izena euren kamisetetan. Izan ere, zarauztarrena da, datu ofizialen arabera, benjamin eta alebin mailetakoko eskolarte-

ko txapelketa ofizialak antolatu zituen lehen kirol elkartea. «*Duela 26 urte inguru, Gipuzkoako Diputazioak txapelketari babesa eman zion, eta haurrak federatuak izatera pasatu ziren*», gehitu du Olaizolak.

Neskak ere jokatzen ari dira, maila guztietan, mutiak bezalatsu. Hau ez da berria. Hogei urte dira beraietzako txapelketak ere antolatzen hasi zirenetik.

Hamabi t'erdia aldera, hondartza hustutzen doa. Itsasoari lapurtutako hondar zelaia, itsasoak eskuratuko du laster.

Igande goiza. Zortzi t'erdia, konkretuki. Atzo ezagutu nituenen moduan, ordu t'erdia beranduago bertan jokatuko duten helduak doaz zelaia markatzera.

Giroa larunbatean baino jendetsuagoa ageri zaio Zarauzko Hondartza Txapelketa lehen aldiz ezagutzen duenari. 36 futbol talde hondarretan: «*Koadrilen arteko txapelketa da hau. Federatu gabe, taldeek babesleak bilatzen dituzte berriko taberna eta dendetan materiala eta parte bartzeko ordaindu beharreko di-*

rua jar dezaten. Diru hori jokalarien aseguruia estalia izateko inbertitzen du Elkartek», argitu digu Olaizolak. Berak aipatu digu aurren, 50. urteurrena dela eta, hil honen 27an 50 futbol partidu batera jokatzeke egingo duten ahalegina, Guinness errekor-liburua lortu asmoz.

Helduen txanda

Gauza bi egiten dira harri-garri batez ere bezperan ere bertan egon denarentzat: helduek, haurrek ez bezala, oinutsik jokatzeak, eta neska talderik ez egotea. «*Oinutsik jokatzea araua da, eta neskena, izena ez dutelako ematen da. Berez, joka dezakete*».

Guzti hau ez da beti horrela izan, ordea, Zarauzko Kirol Elkarteko sortzailetakoa den Emilio Olazabalen esanetan. 50 urte igaro dira jada I. Hondartza Txapelketa jokatu zenetik eta tarte horretan eraldaketa handia bizi izan du: «*1944. urtean, Aritz-batalde futbol zelaian aritzen ziren Al-*

Kostalde osoa hartu duen lehiaketa

MENDE erdia ez da alferrikakoa izan Zarauzko *plaiaroen* historian. Hamaitakoxo kirolari sortzeaz gain, nolabaiteko eskola ere sortu baitu txapelketa honek. Horrela, duela 50 urte sortutako modalitatea jarraitzea erabaki zuten Hego Euskal Herriko kostaldeko talde anitzek.

Donostiako *plaiaroen* dira, Zarauzkoak eta gero, ezagunenak gure artean. Beraiek izan ziren, hain zuzen ere, Zarauzko Kirol

Elkartera aholku eske jo zuten lehenak. Beraien atzetik etorri ziren Deba, Mutriku eta Zumaia-koak. Baina urteak joan eta urteak etorri, bakoitzaren ezaugarriak aldatuz joan dira. Horrela, Donostian parte hartzen dutenak, haur zein heldu, federatuak daude, Gipuzkoako Futbol Federazioan, urte hasieratik.

Deban jokatzen den txapelketan soilik haurrak daude federatuta, eta ber-

tan izaten dira Deba eta Mutriku-ko ikastetxeetako umeak. Helduak ere aritzen dira bertan, baina hauek taberna edota denden diru laguntzak behar izaten dituzte.

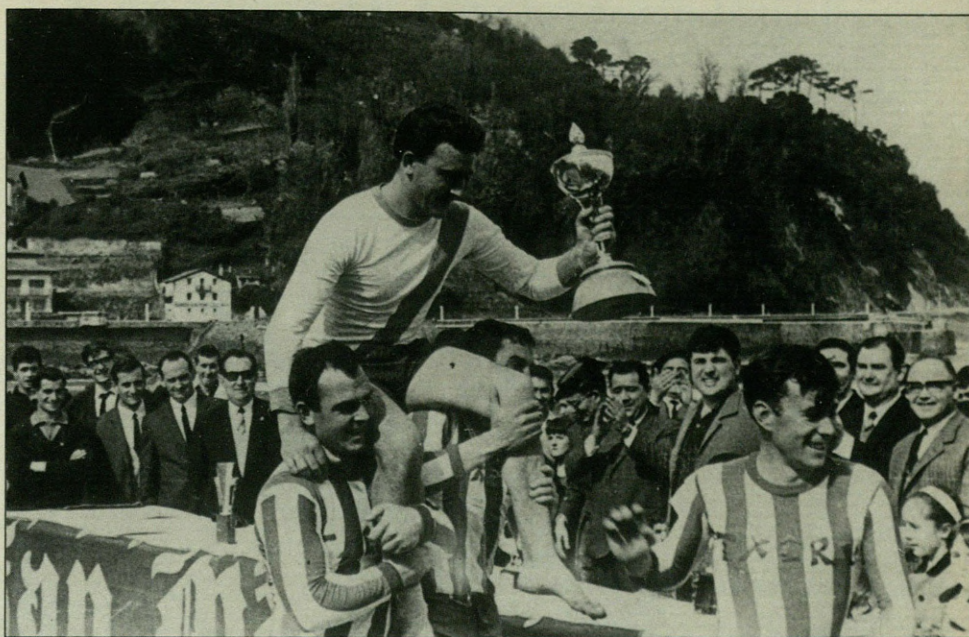
Zumaian berdin gertatzen da. Hondarribia da haur txapelketa ez duen hondartza bakarra. Helduek soilik jokatzen dute bertako hondartzan, hauek ere federatu gabe eta diru laguntzen bitartez.

Plaiaroen ez dira, or-

dea, gipuzkoarren eskuliboa. Bizkaiko hondartzetan ere asko jokatzen da futboleko. Lekeitio, Sopela eta Algortako hondartzak futbol jokari amateurrez betetzen dira asteburuetan. Hemen ez da haur txapelketarik izaten, ordea. Bizkaiko Futbol Federazioak ez du eskuhartzerik bertan. Jokalariak, beraz, ez dira federatuak. Guztiek betetzen dute jardun bera urteko asteburu ugaritan.

tzaki eta Tximista koadri-
lak. Haiekin hasi nintzen.
Gustua hartu, eta kirol el-
karte bat osatzea pentsatu
genuen, herriko futbol tal-
dea egiteko. Baina gero,
garrantzitsuago ikusi ge-
nuen herritar guztiei fut-
bolean aritzeko aukera
ematea, hondartza horre-
tarako aproposa ikusiz».
1943ko iraila zen, eta urte
bat beranduago, hondartza
txapelketa martxan zen, sei
talderekin. Lau zarauzta-
rrak, bat oriotarra eta bestea
getariarra.

Gogoratzen ditu baloi as-
tunak eta lokarritz lotutako
bi makilaz osatutako atea:
«Penaltyren bat bota behar
zenean, bi lagun joaten zi-
ren makilak heldu eta be-
raiei tiraka lokarria zu-
zentzera, langa zuzen jar-
tzera». Egun Getaria, Orio,
Zumaia, Aia, Azpeitia eta
Azkoitiako taldeak ere iza-
ten dituen txapelketak Mu-

Öinutsik eta lagunartean jokatzeko eta, ahal bada, irabazteko, azken mende erdiko gazte zarauztarren helburu izan da.

triku, Bergara eta Bilboko
taldeak ere izan dituela go-
goratzen du: «1.600 haur
zein heldu badira aurten
jokatzen, 106 taldetan ba-

natuta. Inoiz 3.002 partai-
de eta 156 talde izanda-
koak ere bagara». Guztiak
igaro dira hondartza hone-
tatik. Guztiak izan dira

noizbait hondarretako fut-
bolariak.

Amagoia Iban

BIZKAIAN

publizitate gehiago sal dezakegu
harpidedun posible asko dauzkagu

ARGIAREN EKIPO KOMERTZIALEAN LAN EGIN GURA DUZU ?

Gure publizitatea saltzeko edo
harpidedun bilaketan jarduteko interesa
baduzu deitu edo idatz iezaiguzu
Martxoa amaitu baino lehen

ARGIA Publizitate saila

Tel: 943 - 37 15 45 (Martikorena edo Zubiria)

Fax: 943 - 36 10 48

Zirkuitu ibilbidea 1-2 / 20160 LASARTE-ORIA

«Irudi bonbardaketak gazte belaunaldi autista sortu du»

Euskaral Telebistako aurkezle ezagunetakoa dugu. Arina, jende-zalea, harroa, ausarta, espazio handiak eta koloretsuak behar ditu. Estatistikekin jolastea gogokoa izanagatik ere, ez du galtzen populismo kutsua. Kritika gogorak jaso ditu baina, bere saioak, «Rifi-Rafe»k, audientzia gorenena lortu ditu ETB-2n. Urteak daramatza telebistan lan egiten eta ezagutzen ditu komunikabide honek dituen akats eta abantailak; horregatik agian, erraz saltzen ditu bere produktuak.

ARGIA. Prentsan aritu zinen hamar urtez, baina dirudienez, irudiaren ospea nabiago duzu.

ANTXON URRUSOLO.

Telebistak badu abantailarik: jendeak eta beste profesional batzuek egunero epaitzen zaituzte. Oso gogorra da batzuetan, baina honi esker bizirik mantentzen zara, akatsetatik ikasteko premia ezartzen dizute. Prentsa kazetariak, aldiz, alderdi politikoei eta filtrazioaren profesionalei emandako agiriari esker bizi dira, ez dago ezusteko aukerarik eta lan egiteko moduak oso mekanizaturik daude. Lehen bazuen erromantizismo kutsurik, baina gaur egun bulegoko lanarekin pareka daiteke.

A. «Detras del sirimiri» magazinez ez obizkoak ezagutarazi zintuen. Kazetaritza mota horretan zu berriro

ikustea gustatuko litzaioke jende askori.

A.U. Neuri ere gustatuko litzaidake, baina promozio-gileei seguruenik ez: zoritxarrez, ikusle kopuruak

agintzen du. Azken batean, telebista publikoak ohartu dira ezinezkoa dela derri-gorrez egin beharreko saioak egitea —ikerketa eta kulturara zuzendutakoak—

eta aldi berean, ikusle kopurua mantendu edota igotzea.

A. «Detras del sirimiri» eta «Rifi-Rafe»-ren arteko bidea zure bilakaera profesionalak edo inguruak egina da?

A.U. Alde batetik, heldutasunera heltzen zara eta bestetik, merkatu bat dagoela ohartzen. Gainera, merkatu horretan lehiatu behar duzu. Krisi hori gainditzen duzunean, gauzak diren bezala onartzen dituzu

NORTASUN AGIRIA

Eibarren jaio zen duela 40 urte ● Hala ere, bilbotartzat du bere burua ● Ez du zigarrorik erretzen; puruak, aldiz, egunean bi ● Telebistarako jantziak Javier de Juana jostun bilbotarrak egiten dizkio, baina ez ditu normalean kalerako erabiltzen ●

Irudiari izugarritzko garrantzia ematen dio ● Filme zuzendaria izatea gustatuko litzaioke eta inoiz Kubako Eskolara joateko asmoa izan du ● Luciano Rinconen eskutik sartu zen telebistara «Saski Naski» saioan ● «Saski Naski» eta «Rifi Rafe» dira gustuen egin dituen programak ● Irratian oso gutxi aritu bada ere, atsegin du eta berriro jardutea gustatuko litzaioke

«Prentsa kazetariak alderdi politikoez eta filtrazioaren profesionalek emandako agiriei esker bizi dira, ez dago ezustekorik; euren bulegoko lanarekin pareka daiteke».

azkenerako.

Hasieran ez zegoen ez Tele-5 ez Antena-3; gaur egun, berriz, *zapping*-ak agintzen du. Horrek zerbitzueria asko ditu, ez dago gutxiengoentzako aukerarik.

Hala ere, orain egiten du-danarekin pozik nago, bizi dudun unearen emaitza da. «Detras del sirimiri» beste une baten emaitza izan zen bezalaxe.

A. *Beraz, Antxon Urrusolo denborarekin batera aldatu da?*

A.U. Nahiz eta estilo eta izaera berbera mantendu. Ingurua aldatuz joaten da. Ortegak esaten zuen bezala, «ni, neu eta neure ingurua naiz». «Saski naski» berriro egingo nukeen? Ez, saio hori testuinguru jakin batean, adin zehatz batekin eta helburu batzuekin egin nuelako. Azken batean, gaur egun

ere betidanik egin dudana egiten dut, hau da, bizitza garatzen doan heinean harrrapatu. Nik ez dut jakinmina galdu. Aldiz, merkatua, industria eta konpetentzia asko aldatu dira.

A. *«Saski Naski» eta «Rifi-Rafe»-ren artean emandako aldaketa, kopuru edo kalitate kontua da?*

A.U. Orain arte egin ditudan programa guztiak nahi bezala egin ditut, eta hori koalitatiboa dela uste dut. Eta egia da «Rifi-Rafe» gehiengoarentzat egingo da-goela, baina ez dut uste eliteen kultura masen kultura baino hobea denik. Gainera, telebista masa kultura barruan kokatzen den komunikabidea da eta hori ez da txarra. Upel desberdineko sagardoa da nola egiten den: ondo, txarto edo erdizka. Une honetan ez dut egiten laketa ez dudana saiorik. Pozik nago, benetan. Ez dut ezer dela eta barkamena eskatu behar.

A. *«Rifi-Rafe»-ren ezaugarrietako bat populismoa da. Telebistaren erabilera berria ekarri du horrek, moda, estilo desberdina zabaldu da.*

«Ez dut uste eliteko kultura masa kultura baino hobea denik, duintasunez egindako populismoaren alde nago».

A.U. Telebista euskarri bat da sukaldaritza errezetak emateko, zinema, magazinak eta ikuskariak eskaintzeko. Batzuek aurpegi ezagunak eramaten dituzte eta beste batzuek herritar arruntak. Garrantzitsuena ez dira esaldi biribil eta goi mailako pertsonak, eta horregatik duintasunez egingadako populismoaren alde

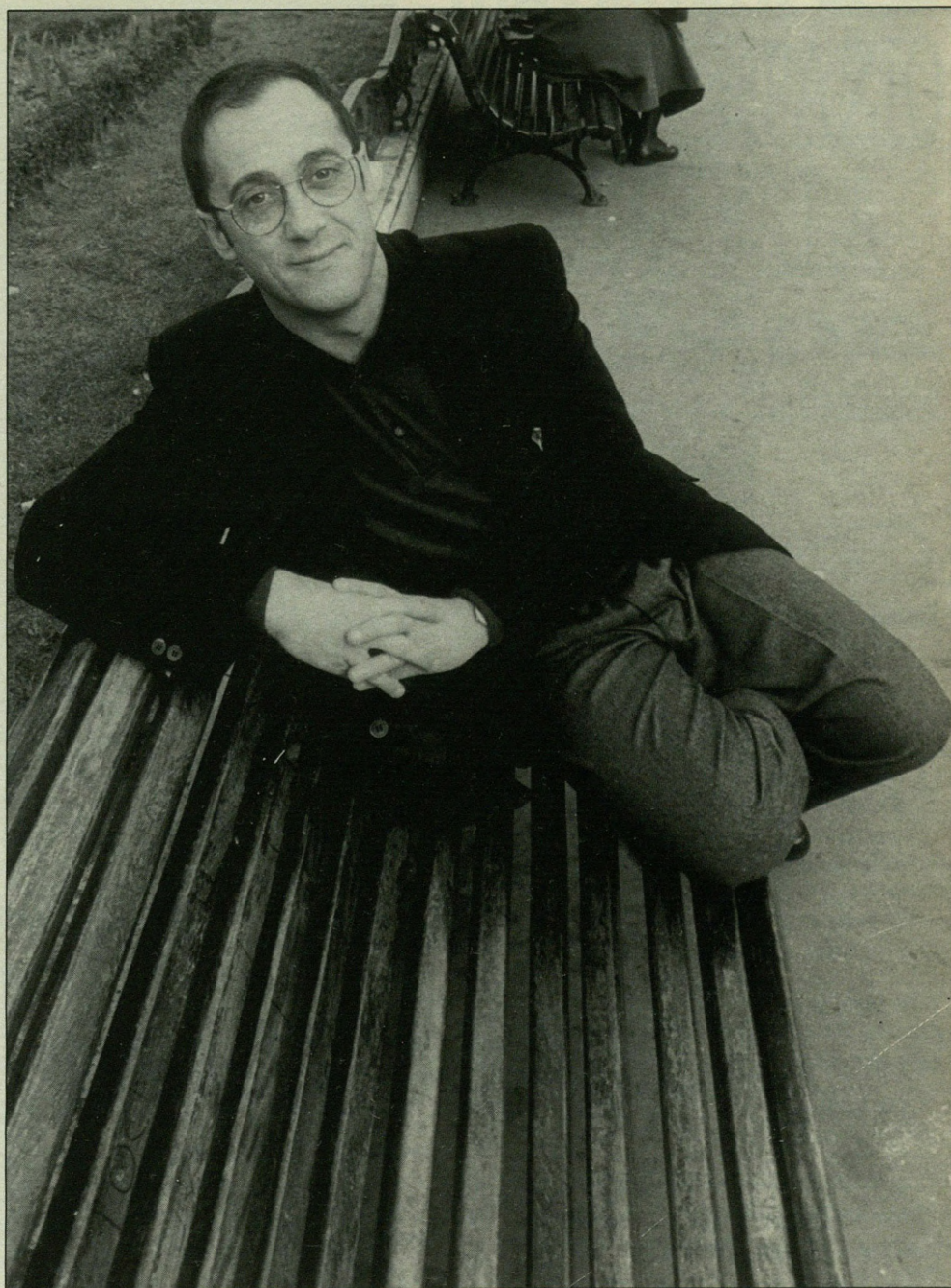
■ **«'Rifi-Rafe' ez da klase politikoarentzat saio eroso, hala ere, eurek etorritara ere ikusleak mantendu izan ditugu» ●**

nago. Telebistak masa komunikabidea izan behar du, azken finean masa horiek beraiek baitira telebistaren aurrean daudenak, eta nire ustez, eurak parte hartu behar dute.

Jendea ez da bizi gauza handikiei esker, bizitza gauza xumez josita dago, eta zentzu horretan, esperientzia desberdinak bizi izan dituen jendea eramatea gus-tatzen zait. Oso erraza da gehiegikeriatan jaustea. Gogoratzen dut transexualen saioa egin genuenean jasotako deien ehuneko handi batek ebakuntza z galdetzen zuela. Kazetari-ontzat oso zaila da batzue-tan interes soziala eta mor-boaren arteko banaketa egi-tea. Autokontrol handia behar da.

A. Hala ere, zuen saioak badu kutsu hori, agian lis-
karra bilatzen duzuelako.

A.U. Nik ez nioke hala deituko, jendearen barne deabruak ateratzea baizik.

Jende aseptikoa eramaten baduzu iruzur ikaragarria egiten da, hitzen atzean ez-kutatzen direlako, pentsa-tzen dutena ez dutelako esa-ten. Onartzen dut akuilua baliatzen dugula, proboka-zio maila bat mantentzeko, baina ez da morboa.

A. Merezi dugun telebista daukagu?

A.U. Ikuslea konplizea da. Reality show-*ez hitz egiten dugunean komunikabideez*

hitz egiten dugu, baina ez ditugu aipatzen saio horiek ikusten dituzten milioika pertsonak. Telebista itzal-tzeko aukera denek daukate eta ikusleak helduak direla pentsatu nahi dut.

Telebista aldarte kritikoz ikusi behar da eta hori, as-kotan esan dut, eskolatik hasita irakatsi beharreko gauza da. Ez legoke batere txarto eskolako ikasgaia izatea telebista. Ezin da es-tatutik estalinismorik egin

«Kazetari-ontzat oso zaila da batzuetan morboa eta interes soziala banatzea. Autokontrol handia behar dugu. Gainera, ikuslea konplizea da. Reality show-*ez hitz egiten dugunean ez ditugu aipatzen hauek dituzten milioika ikusleak.*»

«Bitxia bada ere, normalean kritikariak gustuko ez dutena ikusleen gustukoa izaten da. Norena da arrazoa? Ez dut egia absolutuetan sinesten, baina desoreka egon badago»..

saio batzuk debekatzeko. Nik nahiago dut neure aukera egin fiskal baten aginduaren pean egon baino, nahiz eta horrek saio batzuen mantentzea ekarri.

A. Gazteekiko interes bereziren bat duzu? Zure saioan askotan landutako gaia da.

A.U. Gaur egungo gazteek Kaliforniako kostaldea aski ongi ezagutzen dute jasotako ikusentzunezko kulturagatik; adin horretan nik etxe ondoan zegoen Txantxazelai baino ez nuen ezagutzen. Irudien borbardaketa honen eta gure sistemak duen azpiegitura defizitaren ondorioz, autista belaunaldia sor-

tu da. Ez da euren errua bere gurasoekin bizi behar izatea nagusi izan arte. Gurasoak ere noraezean dabilta.

A. Zure ekoiztetxe propioa duzu, zeu zara programa-

■ «Ez diet kritikei inoiz erantzunik eman, baina aurpegia jartzen dugunon soldatak barruan dakar zaplastekoak jasotzea» ●

ren jaun eta jabe. Independentzia mantetzearren?

A.U. Independentzia eta zure gustuko den jendearekin beharra egiteko aukera ematen du modu honetan lan egiteak. Ez duzu era merzenario batez lan egin behar.

A. Nolako barremana duzu ETBko buruekin? Izan duzu arazorik inoiz?

A.U. Ona, ez dut sorbalden gainean inor izan zer egiten dudak ikusten edo agintzen. Nahiz eta beste batzuek kontrakoa esan, eta litekeena da gertatzea, nik ez dut inoiz ETBn zentsura arazorik izan.

A. Jose Alberto Pradera eta Joseba Arregiren lan taldeak zure programara etortzeko debekua dute, euren ustez, «Rifi-Rafe» foro egokia ez delako.

A.U. Esan beharra dago eta egia da, klase politikoko arlo batentzat gure saioa ez dela eroso. Ez zait hori gehiegi gustatzen, ni azken batean beste pertsona goragoko batzuen panpina naizelako, eta halaber inguruan ditudan pertsonen lanaren arduraduna naizelako.

Badakit, orokorrean, klase politikoa programarik atseginena ez dela, gu askotan saiatsu izan garen arren, ez direlako etortzen. Ez dakit hori ona edo txarra den, eurek etorrita edo gabe programak ikusleak baititu. Ez dakit zer gertatuko litzatekeen beraiek gonbidatu izanik, zeren eta orain arte ez baitira etorri.

A. Kritikak oso txarto bartzuten omen dituzu.

A.U. Beti esan izan dut aurpegia jarritz gero zaplastekoa jasotzeko dela. Hori bai, borroka hori oso gogorra da. Ez dudana onartzen da kritikari izena eramateagatik, pertsona horrek ni hondatzeko eskubidea izatea. Ez da horren iritzia nirea baino hobea. Orain arte, hala ere, ez diet kritikei inoiz erantzunik eman, ez duelako merezi. Nik aurpegia jartzen dut horregatik ere ordaintzen didatelako, eta hori da esku artean darabilgun jokoa. Gainera, iraina jokoa zati bat da. Baina bitxia da kritikariak gustuko ez dutena ikusleen gustukoa izatea. Norena da arrazoa? Ez dut egia absolutuetan sinesten, baina desoreka egon badago.

Myriam Gartzia

Euskara ikastea

denon esku bidea!

martxoak 5
MANIFESTAZIO
NAZIONALA
Bilbon

arratsaldeko 5t'erdietan La Casillatik

Zer eskatzen du *æek*-k?

IPAR EUSKAL HERRIAN:

Euskararen onarpena eta helduen
euskalduntze-alfabetatzerako laguntzak.

NAFARROAN:

Helduen euskalduntze-alfabetatzea
arautzen duen Dekretuaren aldaketa.

E.A.E.N:

Euskaltegi guztietarako laguntzak.
Gizarte ekimena eta administrazioaren
arteko gatazka konpontzeko
elkarriketak zabaltzea.

æek

Heldutasun eske eta faltan

ASKOTXO hitzegiten ari gara euskararen gainean; lehen mailako mintzagaia bihurtu zaigu. Euskara zuzenari buruzko jardunaldiak direla, Udalerrri Euskaldunenak, AEK eta HABEren arteko gorabeherak... hainbeste adar eta adorrondo, guztiak enbor berekoak.

Euskaltzaindiak bere 75. urteurrena notizi bihurtu digu, eta horrekin, euskara zuzenaren zoriarekiko jardunaldiak. Administrazio, hezkuntza zein komunikabideetan zertan ari diren (eta garen) aztertu eta esperientzien arabera egungo egoerak onera egin dezan zer txerto behar duen arakatzeko aritu dira, aspaldi honetako kontu beretsuak errepikatuz, hots, euskara handik eta hemendik hazi dela, kantitatearen gorakadak ordea, kalitatea

auzitan jarri duela hainbatetan, Euskaltzaindiari dagozkion funtzioetan huts handiak daudela, euskararen eguneratzea bakoitza bere aldetik, eta ondokoari begiratu gabe, egiten ari dela...

Guzti hauek konpontzeko lekurik proposena ez da noski, jardunaldiotan eskainitakoa; ordea, esaten dena ozenago egiteko edo eta hobeki entzuna izan dadin baliagarri gertatuko ahal dira. Baliagarri diot, bai ahozkoa bai idatzizkoarentzat. Ahozkoa batu dezan aldarrikatzen ari zaizkio han eta hemen Euskaltzaindiari. Eta idatzizkoa batua baitago, antola dezan. Zeregin horietan haatik, hanka motz dagoer akademia, erabilera zuzenaren txertoa asmatu ezinik. Ez ote ditu beharko beste 75 urte gure euskarak,

oraindik ere berde dagoen zereginotik heldutasunera iristeko!

HELDUTASUN eske hurbildu da Jose Maria Zeberio, HPINekoa bera, Udalerrri Euskaldunen Mankomunitateak (UEMA) antolaturiko jardunaldietara. Baina, eta arazo nagusiari erreparatu besterik ez dago, administrazio nagusien begi okerre, nonahi mugarrak jarritz, urteotan haien asmo nahiz ekimen oro makurrarazi nahian egindako saioen ondotik (hainbat mamuren izenean, beti ere; hizkuntza politikaren oinarrietan arakatu gabe, ordea), UEMari heldutasunaren labela eskatzea gehiegizkoa gerta daiteke.

Ereindako fruituak denbora behar du heltzeko; eta zainketarako neurri

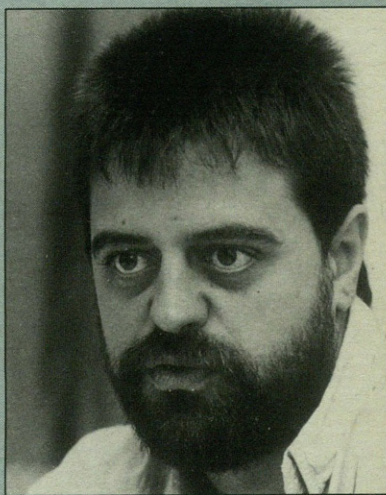
Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretarien Elkarteak (EIZIE) urteko Biltzar Nagusian lehendakaria eta idazkari nagusia aldatu zituen. Gotzon Lobera bilbotarrak hartu dio txanda Juan Garziari lehendakaritzan. Jose Luis Agote izango da berri, idazkari nagusia, Irene Aldasororen ordez. Bi urtean behin aldatzen dira karguok, Elkartearen estatutuen arabera. Izan ere, Loberak aitortu duenez, EIZIE Bizkaia alderantz zabaltzeko estrategian kokatu daiteke bere hautaketa. Indarrean dituzten egitasmoekin aurrera eramatea (literatura unibertsala itzultzeko egitasmoa eta beste), eta aurrera begira itzulpengintzari hainbat leihoberririk irekitzea, aipatu zituzten bileran. Epe luzearako itzulialdia dute eskuetan.

Eskubidea, bidean eskuratu

H **ZKUNTZAREN** nguruko gorabeherak harroturik dabilta azken boladan. Gehienetan gertatzen den bezalaxe, aldiz, errazago suertatzen da urrutiko kontuari kasu egin eta etxeokaz ahaztu. Lasai izitzen jarraitzeko babesa. Katalunian Estatuaren indarrezko legearen indarrarekin egin dute topo. Beren hizkuntza babesteko gutxienezko bitartekoen bila abiatu, bazterkeria eta eskubideen zapalkuntzaren demonio demokratiko guztiak asalaturik agertu zaizkie nonahi. Hizkuntza politizatzearen akusazioetan ezatarria urratzen zutenen oldarra, nonbait.

BERTOKOAK berriz, azkarragoak apika, ezatarria behar-rean, bidea ari dira urratzen. Oldartzeko motibo handirik ere ez dute aurkitzen. Ez baita konparaziorik katalandar burgesiak erakutsitako hizkuntzarekiko eskuhartzea eta jeltxideen eskupearen artean. Estatutoaren eskutik bidea irekiko zuen administrazioa izango omen zen gure hizkuntzaren babesa. Administrazioaren jabe izatearen babesari atxekitua, euskalgintzaren babesgunean zigortuak, euskaldunon eskubideak erdibidean geratu direnaren ondorioak ari gara nozitzen.

XABIER ALEGRIA

Norberak bere apostuari eusteko kemena eska daitekeen gutxienekoa da. Horrelakorik egin ezean porrota bermaturik dago alde zurretik. Alperrikakoa izango da orain, hauteskundealdi luze honi begira, presakako akordioak eskuratu nahia. Are gehiago, elkarriketa hasiera baino ez dena izan AEKrekiko akordio ia erabat bukatutzat agertzea. Egindako bidean mugari agerikoegiak dira itxura operazio hutsalek arrakasta izan dezaten.

HABE goitik behera eroria, diru txantaiak bideratzeko makinaira hutsa bilakaturia. Udalerrri euskaldunen borondatea eta praktika legez kanpo kokaturia eta halere mutu. Ikastolen auzian, PSOErekiko menpekotasun lotsagarrienean itota, iazo maiatzak 4ko akordio famatua indarge, Audio eta La Pueblako ikastolak, berriro ere, euskaraz ikasteko eskubidea bidean eskuratu beharrean. Noizbait, Buesa-Bandres akordio horiei erantzun ezaren erantzunkizuna aztertu eta agertu beharko du bide horretan parte aktiboa izaniko bakoitzak. Askoz ere kontu apalagotatik eskandalizaturik dabilta espainiarzaleak. Katalunian, noski!

egokiak. Aurkako baldintzak gordinegiak gertatu dira baina, euskararen biziraupenerako beharrezkoak zaizkigun erreserba euskadunen lurraldeei begira. Uzta arabera izan dugu. Urriegin, dauzkagun premiak kontuan hartuz gero. Ez kaskarra, horratio. Hasitako bidean jarrai daitekeela, urrats erabakiorrak eman ahal direla, erakutsi digutelako. Guzti honen babestea litzateke noski, administrazioen aldetik, heldutasun frogarik erabakiorrena.

AEK eta HABEren arteko harremanetan etenak nonahi ikusi ditugu, az-

Udalerrri euskaldunen bidea babestea litzateke noski, administrazioen aldetik, besteei eskatzen zaien heldutasun frogarik erabakiorrena ●

ken hamar urteotan. Azkenean, zentro libreen aferak lehertu du giroa. Diru guztiak ukatu eta gero (zartadaren ondotik), giroa gozatu dela dirudi, baina, elkarriketatarako zabaldu diren proposamenen ildotik. Pozteko moduko berria dugu hori, bere horretan.

Euskalduntze alfabetatzea heldutasunetik urrun antzematen den honetan, diruak zor diren lekuetan bantatzeaz gain, zerbait gehiago egiteari ere heldu beharko diote, hankaz gora dagoena zutik jartzeko. Elkarriketek hainbesterako ematen dute. Ez egun batetik besterako tartean. Izan ere, berdegi dagoen fruitua goizegi aho-ratzeak, tripako minak baino ez ditu eta ekartzen.

J.J. Petrikorena

Saran izango da lehenengo kanporaketa martxoaren 6an

Doinu gazteen kemen sobera Nafarroako Bertsolari Txapelketan

Arozenatarrak izan ziren lehenengo biak iazko finalean.

Martxoaren 6an Saran kantatuko dituzte partehartzaileek lehenengo bertsoak Nafarroako Bertsolari Txapelketan. Hilaren 27an Lesakan izango den finalera iritsi asmoz, Nafarroako zein Ipar Euskal Herriko hamasei bertsolarik jardungo dute. Horietako asko gazteak dira. Ezustekoa emateko prest dauden gazteak.

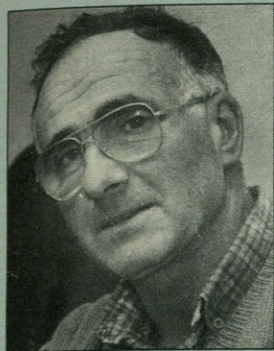
HAMASEI partehartzaile arituko dira martxoaren 6tik aurrera molde berria izango duen Nafarroako Bertsolari Txapelketan. Bi kanporaketa izango dira, saio bakoitzeko lehenengo bi bertsolariak finalera joango dira zuzenean, kanporaketa bakoitzeko hurrengo laurek finalerdia jokatu eta bertatik beste lau sailkatuko dira. Beraz, bi aukera izango dituzte partehartzaileek martxoaren 27an Lesakan izango den finalera iristeko. «Erakargarria izango da sistema hau bertsolariantzat». Hori esan digu Nafarroako Bertsolari Elkarteak Lontxo Aburuzak. Iazko finala bi zatitan egin zen bezala

—goizean zortzi eta arratsaldean hauetako lehenengo laurek kantatu zuten—, aurtan saio bakarra izango da.

Txapel gosea

Sailkatzeko modu berriaz gain, finala Lesakan burutuko dela izango da berrikuntza nagusia. Lontxo Aburuzak azaldu digu arrazoia: «Nabiz eta bertsozalearen inguru naturala ez izan, Iruñean egin genuen finala azken urteetan Administrazioan ikus zezaten zein toki duen bertsolaritzak. Nafarroako eta Euskal Herriko txapelketaren bidez ere, argi erakutsi dugu ber-

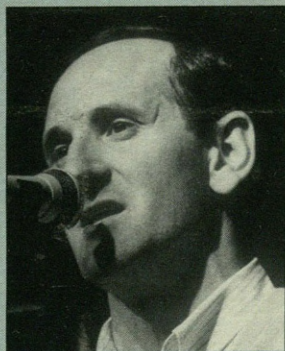
LAU TXAPELDUNEK JARRITAKO PUNTUA

MIXEL AIRE
«XALBADOR»

1980, 1985 eta 1988ko
txapelduna

«Nik aurtengo txapelketan ez dut pentsatzen parte hartzerik, nekez egiten dut saiiorik, eta lanak soberan. Ez daukat bestelako arrazoirik. Txapelketa hau bobea izanen da bertso-lari gazteekin, ni saiatuko naiz jarraipena egiten eta Lesakan izango naiz entzuten finalean. Bertan Arozenak lan handia egin dezake, berdin alabak ere».

JOXE FERMIN
ARGINARENA

1986ko
txapelduna

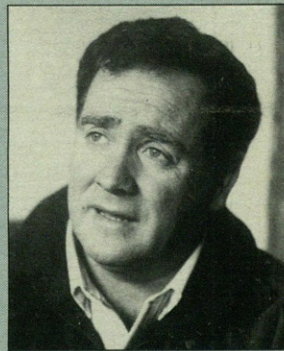
«Joan den urtean horrela ikusten nuen, eta aurren ere askoz irekiagoa ikusten dut txapelketa. Txapelgai asko izango dira aurren, eta gazteengana joateko aukera gehiago ikusten ditut. Hogei urteko inguru horretan, bi nesken buruen gainean jar daiteke txapela. Estitxu Arozena eta Amaia Telletxea izan daitezke txapelaren jabe».

ERNEST
ALKHAT

1987 eta 1989ko
txapelduna

«Gazte ugari izatea da gauzarik pozgarriena, horrela zabartzen hasi garenok ausartzen basiko gara. Iparraldean saio gutxi dugu, obitura falta. Giro ezberdina da. Nire asmoa aurren parte hartzera mugatzen da; badi-ra gazteak eta haiei utzi behar zaie, guk gelditzen ikasi behar dugula uste dut. Bebarbada Arzallus ikusiko dugu Lesakan».

MANOLO
AROZENA

1991, 1992 eta 1993ko
txapelduna

«Urtetik urtera egiten denez ez da gehiegi aldatzen, baina ikusten dugu zabarrenok gauden lekutik poliki atzeratzen joan beharko dugula. Gazteek aurrerapauso hori edozein momentutan eman dezakete. Edozein momentutan txapela uzteko prestatua nago. Gazte batek hartuko balu oso pozgarria izango litzateke niretzako».

tsolaritzak toki garrantzitsua duela gizartean». Ondorioz, bertsozale inguruetako herrietan egingo da hemendik aurrera Nafarroako Txapelketako finala, urtero tokiz aldatuz.

Sekula baino nabarmenagoa da gaztetasuna parte hartzaileen zerrenda ikusiz gero. «Hainbat gazte atarian gelditu arren, beldu den urtean bebarbada izango dira txapelketan», komentatu digu Euskalerrria Irratiko Kike Diez de Ultzurrunek. Nafarroa eta Ipar Euskal Herriko bertso eskoletako fruituak dira gazte hauek. Estitxu Arozena, Amaia Telletxea, Iñigo Olaetxea eta Nagore Fernandez izan daitezke azken bi urteetan sortutako izen aipagarrienak. Txapelketa Nagusiko bertsolaririk gaz-

Urko Atxutegi eta Amaia Telletxea arituko dira aurren beste gazte askorekin batera.

Ez da bertze txapelketa bat gehiago izanen

NAFARROA, 1994eko otsaila, bertso txapelketa baten atarian gaude berriro ere. Urtero egiten duguna baina ez horregatik garrantzi gutxiago emanaz; ez da bertze bat gehiago izanen, urte klabeenak azken bi urteak izan badira ere oraindik gazteengandik hasi zen iraultzak zer esanik izango du, edo hori espero dugu behintzat. Duela hiru urtetik hona ezin ukatu Nafarroako Txapelketa anitz aldatu denik: azken plazaratua 38 urteko tipo bat izatetik, ia partehartzailen erdia 19 urtetik beherakoa izatera iritsi gara, nahiko aldaketa handia hain denbora gutxirako! Hala ere ez gara ezkilak jotzen hasiko, ohartzen garelako bertze herrialdeekiko dugun atzerapenak (Gipuzkoa eta Bizkaia ere) laburtzeko denbora pixka bat pasatu beharko dela (denbora eta bertze zerbait seguraski ere bai). Ez gara horregatik negarrez hasiko, dagoena garatzen badugu diferentzia laburtzea bakanrik etorriko baita.

Egia da bai, Nafarroako bertsolaritzaren suspertzeak kokapen zehatz bat daukala, euskararenak ere kokapen zehatz bat daukan heinean ulergarria da. Bortziria dira bertsolari gazteen lekuko nabarmenena eta bertan egin zen lehenbiziko eskola ere. Bertze bertso eskolak sortzen diren ahala bertsolari berriak datozela ohartzen gara, eta garrantzitsuago izan daitekena elkarrekin dugun harremana. 8-ko Txikia elkar-

ESTITXU AROZENA

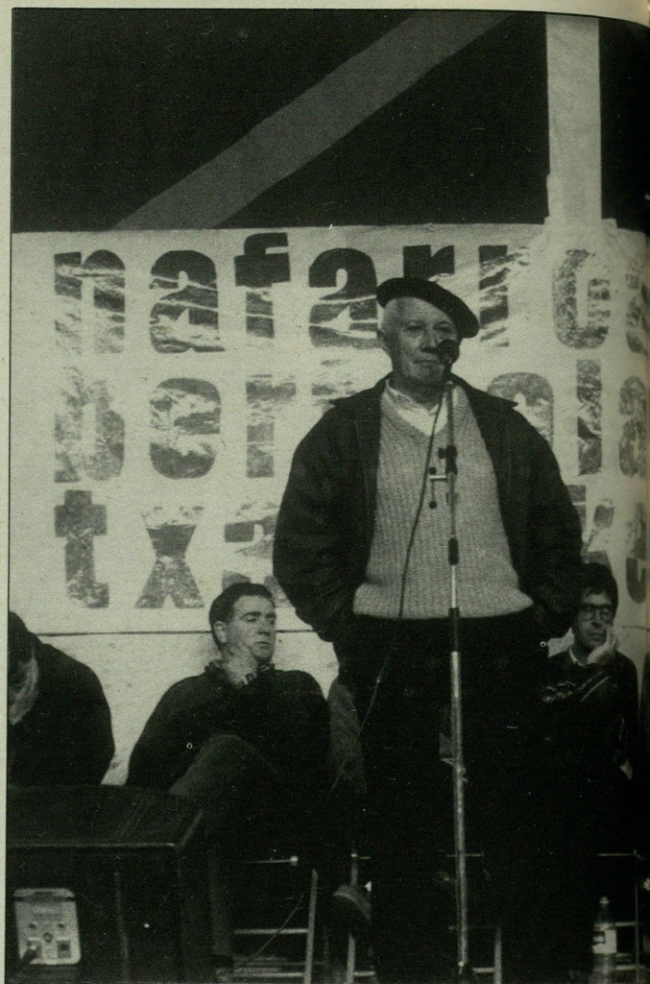
teak bideratzen dituen topaketen ondorioak izan daitezke edo hain terrenu zailean lan egiteak sortarazten duen elkartasun izpirituz kutsaturik lortu duguna.

Badago jendea nafar bertsolaritza gaztea izen propio batzuen giblean gordetzen dela dioena, baina hori gezurtatuko nuke izen propio horiek beraien ahalmenak gizarteratzeko aukera soilik izan dutelako, bertze anitzen lan isila oharkabea ahantzi egiten zaigularik; egia erran hau ez da soilik nafar bertsolari gaztean gertatzen, bertsolaritzan oro har eta bertze arlotan ere gertatzen baita.

Etorkizuna badago, ona edo txarra bakoitzaren gustuen arabera dago, baina badago; eta etorkizuna dagoen bitartean kalitatea eta kopurua hobetzeko aukera izanen da.

Ez naiz hasiko gazte baten txapelketa honetan irabazteko zenbateko probabilitatea duen erraten, baina txapelketak hagitx itxura gaztea izango duela bai.

Ah! Ahantzi gabe! Gazteen erdiak neskak gara!

teena izan zen Amaia Telletxea: «Nabiz eta finalean belduek aukera handiagoak izan, gazteek ere aukerarik izango dugula uste dut. Ez dago ezer erabakita».

Nafarroan antolatzen diren jaialdietan parte hartzeko aukera izaten dute gazteek. Azken urteetan saio gorakada nabarmena izan da probintzia honetan. «Dirua ateratzeko puntako bertsolariek parte hartu duten saioak antolatu izan dituzte bainbat elkarte edo taldek». Kike Diez de Ultzurrunek esan digunez, zenbait saiotan ez da entzule askorik izan, «bertso saioen inflazioa baitago batzuetan. Modan dagoelako soilik eta inolako irizpiderik gabe, batzuek handi-nahikeriaz jokatu nahi izan

dute eta gaizki atera dira. Zenbaitetan, gainera, apaingarri gisa sartzen dituztela bertsolariak».

Gehienetan, jaialdiak betiko bertsolariekin egiten direla aipatu digu Euskalerria Irratiko kideak. Udako saioetan bertsolari nafarrek aukerarik izan arren, «bidea aurkitu beharko litzateke hemengo bertsolariren bat edo beste sartzeko». Manolo Arozena, Bittor Elizagoien eta Estitxu Arozena dira,

Sailkatzeko modua eta finala Lesakan izango dela dira txapelketako berrikuntza nagusiak ●

Gero eta nabarmenago bereganatzen ari dira helduen tokia bertsolari gazteak Nafarroako Txapelketan.

gaur egun, plaza gehien egiten dituztenak. «Gazteen artean batzuek uste zuten txapelketan arituz gero plaza asko izango zituztela eta ez da horrela gertatu. 16-18 urterekin indartsu ibili ondoren, nekatu edo aspertu egin dira garaipenak irtsi ez zaizkielako. Ez dakit txapel gose handiegia ez ote dagoen».

Ipar Euskal Herriko bertsolariak, berriz, urtean zehar oso plaza gutxi egiten dituzte. «Saio gutxi antolatzen dira Iparraldean. Batetik, gazteriak ez du gure garaian bezainbat euskaraz hitz egiten, euskara galtzen ari da; bestetik inork ez du pentsatzen bertso saio bat egin litekeenik

ere, eta egiten diren saio bakarretara jende gutxi etortzen da», aipatu digu 1981 eta 1984ean Nafarroako txapelduna izan zen Jean Pierre Mendiburuk.

Txapelketa Nagusia eta gero, Iparraldean bizi den Xabier Arzallus nabarmen-tzen ari da plaza kopuru aldetik. Badirudi berak eta Manolo Arozena azken hiru urteetako irabazleak dauzkatela aurre txapela janzteko aukera onenak. Gazteak ahaztu gabe. Zain baitaude, ezustekoa emateko prest.

Patxi Gaztelumendi

Joxi Goikoetxea

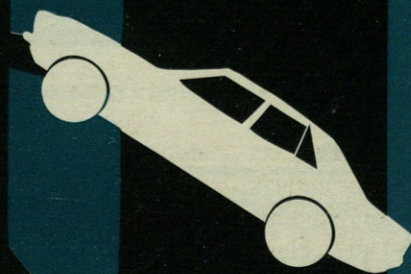
Harry Crews

idazle amerikarraren nobela

AUTOA

euskaratzaileak:
Eduardo Matauko - Kristin Addis

hitzaurrea:
Xabier Montoia

1993an SUSA argitaletxeak euskaraz

1994ean Gallimard argitaletxeak
lehen aldiz frantsesez

espainolez oraindik ezezaguna

Susa

☎ (943) 37 07 38

Errealismoaren lerrotik dator eleberrigintzaren azken hitza

Egungo eleberrigintzan errealismoaren joera berrindartzen ari den galdezka abiatu gara orriotan, hainbat idazleren iritziak ekarriz. Baiezkoa entzun dugu guztiengan. Horren aztarnak eta arrazoiak aztertu ditugu jarraian, bakoitzaren esperientziari heldurik. Guztiarekin, eta inongo teoriarik osatu gabe beti ere, lerro honetan barrena egin dugu, prosa zertan den arakatzeko.

ERREALISMOA eta eleberria aski urrundurik egon dira gurean. Muturka ere bai, hainbat urtez. Egun,

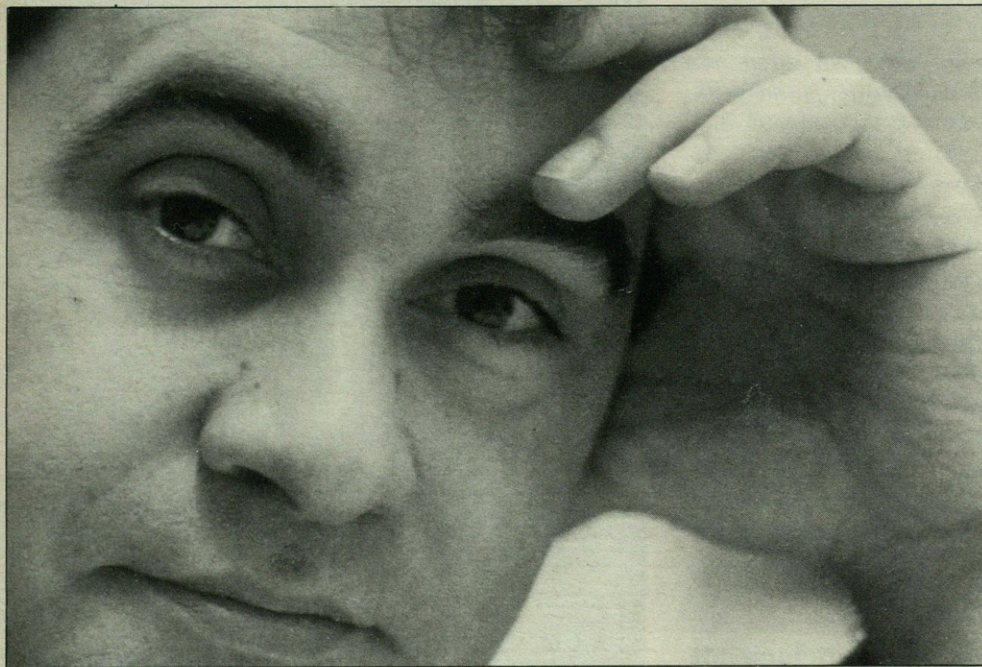
eskutik hartuta al datoz? Horra hainbati luzatu diogun galdera. Eleberrigintza urria da gurean, dozenatik

behera liburu kaleratzen dira urtean, eta urte batetik bestera ezin noski, teoriarik osatu. Txiriparik ez dago

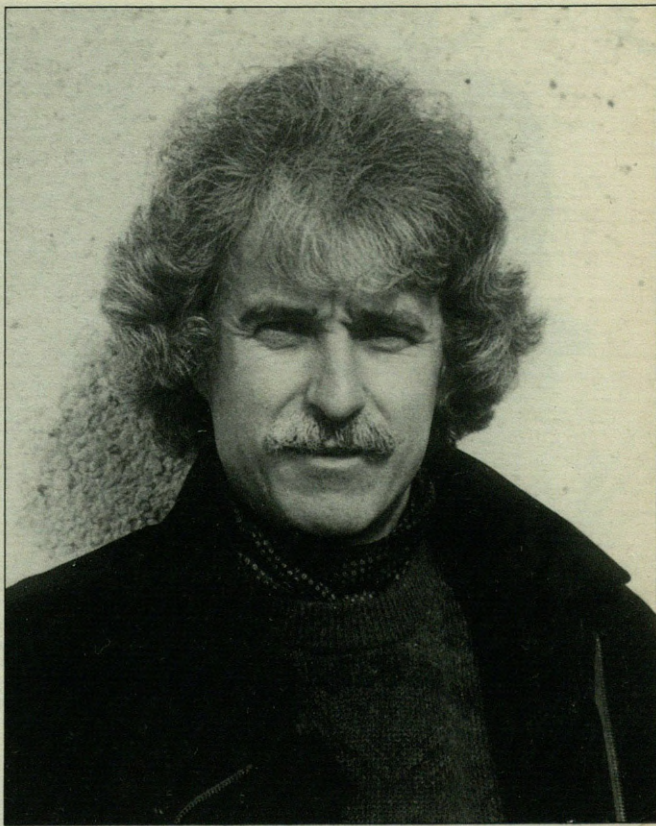
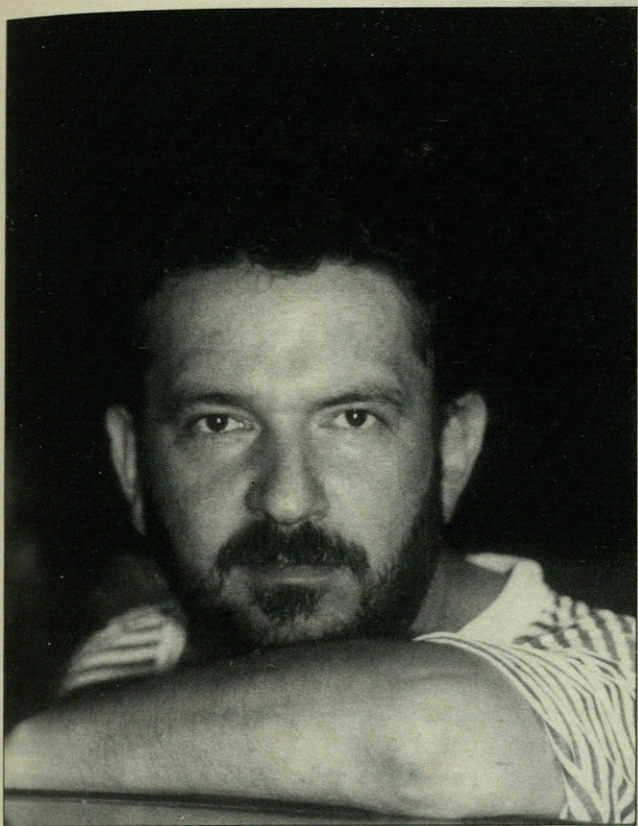
haatik, ezta kasualitate ere, idatzizkoan. Errealismoaren joerak hainbat orri bete ditu azkenaldion, eta hari horri jarraitu diogu.

Argitaratu den azken eleberritik atzera eginez, Bernardo Atxagaren «Gizona bere bakardadean» liburua har dezakegu abiapuntutzat. Idazle asteasuarrak, orain artekoarekin eten duela onartu digu: «*Leben iragana hartzen nuen aintzat; azken liburuan baina, gaurko egunera etorri naiz. Leben, amets pusketa bat eskaintzen nion irakurleari; orain, bizitza pusketa bat.*»

Errealismoaren berrindartzea onartzen badu ere, bere kasuan «errealitateaz hitz egitea baino gaurkotasunaz» hitz egitea nahiago du. Gaurkotasunean hartu duela oinarri, alegia. Horretarako arrazoiak: euskararena. «Egun, euskararen egoerak—inoiz ibili gabeko alorretan ari da—samurtu egin du errealismoa egitea. Nik mundu bati buruzko bizkera mota bat eskura jarri zaidanean eutsi diot errornka honi. Ez nuke beste misterio metafisikorik bilatuko, idazleen arima alda-

Bernardo Atxagak, errealismora hizkera mota bat eskura jarri zaionean hurbildu dela dio, eta ez dagoela beste «misterio metafisikorik». (Argazkia: Carlos Villagran).

Edorta Jimenezek errealismoaren joera orain sortzen ari dela dioen bitartean, Joan Mari Irigoienek ziklikoa dela irizten du. (Argazkia: Carlos Villagran).

tu dela eta...».

Luis Mari Mujikak Durangoko Azokarekin argitaratu zuen «Loitzu herrian uda partean», eta berak dioenez, «gaiak berak eraman ninduen, balako erruralismo tragikoaren barnean, Espainiako gerra Nafarroan zela eta, ildo errealistara. Nabiz eta makurtu errealmora orde, patar piska bat botatzea gustokoa dut, hau da, errealismo magiko antzera jotzea, ildo ez dadin bain bertsia, itxia izan».

Oinarrien bila

Labalago, gizartearen egoera orokorrari lotua ikusten du indarrean dagokeen errealismoaren joera: «Hain utopia gutxi dagoen garai bonetan, bainbat amets irentsi ditugunean,

desliluraren erdian, borretara jo da». Bestela ikusten du Juan Mari Irigoienek eta errealismoarena ziklikoa dela dio: «Bere garaian ezkutatu zen, berrir dator...». «Consummatum est» eleberria plazaratu zigun Durangoko Azokan, tonu errealistak nahiz sinbolikoak tarte-katuz. «Akzio eta erreazioak dira. Gero eta gehiago errealismoari loturik bagaude ere, beste joerak, sinbolismoarena eta, etor daitetzeke batera, jarrera eklektiko batean gaudenez».

«Azken fusila» liburua izan da berri, Edorta Jimenezen azkena, Durangoko Azokako uztarekin batera etorri zena. Errealismoa orain sortzen ari delako ustea du, «ez baita inoiz egon. 50 eleberri egin dira Euskal Herrian, eta denetarik argitaratu da, baina errealismoari loturiko obiturarik ez dago». Hor

GURE PRINTZPIOEKIKO LEIAL

PROFESIONALTASUNA,
ESPERIENTZIA ETA ARRETA.

Partenariatu Ofizial
del Gobierno de Euzkadi
L. 14/94

ZAIN GAITUZU

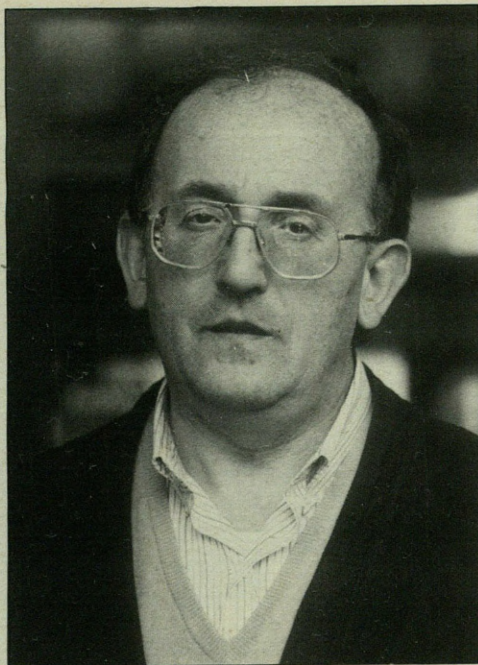
10°
URTEURRENA

TALLERES
OLA

Olabarrena Auzoa, z/g. Tfnoak: 76 33 44 / 45 / 46. **BERGARA** (Gipuzkoa)
Erakusketa **ARRASATEN**: Loramendi, 2. Tfnoak: 79 05 86
DEBA ARRO. LEINTZ BAILARA ETA GOIERRI GARAIrako kontzesionaria
OPEL BANATZAILE OFIZIAK. ESPERIENTZIAGATIK ONENAK.

Deslilura nagusi izaki, errealismoak hori ispiatzen duela adierazi du Luis Mari Mujikak; Itxaro Bordak, bestalde, jarrera ilunaren ondoan, hain ezkorra ez den eta euskalkiei loturik dagoen errealismoa ere badela argudiatu digu. (Argazkiak: Ander Gillenea eta Gorka Arrese).

kokatzen du bere burua: «Esperimentuetatik gauza arruntagoetara baina aldi berean tinkoagoetara eta normalizatuagoetara egin dugu, bots, mundu fantastikoetatik kanpo gabiltza».

Aingeru Epaltzak, «Ur uherrak» eleberraren egi-leak, atzera begiratu du, duela lauzpabost urte aurkakoa esaten zela gogoratzeko: «Hainbat jenderen abotatik salaketa gogorrak entzun ziren, 20-30 urte barru idatziko genuen ele-

berrigintzari jarraituz irakurleak ez zuela, inondik ere, egungo Euskal Herria ezagutuko ziotenak... Begira orain». Hainbat arrazoi aipatzen ditu errealismoaren gainean. «Duela zenbait urte ezinegona zegoen idazleen artean, eta behar-bada erosoagoa gertatzen zen mundu fantastiko bat eratu edo bestela iraganera jo edo leku atemporal batean jartzea kontakizunak. Jendea ez zen gai norberaren inguruan gertatzen

zirenak ispiatzeko, eta orain bai, idazlearen eta kontatzen denaren artean distantzia bat jartzen ikasi dugulako. Lehen ez zen hori posible eta orain bai».

Nahiz eta bakoitzak bere setak, gaiak eta gustuak dituen, joera komun bat ikusten du: «Begibistakoa da egungo noraezak kezka sortaritzen digula. Duela zenbait urte izugarritzko segurantzaren gertakariak, ustez bagenekien nora jo. Orain berriz, iparra galdu dugu eta horretaz ari gara».

Konpromezuaz mintzo

Bere azken eleberria bukatua du Itxaro Bordak eta Susa argitaletxearen eskutik plazaratuko du, hilabete batzuen buruan. Gaurko gauzez arituko da, «gaur irakurtzeko eta geroan baliarik ukanen ez dutenak, aipatu duenez. Bere ustez, presio kolektiboak ekarri digu, kanpoko joerek ere adierazten omen dutenez, errealismoa eta, «baliatze presio hori desagertzen bada kontzeptua bera ere desagertzea».

Jon Kortazar kritikariari ere eskatu diogu hitza, eta prozesu literarioak oso luzeak izaten direla esaten hasi eta zalantzan jarri du indarrean egon daitekeen joeraz mintza gaitezkeenik: «Egia da joera errealistakoa aspaldi daudela, azken batean kontaketaren berrindartzea abiatu zenetik hona; baina bala eta guztiz ere, panorama oso anitza dela uste dut». Garbi dauka ordea, iaz erreazio bat sortu zela «kulturalismoaren aurka kanpoan, eta Euskal Herrian ere egon dela balako joera konprometitu baten aldeko jarre-

Errealismoaren izen abizenak

- Formari dagokionez, estiloarekin ez da esperimentatzen eta kontatzen denari buruz kezkatzen da idazlea. Jada, ez ditu forma harrigarriak bilatzen. Hitz batean, joera tradizioaletara egin du.
- Edukietan idazle bakoitzak (Atxaga, Jimenez, Epaltza, Borda...) bere bidea osatu du, eta hori, heldutasunaren adierazgarri da. Nagusi dabilzan ideiak aztertzea konplexua bada ere, etsipenarenak, eszeptizismoarenak indar hartu du (geroa ilun ikusten da). Euskal Herriko gaiak dira, egungo errealitatera hurbil daitezkeenak.
- Abenturak kontatzeko joera dago. Ak-

zioari asko erreparatzen diote idazleek, nahiz eta ideiez ziprztindutako literatura egin.

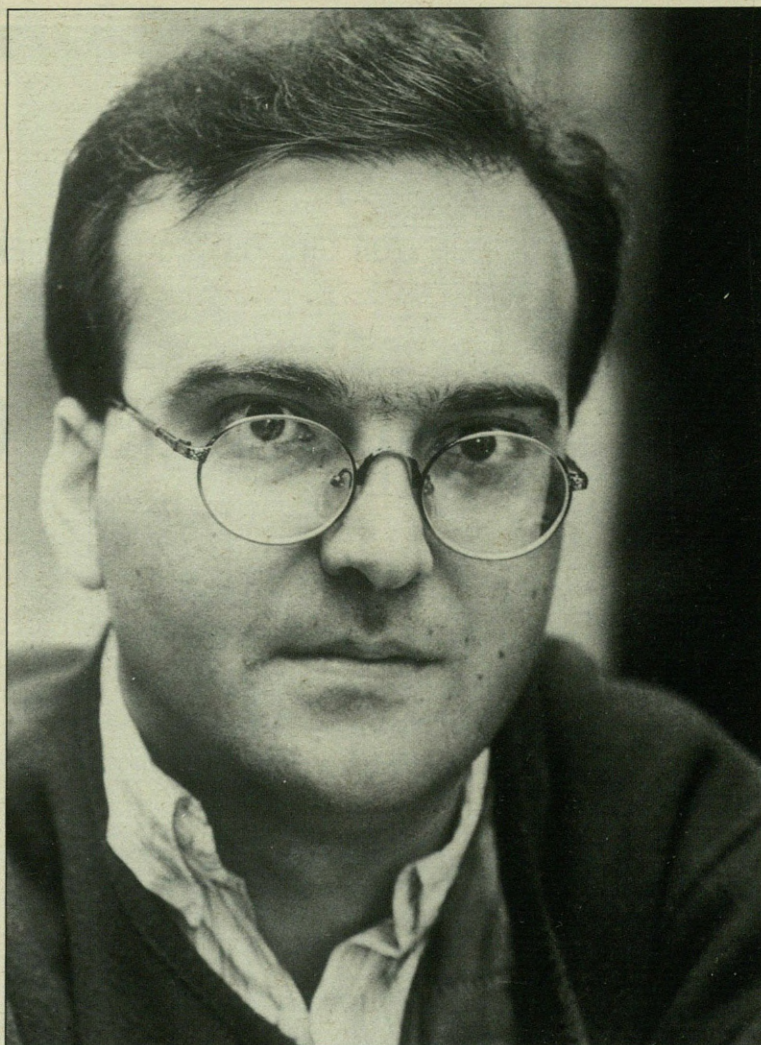
- Euskalkien erabilera zabala da. Egun, batua eta euskalkiak ez dira borroka batean bizi, errealismoaren ikuspegitik elkarren osagarri zein aberasgarri ikusten dira.
- Ez daiteke esan noski, errealismoaren izen-abizenek literaturaren erabateko kezka bereganatu dutenik; bestelakorik ere badugu, hots, kanpoan kokaturiko fikzioaren bidez gogoeta unibertsalak egiten dituenak. Nahiz eta produkzioak urri darraien, denetarik dugu.

na.

Joera konprometitu hori zehazterakoan ere, denetarik entzun daiteke, noski. Bernardo Atxagak dioenez, «askok eta askok, lehen ere, oso zentzu friboloan erabiltzen zuten konprometuzarena, zerbitzariak bezala, idazleak ere alderdi politikoen mahaian zerbitu behar zuelako ustean. Hori ez da konprometuzua, ez lehen, ezta orain ere». Joan Mari Irigoienek zera adierazi digu: «Garai batean, politika sartzea literatura kaltetzeko besterik ez zela esaten zen, eta ez da hala. Kontua da ea nola sartzen den».

Edorta Jimenezek berriz, alde etikoaren haritik heldu nahi dio erantzunari: «Ageri-riago edo ezkututago, bada errealitatean dauden joeren artean batoren edo bestearen aldeko edo aurkako jarrera beti; eta errealtismoan, alde etikoa errealtitateari lotuago ageri da, filtro gutxiagorekin». Puntu honetan, gogor egin die hainbat kritikariri, «makartiarrek direlako. Denbora guztian gorrien atzetik dabiltza, egurra emanaz. Ez dira konturatu, baatik, Stalin hil zela eta eurek ere bohe lukezela betirako isiltzea».

Konprometuzarena bi adarretan bereiztu du Itxaro Bordak: «Hitsa edo likitsa da bata; oso errealista izatearen ustearekin errealtismoa tolesten ari dira horiek. Nere ustez ez da baina, jendeak eskatuko lukeen errealtismoa; lotsa batekin

Aingeru Epaltzaren arabera, «lehen idazlea ez zen gai norberaren inguruan gertatzen zenaz idazteko, eta orain bai, idazlearen eta kontatzen denaren artean distantzia bat jartzen ikasi dugulako». (Argazkia: Joxe).

gelditzen dira oraiko gatazkei buruzko aipameneekin. Bestea berriz, errealtismo ez bain pesimista edo beltza dugu, gertatzen obidena paperean ezartzen duena. Horretarako baliatzen dira, iparraldean edota begoaldean, euskalkiak».

Errealismoaren azterketa egitean, euskalkiena ere barruan kokatzeak merezi du. Ez al da hauen presentzia azkenaldiko eleberrigintzan areagotu? Aingeru

Epaltza mintzo da: «Idatzi dudun liburua inork ez zukeen sinetsiko bizkera estandarragoa erabili izan banu. Lehen honela bideak estutu egiten genituela leporatzen baziguten ere, alderantziz, bideak izugarri zabaltzen dira, ikusten ari denez». Luis Mari Mujikak indar errebeldeak direla dio, ertzetatik datozenak: «Ondo ikusten dut, berotasuna ematen diotelako gure prosari. Mugimendua erabat anarkikoa bihurtzea litzateke arriskua, baina».

Edorta Jimenezek aburuz, «ahozkoaren erreibindikazioa dago bestalde, literaturaren errealtismoan, sinisgarria egin behar da eta ahozko batua egin gabe dagoenez, halabeharrez, dia-

lektoetara jo behar da». Bernardo Atxagaren sudurak garbizale kutsuko zerbait sortzen ari denaren usaina jaso du, eta oso seinale txarra dela dio: «Euskal Herria maisu txikiz bete zaigu berriro, denek zuzentzen dute. Hor garrantzitsua, nafarreraz, gipuzkeraz, bizkaieraz, zubere-raz edo batuaz, denok ulertzeko moduan egitea da».

Norbaitek helduko ahal dio azpitik orriotan haizatutako ideia eta jarreraren sakontzeari. Errealismoa eta eleberrigintzaren munduak hainbesterako ematen du.

J.J. Petrikorena

■ «Euskararen egungo egoerak —inoiz ibili gabeko alorretan ari da— samurtu egin du errealtismoa egitea» ●

BERNARDO ATXAGA

Kritika soziala lantzen duten filmeak izan dira aipagarri Berlineko Zinemaldian

Berlinalako proposamen ezkutuak

Errealitate gordina lantzen duten «In the Name of the Father» eta «Fresa y chocolate» filmeak izan dira Berlineko 44. Zinemaldiaren irabazleak. Europako zinema zuzendari ezagunek, hamasei filme europarrek eta hiru iparramerikarrek parte hartu dute sail ofizialean. Gustua edota sudurrari jarraituz, beste sailetan ere filmeak aukeratzen saiatu gara filme hiper-merkatua dirudien Berlinalean.

Tomas Gutierrez Alea eta Mirta Ibarra, Zilarrezko Hartza jaso duen «Fresa y chocolate» luzemetraiaren zuzendari eta aktorea. (Argazkia: Fabrizio Bensch).

IPAR Irlandako errealitate eskuarki prentsan azaltzen digutena baino konplexuagoa dela dio Jim Sheridan zuzendariak. Horrela, Ipar Irlandaren egoera eta Britainia Handiko justiziaren errealitatea islatu nahi izan du bere estreinako lanean: lehen saria jaso duen «In the Name of the Father» Britainia Handia-Irlanda koprodukzioan, hain zuzen. Gaur egungo zinemagintza britainiarraren kalitatea ikusteko aukera izan dugu Ken Loach-en «Ladybird» Ladybird-en eskutik ere. Bertako protagonista den Crissy Rock-ek jaso zuen, gainera, emakumezko aktore onenaren saria.

Ironia fina

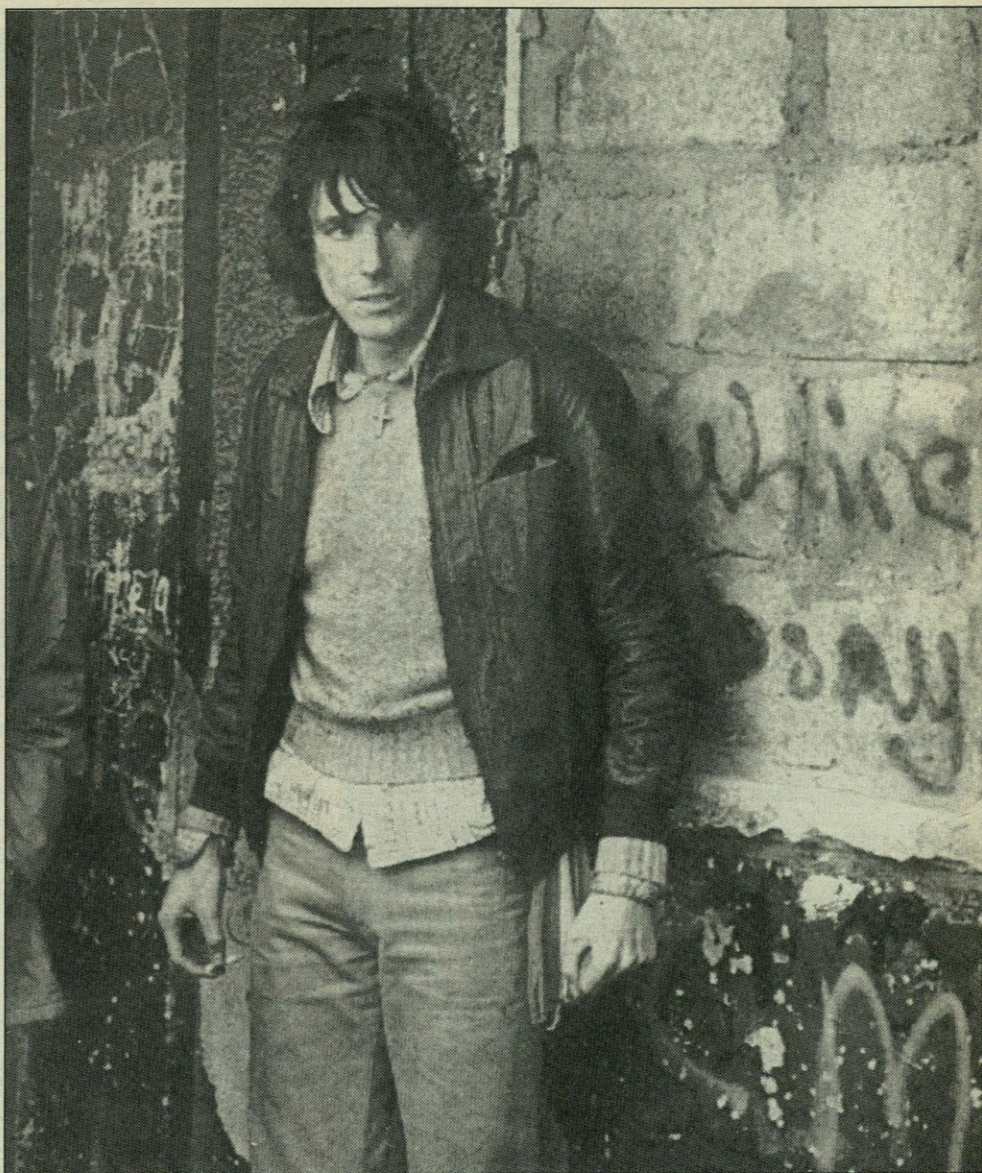
Uso harrera ona izan duen luzemetraia Tomas Gutierrez Alea eta Juan Carlos Tabioren «Fresa y chocolate» izan da. Ezberdinak direnenganako tolerantziaren gaia lantzen du, homosexualitatea metafora moduan landuz. Diru gutxiz kalitateko filmeak egiteko aukera badagoela frogatu digute kubatarrek. Ironia fina, kubatarren hizkuntza abera-

tsa, eta Alemanian jende asko harritu duen Kubako praktika politikoaren inguruko kritika eskaintzen dituzte egileek. Aurrekoak bezala, Zilarrezko Hartza jaso zuen «God Sobaki-k; kapitalismoan bizitzeko egungo Errusiako jendearen ahaleginak jasotzen dituen Semion Aranovitx-en filmeak.

Krzysztof Kieslowski zuzendariari eman diotena izan da Berlineko kritikak ulertu ez duen sari bakarra. Bestela, —Txingie Aitmatow idazle kirgiza eta Maria Luisa Semberg zuzendari argentinarra kide zituela besteak beste—, epaimahaiaren erabakia txalotua izan da.

Oraindik ezezagunak diren filmeak eta zinema esperimentala eskaini ditu «Forum» sailak. «In darkest Hollywood: Cinema and Apartheid» filmean Peter Davis kanadarrak *apartheid*-aren gaia eta gaurko Hego Afrikako beltzen nortasunak azaldu nahi ditu. Oso azalean geratu den ideia. Hego Afrikako «In a time of violence» Brian Tilley-ren bideoak, bestalde, aberastu berri diren beltzak, homosexual beltz eta zuriak, txirotutako zuriak eta baztertuta gelditu diren pertsonen bizitza agertu zituen. Zuzendariak zioenez: «*Eztabaida onak nabi ditut. Zer gehiago egin dezakegu?*».

Zinabueko Isaac Mabhikwa-ren «More time» filmeak HIESa du gaitzat. Nahiz eta esku-paper moduko zenbait atal izan, garbi adierazten digu bere helburua zuzendariak: informazioa zabalduz HIESa borrokatu. Lehiaketatik kanpo dagoen sail honetan saritua izan zen Sergio Cabrera kolonbiarraren «La es-

■ Daniel Day-Lewis da lehen saria irabazi duen «In the Name of the Father» filmearen protagonista.

trategia del caracol, irudimen izugarria nahiz auzo-lagun askoren laguntzaz egindako lana. Kolonbian Estatu Batuetako multinazionalen konpetentzia egiteko gai da filmea Cabrera-

ren hitzetan, milioi bat pertsonak ikusi baitute hilabete batean, eta «Jurassic Park», aldiz, 860.000 pertsonak sei hilabetetan.

31 herritako zinema zein gizarteko egoeraren erakustoki gisa, dokumentalak eta arte-entseiu lanak ikusi ahal izan ditugu «Panorama» sailean. Ekialdekoak izan dira sail honetan nagusi. Nahiz eta egoera ekonomiko larria jasan, kalitateko filmeak iritsi dira Errusia, Georgia, Lituania, Kazakhstan eta Errumaniatik, besteak beste. Azken herri

honetako Nicolae Margineanuren «Friveste Inainte du Minzo» da aipagarria: garai batean langile progesistenak izan zirenen gaurko ilusio eza, eta ekialdeko herri guztietan bizirik dagoen «salduak izanaren sentimendua» agertzen ditu umorea ardatz duen filme gordin honek. Besterik gabe, Berlineko alkateak inaugurazio egunean esan zuen bezala: filmeak ez dira, bananak bezala, salgai dauden produktuak.

Lurdes |zagirre

■ **Ezezagunak
diren filmeak eta
zinema
esperimentala
eskaini ditu «Forum»
sailak ●**

MARTXOAK

5

■ IGOR MITORAJ-REN ESKULTURAK GASTEIZEN

GASTEIZKO San Prudentzio aretoan ikus daitezke egunotan Igor Mitoraj artista poloniarren zenbait eskultura. Obra asko tamaina handikoak dira **brontze eta marmolez eginak**, eta Gasteizen izan ondoren Iruñeko Arte Ederretako Museoak erakutsiko ditu.

Pintura egiten hasi ondoren, 1974ean ekin zion eskulturari Mitorajek, gizakiaren gorputza landu eta gizakiaren barruan dagoen guztia islatu asmoz.

MARTXOAK

5

■ SU TA GAR DONAPAULEUN

MARTXOAN egingo dituen zuzeneko emanaldien artean, Donapauleun joko du Su Ta Gar taldeak martxoaren 5ean. Pilotalekuan izango da kantaldia gaueko 11etan, eta emanaldi honetaz gain, **Galizan** martxoaren 12 eta 13an, **Sardañolan** (Bartzelona) 18an, eta Leitzako pilotalekuan martxoaren 26an joko du Eibarko laukoteak.

MARTXOAK

6

■ ZARRATEAREN ABSTRAKZIOA DONOSTIAN

LOLITA Zarratearen **18 margo** bildu ditu martxoaren 6ra arte Donostiako El Muro tabernak. Orain dela hamar urte hasi zen margo lanak egiten paisaia errealistak landuz, eta gaur egun abstrakzioari eutsi dio. Teknika mistoa erabiltzen du, papera eta tinta txinatarra bereziki, eta Menchu Gal pintore ezagunaren eraginak nabarmenak dira bere lanetan.

MARTXOAK

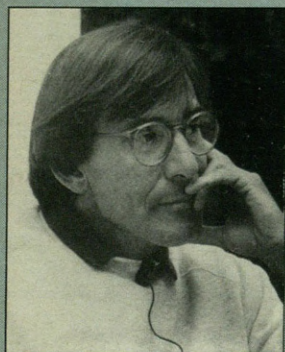
7

■ WEIMARKO ERREPUBLIKAKO IRUDIAK BILBON

ALEMANIAK Weimarko Errepublika garaian, hau da, bi mundu gerren arteko urteetan (1918-1933) bizi zituen gora-behera politiko eta ekonomikoa islatzen dituzte Bilboko Arte Ederretako Museoak bildu dituen obrek. **23 artistaren 143 argazki, marrazki eta grabatuz osaturiko erakusketa bikoitza** ikusi ahal izango da Bilboko Museoan martxoaren 7ra bitarte, hamalau urte besterik izan ez zituen Alemaniako lehen errepublikako kontraesanak islatu asmoz.

Lehen Mundu Gerratik zetorren pentsamolde errepublikarra, indartsu bilakatzen ari zen jarrera militarista, gerrak desegin zuen Alemania, milaka langabetu eta txiroen mundu gordina adierazten dute garraztasunez artistek. Teknika grafikoari dagokionez, **kolore beltz nagusiaren aldamean olio eta akuarelak** erabiltzen dituzten margolarien lanak ere aurki daitezke. Marrazkera gordina, irudi ilunak, **kutsu tragikoa** duten 23 artistaren lanen ardatza gizakia da, eta argazkigintza moderno alemaniarren atalik bereziene-tarikoa aurkezten du bildumak.

Kepa Akixo «Zigor»: «Poesia eta eskultura munduak nahiko lotuta daude»

ARGIA. Martxoaren 13ra arte dago zabalik Miarrizteko Jaialdian Jauregian antolatu duzun erakusketa.

KEPA AKIXO. Erakusketa-
ren erdian dago indar
gehien duen eskultura, eta
bere inguruan muntatu di-
tut gainerako piezak. Eguzki-lore bat da, eta gai
honen inguruan eginak di-
ra eskulturak. Mitologiatik
atera, eta nire lana izan da
eguzki-lorearen baserriko
atetik kendu eta atea pixka
bat zulatu etxe barruan da-
goen gizonari argia era-

manez.

A. Egurrez egindako 53
pieza bildu dituzu.

K.A. Alboa erabili dut
gehienbat, eta nekosta ere.

A. Erakusketa gutxi egiten
dituzu.

K.A. Bost edo sei urtetik
behin. Ezin ditut hiru edo
lau pieza soilik erakutsi.
Zikloen arabera lan egiten
dut, eta ziklo bat bukatzen
dela sumatzen dudanean
egiten dut erakusketa. Nire
munduan behintzat, badi-
rudi zikloak nahiko luzeak
direla.

A. Idazle bezala aritu izan
zara, argazkilari bezala
ere, eta orain eskultura
lantzen ari zara.

K.A. Orain dela denbora
asko hasi nintzen eskultura
lantzen, baina poesia eta
eskultura munduak nahiko
lotuta daude niretzat, eta
lotuta eta nahastuta erabi-
litzan ditut. Materiala pixka
bat aldatzen da baina gau-
za berak esaten ditut.

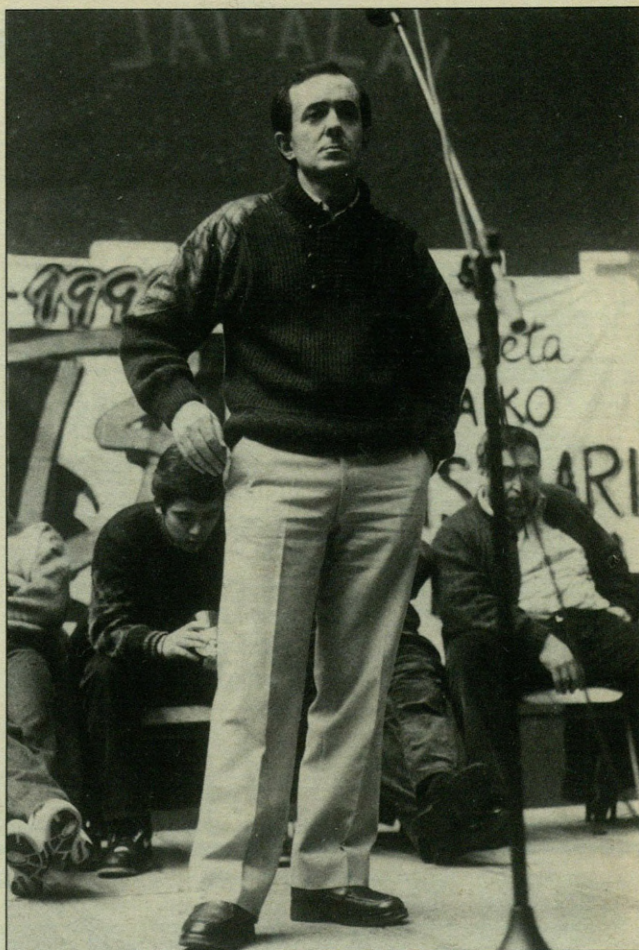
■ PINTURA JAPONIARRA BEASAINEN

EGUNOTAN dago zabalik Beasaingo Kultur etxean pintura erakusketa bat. **Nori Ushijima** artista japoniarra da obren egilea, eta azken urteetan jasotako eragin eta sentipenak biltzen ditu erakusketak martxoaren 8ra arte.

■ TAMAYOREN KOADROAK BILBON

DANIEL Tamayo margolariaren erakusketa berria ikus daiteke asteartera arte Bilboko Windsor-Kulturgintza arte galerian. **Robot itxura duten pertsonaiak** agertzen dira koadroetan eta Euskal Herriko zenbait elementu ere, ikurrina esate baterako. Hiri erreferentziak —New York hiriarenak batipat— nahiz **ordenadore bitartez egindako diseinua, Ipar Amerikako zinema beltza, komikigintza, publizitatea eta pop musikaren eraginak** nahasten dira bere laneetan.

1973an antolatu zuen lehen erakusketa Lizarran, eta ondoren bilduma ugari aurkeztu ditu bakarka edo beste zenbait artistarekin. New Yorkeko Central Park eta Dakota eraikuntzan oinarrituko da bere hurrengo koadroa egiteko garaian.

JON ENBEITA izango da martxoaren 6an Zuhaitz Eguna dela eta Eguzki taldeak —Euskadiko antinuklear eta ekologistak— Oartzunen antolatutako bertso saioan. Berarekin batera, Anjel Mari Peñagarikano, Sebastian Lizaso, Jon Lopategi, Jokin Sorozabal eta Juan Mari Lopez arituko dira, eta gai-jartzaile lanerako Karlos Aizpurua aukeratu dute. Arratsaldeko 6etatik aurrera entzun ahal izango dira bertsoak Madalensoro Pilotalekuan. (Argazkia: Juantxo Egaña).

■ BERNARDO ATXAGA GALTZAUNDI FORUMEAN

TOLOSAKO Galtzaundi Euskara Taldeak antolatzen duen forumean parte hartuko du Bernardo Atxagak martxoaren 10ean. «**Gezurretako geografiak (Euskal Herria barne)**» gaia landuko du idazle ezagunak datorren asteko ostegunean arratsaldeko 8etatik aurrera Tolosako Kultur Etxeko areto nagusian.

■ OLIO-MARGO ETA AEROGRAFIAK ORDIZIAN

MARTXOAREN 11ra arte erakutsiko ditu Ordi-ziako Barrena Kultur Etxeak **Enrique Velazquez** artistak egindako zenbait olio-margo eta aerografia lanak.

11 urte zituela hasi zen bere kasa pintura munduan, 1973an margotu baitzuen bere lehen koadroa. Zenbait sariketa eta erakusketatan parte hartu zuen hurrengo urteetan, eta iaz, Tolosa, Azpeitia, Mendaro, Urretxu, Zarautz, Erreterria, Donostia, Lasarte, Donibane-Lohizune, Mutriku, Lezo, Urretxu eta Beasainen ikusi ahal izan ziren bere margoak.

■ DONOSTIA HIRIA PIANO LEHIAKETA

DONOSTIAKO Musika Kontserbatorio Profesionalak antolatu du Donostia Hiria I. Piano Txapelketa. **Martxoaren 12, 13, 26 eta 27an izango dira saioak** Udaleko pleno aretoan. Adin guztietako ikasleek parte har dezakete, derrigorrezko obra bat jo beharko dute, eta beste bat beraiek aukeratutakoa izango da.

■ AKUARELA IKASTAROA

HASTEAREN dago Tolosako Kultur Etxeak antolatu duen akuarela ikastaroa. Bertako arte plastikoe-tako tailerrean burutuko da martxoaren bukaerara arte eta taldeak mugatuak izango dira. Izen ematea zabalik dago Tolosako Kultur Etxean.

L I B U R U A K

«AIZU!».

AEK. 1994.EKO OTSAILA.

131 ZENBAKIA. 56 or.

FELIPE Juaristi poeta azkoi-tiarrari eginiko elkarrizketak biltzen du aizutarren atentzio nagusia. Kultur-gintzaz oro har hitz egiteaz gain, bere literatur sorkuntzaz ere mintzo da. Badira, bestalde, hamaika gai ere aldizkaria osatzen dutenak: martxoaren 5eko manifa-

nazionala Bilbon, Elkarri-ri elkarrizketa, eta abar luze bat ■

«JAKIN». 1993.EKO

AZAROA-ABENDUA. 79.

ZENBAKIA. 209 or.

JOAN den urteko azken aleak, ohiturari jarraiki, urtean zehar kultur arlo ezberdinetan gertatutakoaren berri biltzen du. Balorazioa egiteko aukeraturiko idazle

eta kultur gizonak hauexek: Paulo Agirrebaltzategi, Iñigo Aranbarri, Xabier Etxaniz, Luzien Etxezaharreta, Jesus Etxezarraga, Iñaki Irazabalbeitia, Xabier Kintana, Anjel Lertxundi, Xabier mendiguren, Mikel Ugalde, Josemar Velez de Mendizabal eta Mikel Zalbide. Egunen gupilean eta Mikel Etxeberriak Joseba Zulaikarierantzunez egin artikulua batez gain, Joan Mari Torrealdaiak berak

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Carpaccio Iruñean

BIZITZEA higitzea baino ez dela badakigu. Oroitzea neke da. Alta, Aurelia Arkotxak, Hendaian bizi den baigorritarrak, «Maiatz» aldizkaria jasta eman poema zenbaiter erantsi ditu, giltzapean gorderik zeuzkanak, oroitzaren zutabearen bermatzeko, «Atari ahantziak» izeneko olerki bilduma berrian. Bere lehen olerki bilduman, funtsean. Ondorioa ez-titasunez bezain mikaztasunez beztiturik datorkigu, hitzetik hitzera, memoria zihikatzen baitute, Aurelia Arkotxaren poesi bakoitzek. Itsas ertzeko aireak balakatu ele-sailek, gure negu garratza gozatzen dutela erran dezagun segidan.

Hitz laxoz edo kopla antzekoetan, Aurelia Arkotxaren olerkiak, jendearen bakuntasunetik, kolektibitateak jasaiten dituen minen salatzerira iragaiten dira, zozietatearen eta jendearen artean, aipatzen den muga her-tsirik ez bailegon. Memoria orokor-rari hainbat odol ttanta lehor eskain-

tzen dizkio Aurelia Arkotxak, «Atari ahantziak» honetan. Olerki baten adibidea emaitearren, «Hiroxima Lorez Estail Zen» haren baitan biltzen diren Hiroshimaren, Gernikaren, eta Martxoaren 1 batez Hendaian gertatu GALen atentatuaren «barbaritateak» juntatzen ditu idazleak, olerki trinko, hatsanga, gaitz baten sortzeko. Indarrezko oroitzak.

Koloreen garrantziak, udako zepia kolore zirenen nostalgiaz, soinu-en bete-beharra, ingurumenak, Nafarroatik Italiaraino hedatzen direlarik, «Atari ahantziak» berezia da, hirien, gauen, gizonen eta haurren amodioz beterik. Olerkariak, zernahi gisaz, erakutsi gei digu, bizitzeak bere jarraipen krudela baduela, eta irautea komeni dela, ororen gainetik.

Carpacciok, Iruñea otsaileko elurpean tindatuko zuena, garai haietan, Nafarroa suntsituko hiriburuan agitu izan balitz? Segurki, guri, Aurelia Arkotxaren pentsamendu poetikoaren

ATARI AHANTZIAK

AURELIA ARKOTXA
PAMIELA ARGITALETXEA«ATARI AHANTZIAK». AURELIA
ARKOTXA. PAMIELA. 86 or.

hildotik, atari ahantzienak ireki zaizkigula, amoltsuki, eztiki, zauriak agerian utziz. Sendatzeko manera poesia dea?

Ez egon atarietan, aintzina bada...

ITXARO BORDA

urtero egiten duen liburu-
gintzaren bilketak ixten du
79. zenbakia hau ■

**«MENDE BATEKO ARTEA
GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIAREN
FONDOETAN».**
**KOORDINATZAILEA: ANA
SALABERRIA. KOLDO
MITXELENA KULTURUNEA.**
**GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIA. 203 or.**

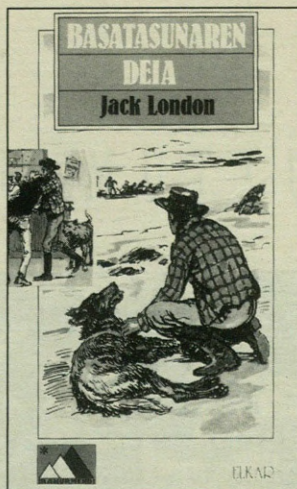
DIPUTAZIOAREN fondoe-
tan arakatzeko lan historiko-
aren emaitza da bilduma da
honetan ispiatzen dena.
Lortu diren fondoak —erosiz
edo opari gisa jasorik— bil-
tzen dira katalogoan. Lan
horien egileen aportazioa
banan-banan aztertzen da
eta amaieran euren datu bi-
bliografikoak biltzen. Inte-
resgarria margo eta eskultu-
ra bilduma hau, arteak Eus-
kal Herrian XX. mendean
izan duen bilakaera azaltzen
baitu, euskal egileen ikus-
pegi zabala eskainiz ■

**«TXISTU Y TAMBOLIÑ... Y
CRIA CUERVOS Y TENDRAS
MUCHOS». UZTARO. 41 or.**

BADIRUDI euskal aldizkari
honek etapa berri bati eman
diola hasiera Uztaroren es-
kutik. Literatur sorkuntza,
komiki lanak eta abar helbu-
ru ditu lan honek, eta kan-
poko jendearen lanak onar-

tzen ditu, horretarako Du-
rangoko 341 postakutxara
idatzi behar dela ■

«BASATASUNAREN DEIA».
JACK LONDON. ELKAR. 75 or.

BUCK izeneko txakurra du
protagonista 1903an idatzi-
riko eleberri zoragarri ho-
nek. Aipatu txakurra ostu eta
Alaskara urre-biltzaileen la-
nerako eramango dute; ber-
tako basa-giroan, senak
otso-talde batera hurbildu
eta euren buru jartzera era-
maten du ■

«ONDIZ» ALDIZKARIA.
ALTZAGA IKASTOLA. 0
ZENBAKIA. 24 or.

LEIOAKO ikastolak erronka
berri bati egin dio argitalpen
honekin. Doako banaketa
izango du eta ikastolari bu-
ruzko gaiez gain, kultura
inguruko beste hainbat ere
jorratzeko asmoa badu ■

D I S K O A K

«AMETS HUTSA».
HERIOTZA. BASATI DISKAK.

TALDEAREN lehen iraupen
luzekoa da eta Basatik Du-
rangon jarri zuen kalean.

Punk eta rock gogorraren
haritik dator taldearen mu-
sika. Taldeak honezkero
ibilbidea egin du, orain urte
batzuk sortu baitzen. Iaz
maxisingle bat plazaratu
zuten Aketoren eskutik.
Hamahiru kantuk osatzen
dute ■

«OREKA DESOREKAN».
BETI MUGAN. BASATI DISKAK.

HONDARRIBIKO talde hau
iaz egin zen ezagun, bere
lehen lanekin, LP txiki bat
eta single bat kaleratu bai-

tzituzten. Orain lehen lan
luzeari ekin diote, eta estilo
aldetik, aurreko lanen ildo-
tik jarraitzen du, hamahiru
kantuz osaturik ■

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

T E I L A K

■ KILOMETROAK LEGAZPIAN

LEGAZPIAKO herriak antolatuko du aurtengo Kilometroak-en edizioa, urriaren 2an eta «Denok martxan» lelopean. Logotipoa mezu honi loturik egin dute, kolore bizi eta marra sinplez, oinetako handiak jantzita martxan doan pampina irudikatuz. Ikastolen hasierako filosofia berreskuratzea hartu dute helburutzat Haztegi ikastolako antolatzaileek, egungo egoera zailari aurre egiteko giltzarria izan daitekeelakoan.

■ «EZ ITXI ZENTRO PILOTUAK»

TEUSKAL kultur munduko pertsonaia ugari HABEren zentro pilotuak ixtearen aurka agertu dira. Txillardegi, Xabier Amuriza, Pako Aristi, Joxe Azurmendi, Nestor Basterretxea, Hasier Etxeberria, Felix Ibargütxi, Felipe Juaristi, Xabier Kintana, Anjel Lertxundi, Imanol Murua, Martxelo Otamendi eta beste aurki daitezke tartean.

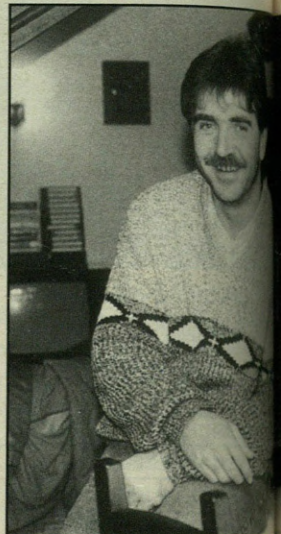
■ KULTURARI LAGUNTZAK

EUSKO Jaurlaritzak erabaki berri duenez, aurtengo aurkeztuko diren antzezlan nahiz dantza muntaietarako 54 milioi pezeta (2,5 milioi libera inguru) zuzenduko dira, guztira. Modu honetan Euskal Autonomia Elkarteak antzerki eta dantza taldeen «lana bultzatu nahi dela» aipatu zuen Joseba Arregi Kultura sailburuak karia honetara emandako prentsaurrekoan.

■ AZTERKETAK EUSKARAZ

IKAS-BI, Ipar Euskal Herriko eskola publikoetako irakaskuntza elebiduna izan dadin lanean ari den elkarteak inkesta bat plazaratu du, eta bertan, iparraldeko hautetsien %81ek «zenbait azterketa euskaraz egitea» onartu dute. Izan ere, eskolotako azterketa nazionalek ez dute kontuan hartzen irakaskuntza elebidunaren berezitasuna.

E R R A N A K E R R A N

«Hezkuntzak izugarri murriztu ditu negoziaketa basierako eskaintzak».

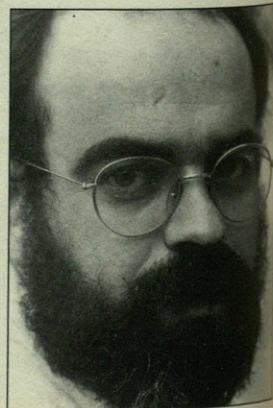
Filipe Goietxe, Seaskako lehendakaria.
Egunkaria, 94-II-20.

«Antzerkigintzan egiten den inbertsioa lotsagarria da».

Paco Obregon, Eolo antzezaldeko partaidea.
El Correo, 94-II-21.

«Poesiaren arazoa batzutan hermetikoa izatea da. Badaude gero eta poesia ihunagoa egiteko joera duten idazleak eta hori egitea txorakeria da».

Felipe Juaristi, idazlea.
Aizu, 1994ko otsaila.

TXUTXU - MUTXUKA

NEGU GORRIAK AMERIKETARA BEGIRA

NEGU Gorriak taldeak, iaz, «Itxurakeriari stop» lelopean, munduan zehar emandako kontzertuak baliatuz, zuzeneko diskoa plazaratuko du. Oraindik proiektua gauzatzear duten arren, Euskal Herriatik kanpora, batipat Ameriketara, beren presentzia eta irudia zabaltzeko aukera aproposa dela irizten dute, eta horretarako, dagoeneko, hainbat saio egiten ari dira, Argentina, Txile, Mexiko eta Uruguayko merkatuari begira.

NOR - NORI - NOR K

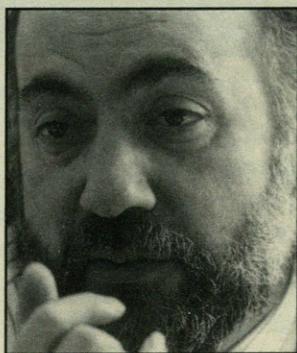

«Kultur elkarte guztiak gaizki dabilta azken bi urte hauetan. Aurten elkartearen bizitzan lehen aldiz, Elhuyar desagertzeko arriskua ikusten dut».

Inaki Irazabalbeitia,
Elhuyar Elkarte
lehendakaria.
El Diario Vasco, 94-II-23.

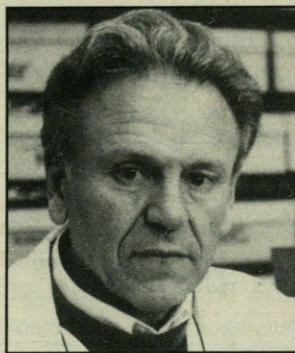
«Duela zazpi urte laburmetraiak oso erraz egin zitezkeen; horrela sortu zen orain oso ondo dabilen teknikarien taldea. Baina, posibilitate hori egun ez da existitzen, ez dago etorkizuneko ikuspeirik».

Julio Medem, zinemagilea.
Egin, 94-II-23.

LUIS ITURRI

Arriaga antzokiko buruak dantza batean ibili ditu, azkenaldion, Bilboko Udala eta Sevillako Maestranza antzokiko arduradunak, egungo lan baldintzekin konforme ez eta Andaluziatik jasotako eskaintza mamitzen aritu den bitartean. Azkenek, geratzea deliberatu du, «Arriaga asko maite dudalako eta Udala beti solidarioa izan delako». Iturri oneko arrazoiak, beraz ●

JESUS ALTUNARI

Aranzadi elkarte

ko lehendakari kargua neurritik datorkiola dirudi, azken batzar orokorrean berraukeratua izan baitzen. Bilkura horretan adierazi ziren aurrera begira natur zientziak nahiz antropologia sailetan dituzten helburuak eta kezkak, hots, dirulaguntzak % 20 jaitsi zaizkiela, eta ondarea biltzeko azpiegitura faltarena. Arantzadiren arantza mingarriak ●

AMAIA ZUBIRIAK

kantu zaharren bidetik Txomin Artolarekin egindako txangoaren ondoren, asmo berriez heldu dio bakarkako jardunari. Zuzeneko emanaldietara jarri da dagoeneko, jazzeko formak, *new age* eta giroa sortzeko erabat aproposak diren melodietan oinarrituz. Urte bukaeran kaleratuko duen diskoa molde horietara egokituko duela aitortu du Zubiriak ●

Kaleak lilaz jantziz

ASTE honetako proposa-
mena kirol arlokoa da. Bai-
na kaleetan egin beharre-
koa. Hirian ere ihesaldi txiki
bat burutu baitaiteke. Hori
pentsatu zuten behintzat
duela bost urte Donostiako
Emakume Asanbladako ki-
deek beste hainbat emaku-
meren laguntzaz. Dublin-en
aspaldidanik eta arrakasta
oso burutzen zen laster-
keta proba herritarraren
berri izan eta gero, urtero,
martxoak 8aren inguruan
Euskal Herriko hainbat to-
kitan antolatzen den Ema-
kumearen Astea mota ho-
rretako ekimen batentzako
gune aproposa zela pen-
tsatu zuten.

Lehen urtean, antolatzaie-
leetako bat den Karmele
Legardonen esanetan,
«emakumeen mugimendu-
ko militanteak izan ziren
nagusi». Bost kilometrokoa,
lasterketa hau emaku-
meentzat zela kontuan har-
tuta, «Lilatoi» izena jarri zio-
ten.

ORDUTIK, urtero bilduz
joan dira lasterketa herritar
honetan hainbat emakume.
Gipuzkoatik kanpokoak ere
bai, bigarren urtetik aurrera.
Urte horretan, emakume
gutxiagok eman zuten izena
gainera. «Baina aurrera ja-
rraitu genuen, Emakundek,
Diputazioak eta Euskadiko
Kutxak batez ere eman izan

Iazko Lilatoian 367 emakumek parte hartu zuten.

dizkiguten dirulaguntze n
bitartez», dio Legardonek.

Iaz gorakada itzela izan
zuen partehartzaileen ko-
puruak. 367 neskak korrika
egin zuten. «14 urtetik aurre-
rakoak izan behar dute, se-
nior, junior eta beterano ka-
tegoriatan sailkatuta». Gaz-
tetxoak dira urrienak». Hego
zein Ipar Euskal Herrikoak
izan ziren iaz, baita Bordele
eta Pabekoak ere. 68 urteko
emakume bat izan da par-
tehartzailerik zaharrena
orain arteko edizioetan.
Familia bereko hiru belau-
naldik batera parte hartu
izan dute.

HIRU kategorietako hiru
marka onenek kirol mate-
rialia jasotzen dute sari. Sor-
presa sariak ere izaten dira,
eta partehartzaile guztiek
Lilatoiko kamiseta jasotzen
dute. Aipatu behar da, gai-

nera, gero eta gehiago direla
sariak.

Parte hartu nahi duten
emakumeek, 943-364001
telefono zenbakia arratsal-
dez markatzea besterik ez
dute. Edota Donostiako Ur-
daneta kalera jo. 13. atearen
1. pisuko eskuin atea irekita
izango baituzu goizero
11:30etatik 12:30etara. Aur-
ten, martxoak 6ko goizeko
11tan edizio guztietan ordu
berean izan da korrituko da
Lilatoia, eta egun horretan
bertan, bi ordu lehenago
ager daitezke Alderdi Ede-
rrera parte hartu nahi dute-
nak izena ematera. Hori eta
gero, Alderdi Eder-Nauti-
ko-Zurriola Paseabidea-
Kursaal Zubia-Igentea ka-
leak zeharkatuko dituen bi-
dea Emakumearen Na-
zioarteko Eguna ospatu as-
moz, korrika egitera ■

MOKO FINA

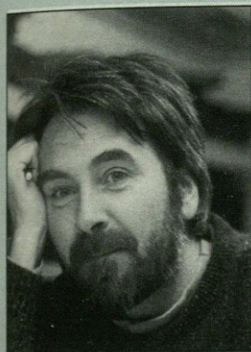
● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

DIETAK

HURA OTORDUAI

JOXEAN AGIRRE

Kazetaria

Joxean patatari

Egunero, goizetik hasten da Joxean sukaldeko lanetan. Batzuek ordu horietan yoga edota ariketa fisikoak egiten dituzten legez, berak patatak zuritzeari ekiten dio. Hori du goizetako botika onena. Honela, urtetan langintza horretan aritua, patatak zuritzen Andres Vilarino baino azkarra goa dugu zumaiarra. Eta ez da, gainera, kasualitatea; patatari monumentua egin behar zaionaren ustekoa baitugu Agirre. Datu historikoak horren lekuko.

Sukaldean gauza oinarritzkoenak egiten jakitea autonomia pertsonalaren erakusgarri da. Hori da Joxeannen ustea: potajeak eta entsaladak prestatzen jakin gabe ez dagoela munduan ibiltzerik. Etxetik kanpo jatea ere gustuko du, eta nora joan esan digu Joxean patatariak. Getariako San Prudencio jattetxean, itsasoari so, txakolinez lagunduriko plater ederrik ez dela faltako, alegia.

Denetarik jatea beharrezkoa dela diote dietistek. Oreka mantentzean datza gakoa. Jaki prestatuak eta gordinak jan behar dira.

Dietisten azken teoriak

NEKE fisiko eta psikikoa bizi erritmoaren edo elikadura ez egoki baten ondorio direla diote dietistek. Honi aurre egiteko, adituaren esanetan, gosari egoki batekin hasi beharko genuke eguna.

Esneki batek giharre aktibitatea hobetzen du eta nerbio sistema erregulatzen. Gainera, laranja ur ba-

tek, C bitamina asko duenez, organismoaren defentsak indartzen ditu. Guzti honekin, zituak eta ezta eguna energiaz hasteko ezin hobeak dira.

EGUERDIAN eta gauean, proteinak jatea beharrezkoa da. Horretarako, okela zein arraina jan dezakezu, edota begetal proteinaz prestatutako jakiak hartu.

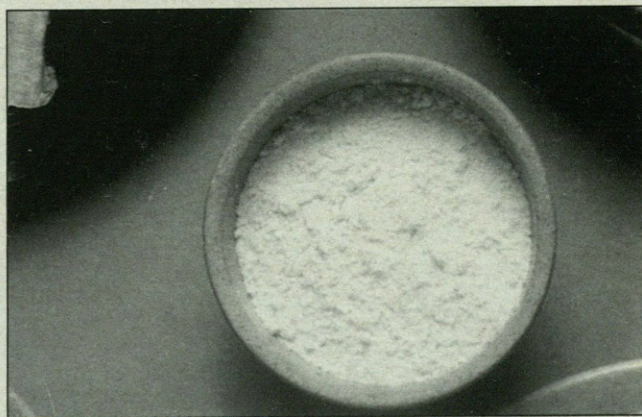
Sabela behar bezala lanean mantentzeko, entsalada on bat presta ezazu, apio, tipula, letxugak, iturri-belarrak eta azenarioekin. E bitamina barneratuko duzu, gainera. Ez dugu ahaztu behar barazkiak ere jan behar ditugula. Gordinik zein prestatuturik, estresaren aurkakoa den magnesio, neurri handian baitute ■

OSAGARRIAK

Dieta osatzeko

JATORDUETARAKO prestatzen diren jakiez gain, kontuan har ezazu osagarri batzuk ere gehituz dieta osatuko duzula. Garagardo legamiak, adibidez, proteinak, mineralak eta bitaminak ditu. Polenak, ezti edota zituz, B taldeko bitaminak gehitzen ditu, magnesioa, potasioa eta fosforoaz gain.

OXIGENAZIO prozesua hobetzen duen selenioa eman diezaioke gorputzari gari ernamuinak, gorputzaren

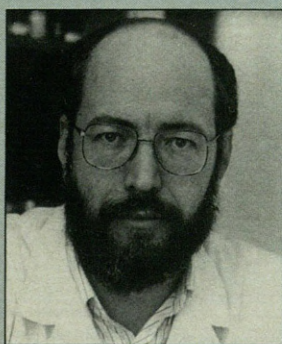
zahartze prozesua atzeratuz. Esfortzu fisiko batek eragindako nekea kentzeko, azukre askoko frutak jan ditzakezu ■

Garagardo legamia osagarri polita da edozein plateri gehitzeko. Proteina, mineral eta bitaminez horni dezake gorputza.

BATA ZURIA ERANTZITA

JOSE MARI
RODRIGUEZ IBABE
Elhuyar-eko kidea

Edateko lata

Teknologia aipatzen denean, badirudi nahitaez hegazkinei, konputagailuei, puntako automobilei eta abarrei buruz hitz egin behar dugula. Maiz erabiltzen dugun produktu baten lorpenan goi mailako teknologia izan daitekeela konturatzea askotan pentsaezinezkoa iruditzen zaigu. Hauetako bat edateko lata da. Edateko lata gehienak aluminiozkoak dira. Material hau oso egokia da lata erraztasun handiz irekitzeko. Ezaugarri honi esker aluminioaren produkzioaren portzentaia handia edateko laten fabrikazioan erabiltzen da. Hau horrela baldin bada, ez dago zalantzarik erabilpen-mota hau beste materialentzat interesgarria izan daitekeela. Hauetako bat altzairua da.

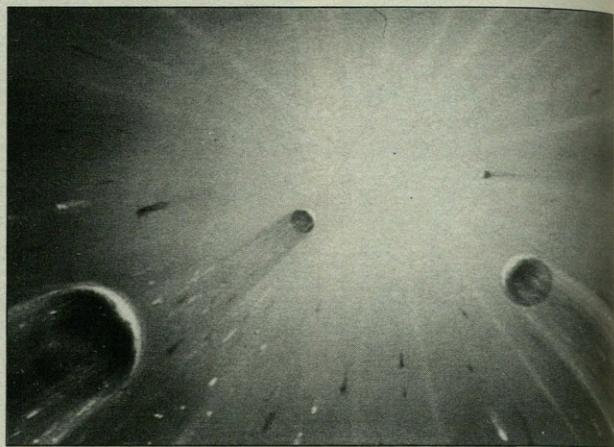
Duela urte batzuk, lata bat egiteko behar diren baldintza teknologikoak betetzeko altzairu-produktoreak hasi ziren bere materiala egokitzten. Altzairua aluminioa baino merkeagoa denez, aluminioaren ordezkapena ikuspuntu ekonomikoaren aldetik oso interesgarria bilakatzen ari da. Hala ere,

kontutan hartu behar da edateko lanetan tapa erraztasunez ireki behar dela. Hasieran baldintza hori ez zen betetzen altzairuarekin, eta horren ondorioz lata batzuen gorputza (zilindroa) altzairuz egiten hasi zen, baina tapa aluminiozkoa mantenduz. Erabaki honek badauka ikuspuntu negatiboa, birziklapenarena alegia. Bi material desberdinez osatutako produktu bat birziklatzea zailagoa izatean (prozedura mekanikoen bidez altzairua eta aluminioa banandu behar dira), zenbait hornitzailearen artean aukera hori ez zen egokitzat hartu.

Altzairuzko tapak ez ziren hain erraz irekitzen. Zer egin orduan? Duela urte gutxi Europako zenbait altzairugintzaren artean altzairu egokia garatzeko hasi ziren ikerlanak lantzen. Gaur egun ikerlan horietan materialen zientziaren inguruko tresneri konplexuak ere (transmisiozko eta eskanerzko mikroskopio elektronikoa) erabiltzen ari dira, eta badirudi lan horien ondorioz altzairuak aluminioa ordezka dezakeela.

Birziklapenari esker datorren urteotan aluminioaren prezioaren jaitsiera nabarmena gerta liteke. Hori horrela izango balitz, altzairuaren abantaila ekonomikoak murriztuko lirateke, eta ondorioz baita bere erabilpena edateko latetan (eta beste motako kontserbala-tetan) ere. Etorikizunean zer gertatuko ote da? Ez dakigu, baina teknologia, ekologia (birziklapenaren bidez) eta interes ekonomikoak nahasturik daude. Gauza asko hain bizitza laburra duen produktu batentzat.

Izarren aurkako eraso

Ekainaren 17tik 23ra bitartean irentsiko du Jupiterrek kometa.

JUPITER, gure planeta sistemako erraldoia —Lurra baino 318,4 aldiz handiagoa da—, datorren ekainean izar arteko ikuskizun baten protagonista izango da. Shoemaker-Lévy 9 kometa-aren azken arrastoak bere atmosferan bortizki sartuko baitira. 2 eta 4 kilometro arteko diametroak izango dituzte kometa zati hauek. Ekainaren 17an hasiko dira atmosfera jupitertarrean sartzen, segunduko 60 kilometroko abiadaz. Kontuan hartu behar da planeta honen osagaien berri gutxi dutela adituek, atmosfera handia eta lodia izanagatik hemendik ezer gutxi ikus baitaiteke bere azala.

MILIOIKA leherketa nuklear legez ikusi ahal izango da prozesua Lurretik. Posible da hauts gorrizko mantxa erraldoi bat agertzea bertan, zikloi eta nahasketa handiekin batera.

Jupiterren kolorea ere aldatzea posible dela diote adituek. Zenitetik 52 gradura ikusi ahal izango du edozein astrologia zalek, 200 eta 300 milimetrotako teleskopio ertain batekin.

BAINA zaletuek baino interes handiagoa erakutsi dute adituek. Nazioarteko talde bat eratu da egun horietan Jupiterren gertatutako den munduko puntu desberdinetatik aztertzeko. Denbora ere izan dute talde hori osatzeko, duela 20 urte baitago kometa hau Jupiterren grabitate eremuetan. Baina iaz, datorren ekainean irentsiko dituen 21 zatitan apurtu zen kometa.

LURRAREN atmosfera gauza berdina gertatzeko aukera ez dute baztertzeko adituek. Azken 15 urteetan, bere maila altuenetan, 136 eztanda zenbatu dira. Guztiak izarretako gorputz desberdinek eraginak. Gorputz hauek dentsitate handiko metalez osaturik baleude, Jupiterrei gertatutakoa legez, Lurraren atmosfera ere zulatuko lukete.

Izan ere, adituek dioteenez, 10 milioi urtero, gorputz erraldoi batek egiten du talka Lurraren aurka. Horrek, hauts hodei handiak eragiten ditu, eguzkiaren izpiak iristea eragotziz eta eguraldi aldaketa bortitza eraginez ■

ETXE ZULOAN

● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ●

ELEKTRAGAILUAK

Hozgailu eko(no)logikoa

MEÑDE bukaera honetan krisi ekonomikoak poltsiko guztietan duen eragina elektrogailuen salmentetan nabari izan dela zalantzarik ez dago. Honek, eta egun ekologi kontzientziak duen eraginak, etxelektrogailu

perfektuaren bila ekitera garamatza. Hain zuzen ere, energia eta ur gutxiago gastatuko duena, eta honekin batera, gutxiago kutsatuko eta birziklatu ahal izango den gailuaren atzetik goaz.

Orduko milaka kilovatio

erretzen dituzte izozgailu, ikuzgailu eta ontzigailuek Europako herrialde desberdinetan. Europako Batzordea, hau dela eta, energia aurreztu behar dela esaten hasia da. Aurrez daitekeela ere bai. % 38n ezarri du

aurrez daitekeen energia kopurua. Hori lortzen ez bada, zentral termiko berrien ugalketa etor daitekeela salatu izan du Greenpeace.

BAINA honako hau ez da datu kezagarri bakarra. Izozgailuen ixtearena ere ekologisten kezka bilakatu da. Konpresore hauek, klorofluorokarburoeki n (KFK) egiten dira, ozono geruza desagertarazten duten gasekin. Hurrengo hilabeteotan, lehen izozgailu ekologikoak merkaturatuko dira, KFKdun itxierak ordezkatzuz.

Azken aurrerakuntza honek, argindarra eta uraren gastua murriztera bideratutakoekin batera, elektrogailuen merkaturatzea guztiz eralda dezake, baita etxekolanak merkeago eta garbiago bihurtu ere. Hau oso kontuan hartzekoa da, milioika elektrogailu berri erosten baitira urtero ■

ARROPA

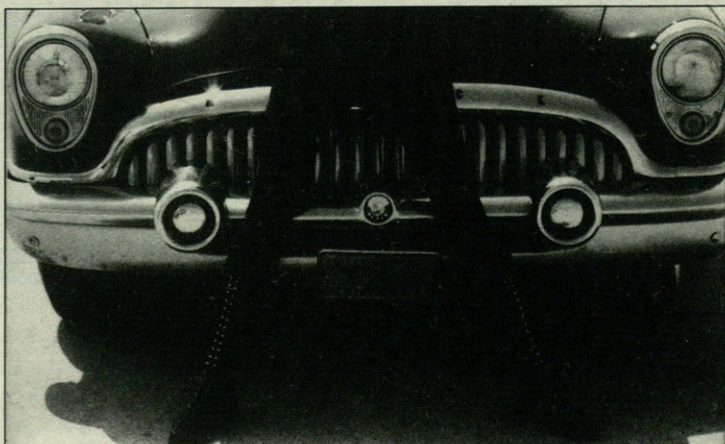
Leotardo zaharren birziklapena

LEOTARDOAK, hain erabiliak hotz egunetan, ahalik eta gehien iraun dezaten, hainbat trikimailu erraz daude. Erosi bezain pronto, eta estreinako jantzi baino lehen, ur hotzetan busti, ongi teinkatuta lehortzen utzi eta lisakina epela dagoela lisatzea komeni da. Estreinatuta eta gero, alderantziz jantzen badituzu gutxiagotan zulatuko zaizkizu.

GARBITZERA botatzen dituzunean, gogoratu zaitez xaboia kentzerakoan azukrea behar dutela, behar baino lehenago ez zulatze-

Hala eta guztiz ere, eta leotardoak jada zahartu zaizkizula ikusten baduzu, ez bota zaborretara, birzikla errazak baitira oso. Hamaika erabilpen desberdin izan ditzakete. Bate-tik, zati txikitik moztu ditzakezu, kuxinak betetzeko material bezala erabiltzeko.

Etixerako zapi bezala ere erabil dezakezu, nahi izanez gero. Iturriak garbitzeko oso aproposak dira. Ez ahaztu nylonezko

leotardo zati heze eta berehala lehortua ezin ego-kiagoa dela arropako ile eta harriak kentzeko ■

Alderantziz jantzitako leotardoek luzaroago irauten dute zulatuta gabe.

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

IKUSI BAIETZ

● Telesail dokumentala estreinatuko da astelehenan, martxoaren 7an, 14.40etan: **«Orsay-ko museoa»**. 1988.eko abenduan zabaldutako museo hau, munduko bisitatuena dela esan daiteke, batez beste, egunero, 10.000 - 15.000 bisitari inguru jasotzen baititu; sei atalez luzatuko da telesaila.

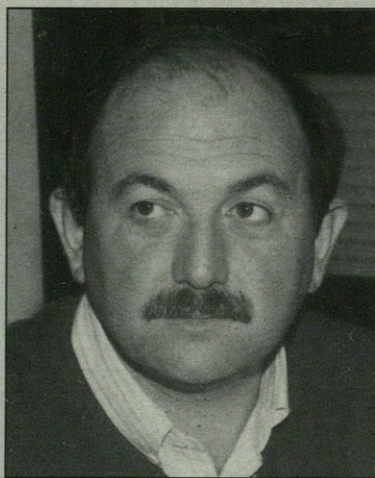
● Aurkezlerik gabe, irudi eta protagonisten adierazpenen bitartez, modu ari-nean jorratzen ditu kultur edukiak **«Iparra»** saioak. Asteazkenean, martxoaren 9an, 23.55etan.

● **Munduko futbol txapelketa** guztietako laburpen bereziak eskainiko dira, aurrerantzean, larunbatean, 16.30etatik aurrera. Aste honetan Suedian egindako 1958.eko txapelketa izango da aztergai, non finalean Brasilek Suediari bost eta bi irabazi zion, Pele tartean zela.

● Igandean, martxoaren 13an, 22.30etan, **«Txinatar baten estuasunak Txinan»** Philippe de Brocca zuzendariaren filmea pantailaratuko zaigu. Arturo gazte aberatsak bere buruaz beste egitea erabaki du. Hainbat aldiz huts egin ondoren, Hong Kongerako bidaia antolatzen du. Antzezle lanetan Jean Paul Belmondo, Ursula Andress eta Maria Pacone arituko dira.

● Igandean, martxoaren 13an, 22.30etan, **«Txinatar baten estuasunak Txinan»** Philippe de Brocca zuzendariaren filmea pantailaratuko zaigu. Arturo gazte aberatsak bere buruaz beste egitea erabaki du. Hainbat aldiz huts egin ondoren, Hong Kongerako bidaia antolatzen du. Antzezle lanetan Jean Paul Belmondo, Ursula Andress eta Maria Pacone arituko dira.

TXORI BATEK ESAN DIGU

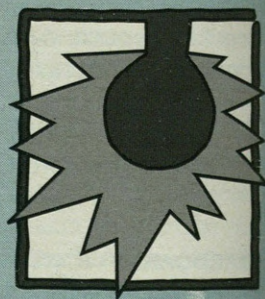
ORIO etxearen eskutik Martin Ibarbiak ekoiztu duen «Errusian bizi ala hil» programa aukeratua izan da INPUT deituriko Montrealgo jaialdian parte hartze-ko eta munduko telebistetako 100 programen artean lehiatuko da. Urtarrilaren 8an estreinatu zen ETBn, eta

kapituluka, gerra garaian, Euskal Herritik Errusiara eramandako 1.500 umeak eta haien ondorengoak gogoratu dizkigu. Agustin Gomez de Segura futbolariaren gainean egindako saioa eraman dute Montrealera. ETBn gaueko ordurik txikienetan (hamabi terdietatik aurrera) ikusi ahal izan den «Errusian bizi ala hil»-ek arreta hobeagorik jasoko ahal du aurrerantzean. Izan ere, nola uler daiteke halako testigantzak ordu horretara zokoratzea?

ARGIA

EZ GALDU AUKERA HAU!

Orain harpidedun eginez gero, **Antxeta** argitaletxearen **komiki bilduma** dohanik

HARPIDETZA TXARTELA Tel: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 10 48

IZENA _____	1. DEITURA _____
2. DEITURA _____	HELBIDEA _____
TFNOA _____	HERRIA _____
KODE POSTALA _____	HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____	
SUKURTS. HELBIDEA _____	SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____	

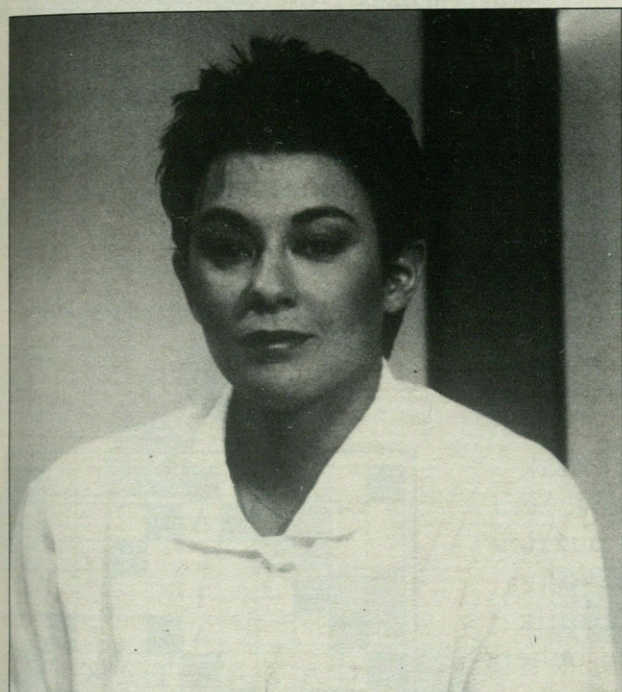
ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne)

Hego Euskal Herria
10.900 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzta
Beste Atzeriak
114.250 pzta
Airez 22.500 pzta

Maialen Iriarte: «Ez dut neure burua ikusten lehiaketa bat bideratzen»

Adostasun bila edo, «Ados» saioaren ardura bere esku hartu zuen bere garaian emakume honek. Hilabete luzez ETBko estudioetatik kanpo egon ondoren, «Harira» saioaren ardura du orain. Aintzane Bolinaga eta Maribel Aizarna izango ditu lankide. Hiru emakume, hari desberdinetatik tiraka has-teko.

«Informazioaren harira, hari horretan egon daitezkeen pertsonaiak elkarrizketatzea da saioaren funtsa».

ARGIA. Goazen harira... Zein litzateke hasi berria duzuen saioaren funtsa?

MAIALEN IRIARTE. Informazioaren harira, hari horretan egon daitezkeen pertsonaiak elkarrizketatzea.

A. Beti politika munduko pertsonaiak izango al dira?

M.I. Hasiera batean bai. Politikari sorta bat elkarrizketatzeko asmoa dugu. Baina ez dugu baztertzen beste inor elkarrizketatzea ere.

A. Politikariena ez ote da izango hari hauskorregia?

M.I. Ez dut uste. Elkarrizketa

tertulia batzuk egingo ditugu. Hiru kazetari politikaria elkarrizketatzen ariko gara. Denetarik galdetuko diogu berari, ikusentzuleentzat erakargarria izan daitekeena.

A. Hiru emakume zarete lankideak. Arraroa dela ere esango dute batzuek.

M.I. Esango duenik egongo da, baina bazen garaia. Oso formula ona izango dela uste dut, baina ez hirurak emakumeak garelako, baizik eta informatiboetan urte asko daramatzagulako ka-

zetari lanetan.

A. Zure azken lana «Ados» en eman zenuen. Hortik «Harira»-ra zeintzuk lirateke zure ustez desberdintasun nagusiak?

M.I. Erabat ezberdinak dira. «Ados»-en eztabaida bat bideratzen nuen, partaide askotakoa. Horrek, gonbidatuei zukua ateratzeko aukera mugatu egiten zuen. Orain, ordubete dugu pertsona bat elkarrizketatzeko eta, alde horretatik, zuku gehiago atera dezakegula uste dut.

A. Hari motzez ala luzez lotuko dituzue elkarrizketatuak?

M.I. Motzez zein luzez. Gustuko eta ez hain guztuko galderak egingo dizkiogu.

A. Informatibo sailean beti, irudi serioa eskaini duzu lanean. Ez al duzu beste zerbait egiteko asmorik?

M.I. Norberak jakin behar du zer egin dezakeen ondoen. Ez dut neure burua ikusten lehiaketa bat egiten. Ez gutxiesten ditudalako, maila horretan gatz gutxi xamar dudala uste dudalako. Informazioarekin zerikusia duen saio bat egiten ikusten dut nire burua.

A. «Txoko-Latex» ala txokolatea?

M.I. Une honetan, «Txoko-Latex». Telebistaren bidean urrats bat dela uste baitut. Besteak beste, gure buruaz barre egiten ari garelako iruditzen zait baikorra. Gure telebista kulturaren barruan urratsa dela uste dut.

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Perrexila

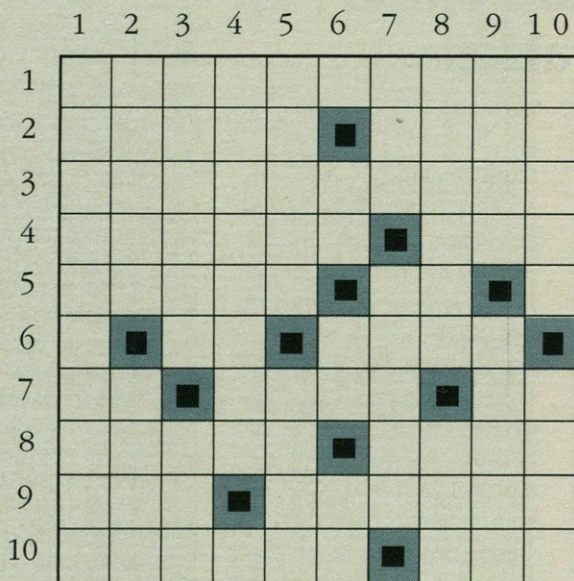
Zer esan bezain garrantzitsua da noiz esan asmatzea. Publizitatean ere, eragin-garria izan gura duen kanpainaren mezuek non eta noiz kokatuak izan behar duten erabakitzeak hainbat burohauste dakar. Trafiko istripuz kaltetutakoen (hildakoen) datuak eman duen notiziaren ondoren lekututako kotxe anuntzioak hutsegín du. Hori dela-ta, gero eta gehiegi dira programazioaren barruan integratzen diren publizitate moetak. Modu honetara, programaren edukinak eta publizitateak ez dute bata bestea kaltetuko. Baina, hori mikroprograma edota babes-turiko programen kasua da. Nik, «Rifi-Rafe»-ren kasua aipatu nahi dut laburtxo bada ere. Izan ere, programa horrek patxaran marka baten iragarkiz inguratutako ageri da ostiralero. «Con las endrinas bien puestas» fama-tuaz ari naiz, noski. Faltoia dela, kutsu matxista dariola eta, publizitarioki, esaldi errazegia dela, ados. Baina, eske gainera, transexualitateari buruzko debate-programa batetan, zer da patxaranak tokian edukitzea? Ez naiz likore gorri horren zalea, eta ez edateaz gain ez dut inoiz marka hori oparitarako erosiko. Kontsumitzaile gisa, eskubideak bere tokian ditut.

EDORTA ARANA

AMAGOIA IBAN

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKERESKUIN: 1.- Prakanasai. 2.- Iparraldean, neurri. Zure eta nire. 3.- Lemariak. 4.- Kirikinoa. Barazki ezaguna. 5.- Zeunden. Pluralean. Potasioaren sinbolo kimikoa. 6.- Lehenengoa. Kanpo, landa. Bigarren pertsona. 7.- Rubidioaren sinbolo kimikoa. Hego Koreako hiriburua. Aluminioaren sinbolo kimikoa. 8.- Detekatagailu. Itsas hegazti. 9.- Iratzea, garoa. Pluralean, txori mota. 10.- Ipar Euskal Herriko ibaia. Eguzki.

GOITIK BEHERA: 1.- Ganga ixten duen harri nagusia. 2.- Basapizti. Atzo gauean. 3.- Xafra. Bizkaieraz, du. 4.- Baldarra. Kontsonantea. 5.- Zuri, zuen. Erori aditzaren infinitiboa. 6.- Bokala. Bokal bikoitza. Zaren hori. Modu atzizkia. 7.- Zubia hitzaren erdian. Eserleku mota. 8.- Noka, nuke. Bihi. 9.- Martxa dute. Portuak. 10.- Peruko herritarrak. Buruko alde bakoitza.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Artaburu
Berdindu
Elikagai
Labainak

7 letra

Arindua
Dilista
Erabili
Urrundu

4 letra

Aita
Agra
Alta
Anai
Andu
Apar
Aran
Ardo
Arpa
Atun
Bele
Bera

Dima
Dino
Diru
gura
Irmo
Izua
Lain
Nano
Sega
Zera
Zeta
Zuta

2 letra

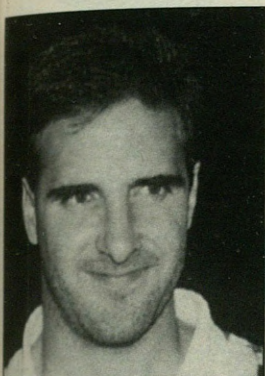
Aa
An
En
Gr
Ia
La
Ta
Za

3 letra

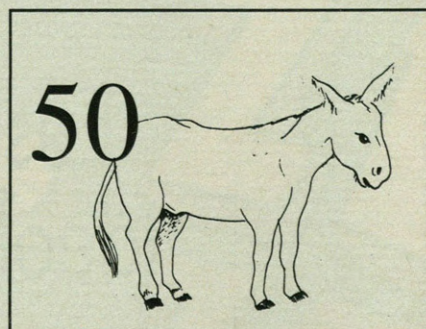
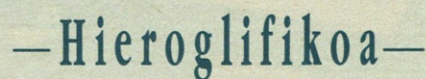
Dit
Era
Gas
Rat

ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, Athletic futbol taldeko jokalaririk handi baten izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	5			
6	7	8	9	10	11	12	13

Zer behar duzue abereentzat?

Aurreko asteko soluzioak

			A	I	N	G	E	R	U
			E	P	A	L	Z	A	
			K	B					
			B	A	L	I	A	T	U
	E		E		L	E	Z		A
I	K	A	S		T	E	G	I	A
	I	H	A		U	T	E	R	I
E	T	A		A			I	A	O
	A	R	E		R	I	K		A
	E	L	I	Z	A		T	I	P
	D	A	T	I	R	O	N	D	O
Z	I	K	I	R	O	A	I	A	Z
	A	K	A	E		K	R	A	K

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1. Santitasun. 2. Alorak. So. 3.
Karea. Tzat. 4. Abaniko. A. 5. Ba. Barriak. 6. A. El
Aetza. 7. Nardak. Upa. 8. Arren. D. Ir. 9. TAO. Jainko
10. Unibertsioa.

GOTTIK BEHERA: 1. Sakabanatu. 2. Alab. Aran. 3.
Nora. Erroi. 4. Trenbide. B. 5. Urala. Anje. 6. Ta.
Kak. Ar. 7. Aktore. Dit. 8. S. Zaitu. Ns. 9. Usa
Azniko. 10. Notak. Aroa.

Hieroglifikoa: Aho batez

	A	Z	A	K		H	A	B	I	
E	K	I	N		B		B	A	G	O
B	E	L	A	Z	E	A		R	O	N
R	R		B	A	T	Z	A	R	R	A
O		D	A	M	A		B	I		K
	G	A	S	A		T	A	K		O
N		K	A	E	S	N	A		K	P
E	L	I	K	A	G	A	I		K	I
B	E	Z		Z	I	R	K	O	A	K
A	R	K	U		A		O	I	L	O
	A	I	T	A		L	A	N	A	

Kate hitzak

ZAILDU EZAIGUZU

**"DISEINU ESKLUSIBO ETA KALITATE
BIKAINETZKO BETAURREKOEN BILA NABIL"**

"GARANTIA OSOA ESKATZEN DUT"

"ETA PREZIO ONA, JAKINA"

MULTIOPTICASen Sara eta Berto
eustura eskusiboak

MULTIOPTICA Sen garantia txartelak
EUROPAko 3000 optiketan balio ditu

2.850 pta. bakarrik

ZINKUNEGI OPTIKAN ERRAZTUKO DIZUGU

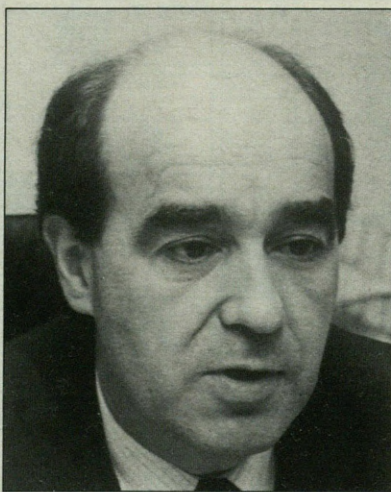
Euskal telebistaren ideologi-abiapuntuak

EUSKAL Telebistaren jarrera editoriala zertan den ulertu ahal izateko, zein enpresa motaz ari garen jabetu beharra dago beste ezer baino lehen.

Sorreraz, ETB Gernikako Autonomi Estatutuaren fruitu da: Euskal Autonomi Elkarteak 1979tik aurrera erakarri duen erakunde bat gehiago, alegia. Beraz, oro har, erakundeak-bai/erakundeak-ez, armak-bai/armak-ez delako eztabaidan, nekez esku dakiok erdibidean geratzea. ETB parte da eta partearenak egiten du.

Barne hierarkiaz, Administrazio Kontseilua Eusko Legebiltzarreko alderdi politikoen ordezkariak diragokio eta ETBren zuzendaritzaren izendapena, ostera, mailaz maila Eusko Jaurlaritzari, Kultura sailburuaren zein ETBren zuzendaritza nagusiaren bitartez. Beraz, teoriak zein praktikaz, bi interes desberdinen arteko oreka begibistakoa da.

INFORMAZIOGILEAK, berriz, behin betirako lan-ituna duten (% 82,5) kazetariak dira, lehiaketa

LUIS ALBERTO ARANBERRI
'AMATIÑO'

ETBren zuzendaria

publikoz lortutako lanpostuaren jabe. Epai-mahaia osatzerako orduan bost arloren ordezkariak bildu ohi dira: Administrazio Kontseilua, EITB, ETB, Enpresa Batzordea eta erabaki beharreko lanpostuaren arloburu zuzena. Azterketen zuzenketa anonimoa da eta epaimahaikideen arteko elkar kontrola erabat estu-mestua.

Ondorioz, edozein komunikabide pribatuk behin ere onartuko ez lukeena eguneroko lege zorrotza da ETBn: 1- Administrazio Kontseiluak ez du zuzendaria hautatzen. 2- Langileek ez diote euren lanpostua zuzendaritzari zor. 3- Langileek Administrazio Kontseiluarengana jo dezakete zuzendaritza salatuz eta Administrazio Kontseilu horretan ez da sekulan falta izango langileen ideo-

logi-kexurik txikiena besozabalik hartzeko zain dagoen partaiderik.

Segurutz, ideologi-neutraltasuna zaintzeko ETBn indarrean dagoen sistema hobegarria dateke, baina, zalantza izpirik gabe, ezin komunikabide pribatuk ez dio publikoari erakutsi ahal izango zer den neutraltasuna, zer aniztasuna eta zer ahalik eta jokorik garbiena.

ENPRESA publiko eta pribatuaren arteko diferentzia nabarmena da. Enpresa publikoetan nekez egon daiteke zentsura eta manipulaziorik, aukerarik txikienean mundu guztia bait dago salatzen prest eta entzuteko gertu. Enpresa pribatuetan, berriz, ez dago inoiz ez zentsura eta manipulaziorik; behar diren ikuspegi, jarrera eta adierazteko moduei 'linea editoriala' deritzete eta kitto.

Dena den, zenbaitek besterik uste izan arren, ETBri egin dakioken minik handiena ez da neutraltasunik eza leporatzea, garestiegia dela salatzea baizik. Lehenengo gezurrak ez dio mesederik egiten, baina bigarrenak hil egongo du.

F.M. 103.0

UHING BERRIA.
IRUDI BERRIA.